

Erdélyi CYPÁR

5. 2021. SZEPTEMBER–OKTÓBER

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET FOLYÓIRATA

130
éves az
EKE

A VÁLASZÚTI
Bánffy-kastély

A BORVÍZ
tárolása, szállítása

TERMÉSZETJÁRÁS

HONISMERET

KÖRNYEZETVÉDELEM

Erdélyi Gyopár

2021/5. (175.) szám • 31. évfolyam

ISSN: 1583-9532

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület folyóirata

Az 1892–1948 között megjelent

Erdély folyóirat jogutódja

Megjelenik kéthavonta

Revista Societății Carpatine Ardelene

în limba maghiară

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Deák László (deak.laszlo@eke.ro)

TÁRSSZERKESZTŐ:

Balázs Katalin (balazs.katalin@eke.ro)

MUNKATÁRSÁK:

Dr. Bartók Attila (Környezetvédelem),

Bélfenyéri Gábor (Gombák),

János Csaba (Borvizeink, gyógyvizeink),

Dr. Kovács Lehel István (Honismeret),

Molnár Zoltán (Csillagászat),

Dr. Ruzs Ottilia (Légtűneménytan)

BORÍTÓ- ÉS GRAFIKATERV: Várdai Éva

TÖRDELŐSZERKESZTŐ: Várdai Éva

NYOMDA: Mark House – Gyergyószentmiklós

KIADVÁNY-KOORDINÁTOR ÉS KORREKTOR:

Veres Ágnes (veres.agnes@eke.ro)

POSTACÍM:

S. C. A., O. P. 1, C. P. 41,

400750 Kolozsvár (Cluj), RO

e-mail: gyopar@eke.ro

honlap: www.erdelyigyopar.ro, www.eke.ro

A fedőlapon: *Lekvár, a medve a Görgényi-*

havasokban (Fotó: Nyisztor Miklós)

A következő lapszám 2021. október 1-jén

jelenik meg

ELŐFIZETÉS

Az átutalás tárgyaként minden esetben kérjük feltüntetni nevüket, postai és e-mail címüket, valamint hogy „Erdélyi Gyopár előfizetés 2022”, ugyanakkor kérjük ezen adatokat az elofizetes@eke.ro címre is elküldeni.

Erdélyben:

Előfizetési díj egy évre (postaköltséggel együtt): 51 lej

• **Banki átutalással:**

Asociația Societatea Carpatină Ardeleană –

Erdélyi Kárpát-Egyesület

ING Bank N.V. Amsterdam – Sucursala București

Bankszámla száma:

RO74 INGB 0000 9999 0316 7890

Adószám (cod fiscal): 4960082

Banki készpénzbefizetés esetén a kezelési díjat

(10 lej) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

• **Postai átutalással:**

Societatea Carpatină Ardeleană (Veres Ágnes)

O. P. 1, C. P. 41, 400750 Cluj

Magyarországon:

Előfizetési díj egy évre

(postaköltséggel együtt): 5100 forint

• **Banki átutalással az EKE magyarországi**

számlájára:

Erdélyi Kárpát-Egyesület

Unicredit Bank

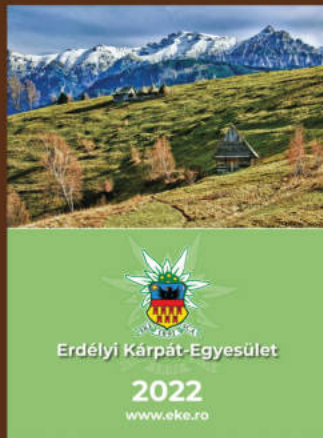
Bankszámla száma:

10918001-00000027-75640007

Banki készpénzbefizetés esetén a kezelési díjat

(500 forint) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

A folyóiratban megjelent írások szerzői jogvédelem alatt állnak, azok bármilyen formában történő további felhasználása csak a forrás feltüntetésével engedélyezett. Az aláírt vagy betűjellel ellátott cikkekért szerzőik felelnek, ezek nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét.

Megjelent a 2022-es EKE falinaptár

- Felejthetetlen túratársunk, Eröss Zsolt azt mondta, az emberre nézve a legnagyobb veszély a céltalanság. Mi ne legyünk veszélyeztetettek! 2022-re tűzzünk ki célokat! Ebben segít az EKE falinaptára, minden hónapra javasolva egy találkozást az erőt adó természettel. A tagtársaink által készített fényképek legyenek hát a hajtóerők, biztassanak, hogy bejárjuk Erdély tájait, céllal éljük az életet!
- **ára:** 15 lej + postadíj (EKE-tagoknak kedvezmény);
- **megrendelhető** az elofizetes@eke.ro címen.

TARTALOMJEGYZÉK

- 1 *A természetjárás népszerűsítése* – Dr. Kovács Lehel István

Egyesületi élet

- 2 *Harmadik az Isten igaza...* – Dr. Kovács Lehel István
- 3 *„Seregnyi őrangyal vigyáz”* – Dr. Kovács Lehel István
- 34 *EKE-osztályok hírei*
- 36 *EKE-osztályok hírei*
- 47 *Az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadványai*

Légtűneménytan

- 5 *Meteorológiáról a szakemberek szemszögéből (3. rész)* – Dr. Ruzs Ottilia

Nemesek nyomában

- 8 *A válaszüti Bánffy-kastély* – Orbán Zsolt

Erdélyi kisvasutak

- 11 *Erdélyi kisvasutak II.* – *Kisvasút a Hortobágy pataka mentén* – Dr. Kovács Lehel István

Hazajárás Erdélybe

- 14 *Hunyadról Oltenián át Gyergyóba 2017 nyarán* – Kenyeres Oszkár

Historikum

- 16 *Id. Tréger Lajos, az EKE Gutin Osztályának egykori jelese* – Dr. Polgárdy Géza
- 18 *Szórakoztató aranyosszéki történelmi földrajz* – Török Albert

Gombák

- 19 *A pereszkek nemzetsége (2. rész)* – Bélfenyéri Gábor

Környezetvédelem

- 20 *Dobruzdasai rezervátumok ritka növényfajai (3. rész)* – Dr. Bartók Attila

Ökolábnyomok

- 23 *Jöttünk, láttunk, betelepedtünk (2. rész)* – Rés Katalin
- 25 *Tanúházak szemtanúi vagyunk (2. rész)* – Köllő Miklós

Csillagászat

- 27 *Itt van az ősz, itt van újra...* – Molnár Zoltán

Külföldi túra

- 28 *Képeslapok a nagyvilágból 6.3. rész – Isztambul – varázs a Boszporusz körül* – Dr. Kovács Lehel István
- 30 *Meseszép Föld, 9. rész – Marrákes, a mindig lüktető vörös város* – Deák László

Borvizeink, gyógyvizeink

- 33 *A borvíz tárolása, szállítása (3. rész)* – János Csaba

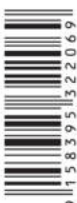
Fókusz

- 35 *Erdei vöröshangyák akcióban* – Kis Szilveszter

Rejtvény

- 45 *Mormota-fejtörő*
- 46 *Keresztrejtvény – Montaigne aforizmája*

TÁMOGATÓINK

A természetjárás népszerűsítése

Dr. Kovács
Lehel István
EKE-elnök

■ A reklám életünk meghatározó része. Az írott és elektronikus média, a települések hirdetőtáblái és nagyobb felületei, a termékek, az egyszerű szatyrok, szinte minden sugározza a reklámokat. Akkor is körülvesznek minket a reklámok, amikor nem tudjuk, nem is sejtjük, hogy ott vannak. Egyidősek az emberiséggel, és az emberrel együtt fejlődnek.

Avagy nem reklám volt, amikor az ősember elmesélte a tűz köré ült családtagjainak, hogy hány mamutot ölt, milyen helyeken járt? Az ókori görögök már Kr. e. a 4. században a bortartó edényre

írták a nemes nedű származási helyét, évjáratát, és még egy pár hasznos információt. „Ez itt a reklám helye” – hangzott el szinte. Pompeiben a falra festették a hirdetéseket.

A nyomda, a nyomtatás megjelenésével 1483-ban nagy változás kezdődött a reklámok fejlődésében Gutenbergnek köszönhetően.

A modern reklám első úttörője Thomas J. Barrett volt. Őt tartjuk a *brandépítés* szülőatyjának is.

Az 1800-as években gyártotta a Pears szappant, és úgy népszerűsítette, hogy megvásárolta a híres festmények szerzői jogát, majd rájuk illesztette a szappanát vagy a márkafeliratát. Hatékony stratégiájának köszönhetően terméke hamar a luxuskategóriába került.

1890-ben létrejött az első reklámügynökség, majd 1905-ben az első PR-ügynökség is.

Az első kereskedelmi televíziós reklám 1941. július 1-jén 14 óra 29 perckor került képernyőre az Egyesült Államokban.

Most, amikor másfél év pangás, ellehetetlenítés után ismét ébredni kezd a turizmus, és közösségi méreteket kezd ismét öltetni a természetjárás, eltöprenghetünk újra ezek népszerűsítésén. Persze, nem önmagában a turizmust vagy a természetjárást kell népszerűsíteni, habár szedentáris, ülő világunkban ez sem árt, hanem elsősorban a turisztikai célpontokat, az útvonalakat, az ösvényeket, a menedékházakat, és emellett minden olyasmit elkövetni, amit modern betűszóval csak TDM-nek hívunk.

A Turisztikai Desztinációs Menedzsment felülről ösztönzött, de alulról szerveződő, profi turizmusirányítási rendszer, amelynek különböző szintjei (helyi, térségi, regionális) más-más szerepet hivatottak betölteni. Vagyis össze kell fogni a térség idegenforgalmi vállalkozóit, civil szervezeteit, az önkormányzatot és a jelentős turisztikai attrakciókat, mind látványok, mind élmények tekintetében.

Most, a 21. században csak az a megye, csak az a település lehet sikeres a turizmus tekintetében, amelyben jól működnek a TDM-egyesületek, amely jórészt az élményekre, a különleges szolgáltatásokra épít.

Nem hiába működtetett az Erdélyi Kárpát-Egyesület már 130 évvel ezelőtt idegenforgalmi irodát (az EKE külföldi bizottsága, amely később idegenforgalmi osztállyá alakult), nem hiába jelentek meg már a múlt század elején a híres EKE-kalauzok, amelyekben nemcsak hegyeinket, hanem fürdőinket is népszerűsítették, sőt, idejekorán már külföldön is reklámozni kezdték hegyeinket.

1866-ban az Alpine Club egyik alapítója, Sir Leslie Stephen társával, Bryce-szal megmászták a Bucsecst, és 1871-ben többek között ez a túra is megjelent könyvében, a *The Playground of Europe*-ban.

Ma is ezt próbálja tenni az Erdélyi Kárpát-Egyesület. Nemcsak a természetjárást, a honismeretet és a környezetvédelmet népszerűsíti, hanem turisztikai célpontjainkat is: számos túraleírás jelenik meg az *Erdélyi Gyopárka*-ban, külön erre a célra született meg az *EKE-bakancs* sorozat, a *Gyopárka*-val pedig kis természetjáróinkhoz szólunk, próbáljuk őket elindítani e nagyszerű úton...

A természetjárás népszerűsítése terén Erdély különleges helyzetben van, csak figyelmesen kell olvasni nagy költőink verseit, híres íróink műveit. „A Nagykőhavasom mentem én át / És találok fent a Szabadsággal” – írja Reményik Sándor, vagy: „Tekintetem szárnyat repesve bontott, / átöleltem a hullám-horizontot / s tetőt, többet száznál és ezernél – / s titokzatos szót mondtam akkor: / Erdély” – visszhangzik Áprily Lajos tollából.

Mik ezek, ha nem reklámok, ha nem a természetjárás, a turisztikai célpontjaink művészi szintre emelt népszerűsítései? ■

A Motorsírülő felé

Harmadik az Isten igaza...

Az ősz hűvös melege fogadott a Gyimesekben, Borospatakán a mindig elbűvölő skanzenben. Kék színű házak, fából készült csodák, élénkzöld hegyi legelők, a lehető legfrissebb levegő. Falusi életmód távol a világ zajától. Ide még a csend is pihenni jár...

FOTÓK: KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

Gyimesi csángó est a Skanzenben

■ 2021. augusztus 24., délután 4 óra. Érkeznek az első vendégek, birtokba veszik a házakat, készülnek a vacsorára, ismerkednek a tereppel. Messziről jöttek, onnan, ahol még a kiskacsa is fekete tóban fürdik. Lengyelországból. Na, nem így a skanzenben! Kacsák egész hada fürdik a híd alatt zubogó vízben. A felvidékiek már csak az éjjeli dézsásásra értek ide, na de sebjaj, a vacsora félre volt téve számukra. Ízletes ételek, nagy adagok a házi készítésű ingyencségekből.

Valahogy így kezdődött az Erdélyi Kárpát-Egyesület 2019-1-PL01-KA205-062626. számú ERASMUS+ pályázatának utolsó közös nagy nemzetközi találkozója, amelyen összesen huszonnégy fő

vett részt: kilenc lengyel, hat felvidéki, hét erdélyi. Ez volt a harmadik, utolsó találkozó a felvidéki Újszék és a lengyelországi Nowy Targ után.

Másnapra minden időjárás-szolgálat esőt jósolt 90 százalékos valószínűséggel, így reggelre halasztottuk a napi programról szóló döntést. Szemernyi eső nem lett belőle, bár Felsőlokon esett, a skanzen és környékét elkerülte, így traktorral vontatott szekéren tettük meg a mintegy 12 km-nyi utat az Apa-havasra. A kilátás gyönyörű volt, lenyűgöző felvételek készültek, hisz ez a projektünk lényege: természetfotózás, hegyi filmkészítés.

A határhalmokkal szegélyezett ösvényen ereszkedtünk be a Rákóczi-várig és a 30-as vasúti órházig. Minden lépésünk történelembe botlott...

Felüdítő dinnyeszeletek, majd vacsora várt. Estbe nyúló beszélgetések, filmvágások és dézsászás. Na, ekkor eredt el becsületesen az eső, de már nem számított, mindenki úgyis vizes volt.

Másnapra ismét rossz idővel riogattak, most már 95 százalékos valószínűséggel mondtak esőt. Semmi nem lett belőle, sőt, mondhatni gyönyörű napsütés fogadott a felhős, ködös hajnal után. Irány a Szellő. A Gyimesi-hágóról törtünk a magasabb hegyek felé. Ismét lenyűgöző táj, párájt ritkító felvételek, gyönyörű felhős égbolt játszott kontrasztot a kopár domboldalakkal. Történelemlecke a Motorsírülőnél, elő kellett készíteni a múzeumlátogatást. Esztenalátogatás a Szellő alatt, majd ismét gyönyörű kilátások. Csíksomlyón meglátogattuk a templomot, a pápai kiállítást, lábunkat áztatuk a barátok feredőjében, megkóstoltuk a feltörő borvizet. Élmények tömkelege, de a sűrűje még hátra volt: a tíz napja

megnyílt Székely Határőr Emlékközpont. Csodálatos kiállítás, volt ott mit tanulni bőven. Este vacsora és ismét éjszakába nyúló beszélgetés, filmkészítés.

Ha az előző két nap nem esett, bizony a harmadikon sem hullott alá egy csepp sem, hiába az időjósok kitarása. Gyimesközéplek, Hidegség, a Muhos-pataki fürdő. A „büdös víz” nevű forrást az 1960-as évek végén, az 1970-es évek elején gyógyfürdőként hasznosították egy kétkedás kis helyiségben. Azóta kiépült a fürdő. Rövid túra a környéken, majd esztenalátogatás, ahol az igencsak ínycsiklandozó túrós puliszkát és pörköltet a sajt készítés titkaiba való beavatás előzte meg. Mindenki csodálkozva figyelte a tej színeváltozását, hogyan alakul át szemünk láttára túróvá.

Este a megszokott nemzetközi beszélgetés, a találkozó és a projekt kiértékelése, utolsó simítások a filmekben...

Reggel korán indulás. Közkívánatra Brassó meglátogatása. Kapu utca, a vár, a Fekete-templom, a Cérna utca, a

Csevegés a Barátok feredőjében

Takácsok bástyája, a Katalin-kapu, a Kolostor utca, a Fellegvár, majd hosszú búcsúzkodás után ment mindenki útjára, ki Lengyelországba, ki Felvidékre, ki csak ide ne, ehejt Erdélybe...

Mert habár lejárt ez a projekt, az együttműködés minden bizonnyal folytatódik! ■

Dr. Kovács Lehel István

„Seregnyi őrangyal vigyáz”

Huszárok

■ Érdeklődési köröm kiterjed az erdélyi hadszínterekre, az Árpád-vonalra, a régi határra, könyvtáramban több ilyen jellegű szakirodalom is megtalálható, feltáró túrákat szerveztem határjelek, bunkerek, lövészárkok felkutatására. Évek óta szervezzük és vezetjük a 32-es, a 21-es, a 24-es határvadászok emléktúrait, s igen, néha nagyokat szoktam beszélgetni dr. Nagy József történésszel. Azért említem külön, mert többek között most az ő érdemeiről szeretnék beszámolni.

FOTÓ: DACZÓ DÉNES

Elöttem tetemes családfa, digitalizálni próbálok. Székely, csángó és még ki tudja milyen őseim, rokonaim, eddig összesen 916 személy, 349 család. Digitálisan az adatbázisnak könnyű kérdéseket feltenni, némely válaszon magam is ledöbbenek: felmenőim közül 58-an vettek részt az első vagy a második világháborúban, 7-en a harctereken haltak meg, 11-en szenvedték meg az orosz fogság gyötrelmeit, többen megsebesültek, a háború nyomait szinte mindenki magán viselte.

2021. augusztus 14-én Szépvízen avatták fel a Székely Határőr Emlékközpontot, Székelyföld első állandó hadtörténeti tárlatát.

Már a múzeumnak helyet adó ház története is érdekes, a szépvízi örmény közösség jelentős tagjának, Dájbukát Dávid kereskedőnek 1866-ban épített emeletes, impozáns épületéről van szó. Ezt a házat vásárolta meg és újjátarta fel az önkormányzat, majd a magyar kormány támogatásával, korszerű technikával, minden képzeletet túlszárnyaló valóságghű jelennel, gazdag tárgy- és térrekonstrukciókkal, terepasztalokkal

Honfoglalás

felszerelt múzeumot rendezett be, amely a székelység 1000 éves hadi történetét mutatja be.

A projektvezető Ferencz Tibor polgármester volt, aki egyben a Szépvízért Egyesület elnöke is. Szakmai vezető, kurátor a már említett dr. Nagy József történész, a kiállítást, a grafikai hátteret pedig a KIÁLL Kiállítás Tervező, Kivitelező és Szolgáltató Kft. valósította meg Csillag István képzőművész közreműködésével. Hetvennyolc nevet tartalmaz a kiállítás létrehozóinak listája, felsorolni is nehéz, de ebből is látszik, hogy mennyire komoly és történelmi hűséget sugárzó tárlatról van szó.

Interaktív térképek, tapintható emlékeket rejtő titokdobozok, élet- és korhű viaszbabuk, jellegzetes jelenetek bontakoznak ki szemünk előtt. Magyar, angol, román feliratok, szinkronszövegek.

A földszint az Árpád-korral indít, majd szépen kibontakozik és felkúszik az emeletre a szabad székely honfiak, a határőrök és a katonák életvitele, hadszervezete a mohácsi veszég, majd azon is túl a madéfalvi veszedelemig, amikor is megszerződnek az első reguláris határőrezredek. A Rákóczi-szabadságharc, az 1848/49-es forradalom és Bem tábornok hőstettei külön jeleneteket igényelnek, igencsak gazdag tárgyi és képi anyaggal, animációkkal.

A gyimesbükki határsorompó, csendőrök, az első világháború pokla. Korhű fegyverek, akkori egyenruhák, amelyeken az utolsó rendfokozat vagy kitüntetés is makulátlanul áll. Minden újra elkészítve. Élethű díszletek, amelyekről csak szuperlatívusokban lehet mesélni.

A trianoni békediktátum után a székelyek a Román Királyi Hadseregben szolgáltak, így kerül bemutatásra ez a korszak is.

A Székely Határőr Emlékközpont épülete

II. világháborús viaszbábukonak

A második világháború tárlata a pincében kapott helyett, az Árpád-vonal egy igazi bunkerjét utánozva. Német parancsnokság alatt álló székely határőrök, úz-völgyi jelenetek, animációs film a Motorsírulőről és a Szellő-tetői harcokról. A frontvonal, a határ a Kárpátok főgerincén vonult, mi, természetjárók, könnyűszerrel felismerjük a helyszíneket. Bombázás, lövések géppuskával, golyószórókkal. Az ismeretlen katona megható sírja. A viaszbabuk szemeiben könny csillog, mindegyikről lerí a nehéz katonasors. De a remény is, s a haza védelmében kibontakozó dicsőség. Ha ránézünk egy fegyverre, szinte halljuk a hangját, látjuk a torkollattüzet, a pusztítást, a fájdalmat, a halált...

A kijáratnál egy mezítelen katona szobra, amelyet az emlékeztet öltöztet fel, előtte egy fekete tábla, amelyre a látogatók felírhatják a csatában elesett, elhurcolt rokonaik, ismerőseik nevét. Családfámból ismert neveket írok fel én is, mind az első, mind a második világháború áldozatait: memento memori, emlékezzünk a halálra!

Dicsőség és elmúlás – más szavakat nem találva hagyjuk el az emlékközpont épületét. A kiállítás mély nyomokat hagy bennünk... Élményekkel teli utazás az időben. A tárlat egy mesetermő. A megismerés korszerű és szakavatott, interaktív és immerzív módja, amelyben a virtualitás keveredik a megélt valósággal, a történelmi hűséggel.

Ilyen múzeumokra, ilyen emlékközpontokra van szüksége Székelyföldnek, Erdélynek, de az egész világnak is!

A cím a *Határvasz induló egy sora*, Kárpátia, 2016 ■

Dr. Kovács Lehel István

Meteorológiáról a szakemberek szemszögéből (3. rész)

Dr. Rusz Ottilia
EKE Marosvásárhely
ruszotti@yahoo.com

Ezúttal – kissé rendhagyó módon – egy geológussal beszélgettem, természetesen meteorológiáról, éghajlatról.

Nem hiszem, hogy lenne Erdélyben olyan magyar geológus, aki ne ismerné Wanek Ferencet (mindannyiunk Ferijét). De az anyaországban is számon tartják és elismerik. Jómagam még a kolozsvári egyetemi évek alatt (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, geológusmérnöki) találkoztam vele, habár akkor még nem tanított ott. Akkoriban nem volt magyar nyelvű oktatás a földtanon. Ő kirándulásokat szervezett a magyar geológushallgatóknak, sőt, anyaországi előadókat hívott meg, hogy a szakkifejezéseket magyarul is megtanuljuk. Neki köszönhetően szerettem meg ezt a szakmát (amit sajnos a gyakorlatban sohasem műveltem).

■ Wanek Ferenc nyugdíjas geológus. Erdedetileg rajztanárnak készült, de végül „1973-ban, új szakmában diplomát szerezve, előbb terepi geológusként, majd kutatóként, végül egyetemi oktatóként működtem. Foglalkoztam érc kutatással, parányöslény- és rétegtannal, földfelszínaktannal és környezetföldtannal, az utóbbi években pedig elsősorban tudománytörténettel. Tanítottam rajzot, általános földtant, öslénytant és földfejlődést, regionális és környezet-földtant és földfelszínaktant. Kutatási eredményeimet több mint 100 közleményben, s majd ugyanannyi konferenciaelőadás-kivonatban tettem közzé, szép számmal írtam tudománynpszerűsítő, ismeretterjesztő cikkeket is. De más egyébre is alkalmat adott a sorom. Igen gazdag 77 évet nyújtott nekem eddigi életem”.

Hogy mi köze egy földtanosnak az éghajlatához? „A 4 milliárd éves földi élet (1. ábra) körülbelül 440 millió éve kilépett a szárazföldre, azóta az új térbe került élővilág fejlődését szigorúan befolyásolja a térben és időben igen változatos éghajlat. Egy azonban biztos: a földi élet a cseppfolyós víz hőmérséklettartományában született, ahhoz kötött (bár vannak szélsőséges körülményeket is elviselő, túlélő csoportok is). Az sem elhanyagolható, hogy a földi élet tengervízben született (ez tükrözi máig vérünk sóssága), s ha az említett számadatokat összevetjük, bizony későn lépett a légkör birodalmába (ha a Föld eddigi korát egy évnek vennők, jócskán november második felében), és ma is összehasonlíthatatlanul gazdagabb a tengeri élővilág a szárazföldinél (össz szervesanyag-tömege is jóval nagyobb). A víz birodalmában a létfeltételek kiegyenlítettebbek, legalábbis ami a hőmérséklettartományt illeti.

Ha összevetjük a szárazföldi és a tengervízi élettereket, szembeötlő az előbbinek a szélsőségesége a sarki életterektől a sivatagokon át a trópusi életterekig mind hőmérséklet, mind csapadékmennyiség szempontjából. Ugyanakkor a szervesanyag-előállítás majdnem kizárólagos bajnokainak (az asszimiláció révén), a növényeknek alapfeltétele, a napfény jelenléte a szárazföldön szinte korlátlanul biztosított, míg az óceánok esetében csak körülbelül 120 m mélységig (ez az ún. fotikus zóna), az alatt pedig a sötétség örök birodalma uralkodik, holott az óceánok átlagmélysége 5000 m, de van 12 km-t sűrű mélység is, az élet pedig köszöni szépen, s virul minden mélységben. A hőmérséklet értéktartománya az óceánokban túlnyomó részt 0–25°C közötti (a szárazfölddél -75–+65). Mi több, 2000 m alatt a víz örökké 4°C hőmérsékletű, mivel ezen a ponton a legsűrűbb, így

Az Arany János-emlékérem átvétele az MTA székházában (2016) ■ FOTÓ: MTA

az tölti ki az óceánok mélységi tartományát. Ezt a régiót egyáltalán nem befolyásolja a felszíni klíma.

Talán nem érdektelen azzal is tisztában lenni, hogy a Föld felszínét ma 2/3 részben fedik óceánok, a szárazföldek 1/3-ával szemben.

Abból kiindulva, hogy a növények gyártják elsöprő többségben a többi élőlények számára is a szerves anyagot, tudva, hogy az asszimilációhoz három tényező kell: víz, szén-dioxid és napfény (közben jelentős mennyiségben – melléktermékként – szabad oxigén termelődik), furcsa következtetéshez juthatunk:

– az óceánokban a víz nem hiánycikk, de a napfény csak a felszíni rétegekben – a mélységgel csökkenő mértékben – van jelen, ide sűrűsödik a tengeri növényvilág (döntően algák);

– a szárazföldön ellenben a napfény nem hiány, de egyes részekben a víz erősen az;

– a szén-dioxid itt is, ott is jelen van, de mindenütt elenyészően kis mennyiségben (0,040%). Ma. Nem így volt ez a földi élet születése táján, és még úgy 2 milliárd éven keresztül, amikor a

földi légkört döntően szén-dioxid, jelentős mennyiségben nitrogén, s alárendelten más gázok alkották. Aztán a kéalgák (velük az asszimiláció) megszületésével a szén-dioxid lassan, vagy viszonylag gyorsan elfogyott. Helyette oxigénnel telt meg a légkör, a vegyileg konokul stabil nitrogén mellett. A tengeri moszatok az életfolyamataik égéstermékeként újratermelt szén-dioxidot (CO₂) nem engedték vissza a légköri körforgásba, hanem „konzerválták” mészkövek (CaCO₃) formájában. (Ezek alkotják ma festői karsztvidékeink anyaközetét.)

Már ebből is láthatjuk, hogy az élővilág egy részének fejlődése mennyire szorosan összefügg a légkör fejlődésével, főleg annak a szárazföldre kilépését követően. A Föld fejlődését, időbeni változásait pedig követni sem tudnánk az élővilágtól függetlenül, hiszen a földtörténet tudománya jórészt az általa hátrahagyott nyomokra: a kőületekre támaszkodik. Azok pedig hűen tükrözik a földi klíma változásait.

Földtörténeti korbeosztás				
Földő	Idő	Időszak	Kor	Időtartam (millió éve)
Fanerozoikum	Újvidő	Negyedidőszak	Holocén	0,01
			Pleisztocén	1,8
		Harmadidőszak	Pliocén	5,3
			Miocén	23
			Oligocén	34
			Eocén	56
			Paleocén	65
	Középidő	Kréta	145	
		Jura	213	
		Triász	251	
	Óidő	Perm	299	
		Karbon	359	
		Devon	416	
		Szilur	443	
Ordovicium		488		
Kambrium		542		
Prekambrium	Előidő		2500	
	Óidő		4600	

1

Az éghajlattörténet tehát igencsak a geológusok asztala, a meteorológia csak annyiban, hogy a légkör is egy burka a Földnek, mégpedig a legkülsőbb, a bennük zajló folyamatok azonban jelen idejűek és túl gyors változóikkal ez utóbbi önálló tudomány tárgyát képezik, mely vértestvére az éghajlattannak (klimatológia). A klimatológia azonban, ha túllép a mai állapot tanulmányozásán, óhatatlanul egybemosódik a paleoklimatológiával (őséghajlattannal), ami már – mint láthattuk – földtörténeti vonzatú”.

Az éghajlatváltozással kapcsolatosan is alapos választ kaptunk. „Az éghajlat egy örökké változó tényező a Föld felszínén. Ez a változás egyáltalán nem csak a mai kor jellemzője. Az éghajlati övek például egyszerűen annak függvényében alakultak ki, hogy a nap sugarai, míg az Egyenlítő táján merőlegesen esnek be, és fűtik a felszínt, addig a sarkokon csak sűrölik azt, s továbbállnak, kevés energiát hagynak ott. Csakhogy a leadott hő nem marad helyben, mert a tengeri áramlatok és a légköri ciklonok szétosztják azt. A légkör sem tömegében, sem fajhőjében nem vetekszik az óceánok vízával. Így, a naptól kapott hő földi elosztásában döntő szerep jut a tengeráramlatoknak (2. ábra).

Itt óhatatlanul meg kell jegyeznem, hogy a földfelszín hőháztartásában 99%-ban a Nap sugárözöne a meghatározó (a fennmaradt 1% a Föld – elsősorban radioaktív bomlásból származtatható – belső hőjéből ered). Ebbe a hőháztartásba az ember nem tud beleszólítani.

A tengeráramlatok az óceánok víztömegének csak a felső, legtöbb 2000 méterében aktívak, s ha nem lennének kontinensek, szabad körforgásukkal majdhogynem egészében felszámolnák az éghajlati öveket. Csakhogy a kontinensek igencsak akadályozzák hőkiegyenlítő munkájukat. Azok pedig nem ülnek helyben, vándorolnak. Bár a kontinensvándorlás nem túl gyors, de évmilliók alatt ugyancsak látványos. A ma leggyorsabban mozgó kontinens Ausztrália, mely az emberi köröm növekedési sebességével közeledik ma Délkelet-Ázsia felé. Úgy 20–25 millió év kell, hogy majd találkozzanak.

2

Amint már mondtam, a szárazföldek a földfelszín 1/3-át képezik. A kontinensek ennél egy picivel többet. Nem félrebeszélék: a kontinensek nem azonosak a szárazfölddel. Egy részük tengervízzel fedett, legtöbbször 200 m-es mélységgel. Ezeket a részeket nevezük kontinentális platóknak. Így a Brit-szigetek Európa kontinenséhez tartoznak, Eurázsia meg Észak-Amerika pedig valójában egy kontinentális tömb, az elválasztó Bering-szoros és széles környéke pedig egy sekély vízzel fedett kontinentális plató, mely az eljegesedések alatt például szárazulat volt.

Ezért annyira hasonló Észak-Amerika és Eurázsia növény- és állatvilága, mert egy megakontinensként, nagyjából együtt fejlődhetett az élővilága, a benépesítő fajok átvándorolhattak, kicserélődhettek, bár (döntően a helyi klimatikus feltételekhez alkalmazkodva) saját fejlődésnek indulva differenciálódtak is.

Visszatérve az óceáni áramlatok és a kontinensek megoszlásának kérdéséhez, világos, ha egy kontinens beúszik a Föld egyik sarkára (vagyis a forgástengelyének közelébe), azt a részt már semmiképpen nem tudják a hőcsérélő áramlatok átmelegíteni, és akkor a sarkvidék lefagy: ilyen helyzettel állunk szemben az Antarktisz esetében. Ez az állapot már legkevesebb 20 millió éves, és addig fog tartani, míg a kontinens el nem hagyja a Déli-sark körzetét.

Egy másik eset is lehetséges, amikor a sarkot kontinentális gyűrű veszi körül. Ez a helyzet ma az Északi-sarkon. Az Északi-jegestengerbe ugyan ma bejut a Golf-áram, de az akad az Izland-szigetet is magába foglaló ún. Davis-küszöb révén (ahol a tengerszélesség jóval kisebb, mint az óceánok átlagmélysége). Amikor az emelkedett helyzetű, a Golf-áramlat előtte fordul meg, ilyenkor van az északi féltekén eljegesedési (glaciális) időszak (3. ábra). Amikor a Davis-küszöb alámerül, a Golf-áramlat ismét behatol az Északi-jegestengerbe, azt átmelegítve oldódik a környezet éghajlata, ez az interglaciális időszak. Ma egy ilyen – melegebb – időszakban élünk körülbelül 10 500 éve (4. ábra).

1. A földtani korok logaritmikus megjelenítésben (minél távolabbi idő, annál kisebbre zsugorítva) és az azok kezdete óta eltelt idő millió években (Forrás: ocdn.eu)
2. Az óceánok mai hőkiegyenlítő áramlásrendszerének leegyszerűsített vázlata. Pirossal a felszíni meleg áramlatok, halványkékkel a mélybeni hideg áramlatok (Forrás: whoi.edu)
3. A Davis-küszöb kiemelkedésekor elzárja a Golf-áramlat útját az Északi-jegestenger felé (Forrás: Kahlke 1981: *Das Eiszeitalter*)
4. Amikor a Golf-áramlat bejut az Északi-jegestengerbe (mai állapot) (Forrás: Kahlke 1981: *Das Eiszeitalter*)

Ez a változó glaciális–interglaciális állapot az északi féltekén pedig úgy 2 millió éve áll fenn, azóta az észlelhető, hogy a glaciális időszakok egyre hosszabbak és keményebbek, az interglaciális (melegebb) időszakok pedig egyre rövidebbek. (Csak emlékeztetőül a fenti naptári hasonlatra: az északi féltekének ez az állapota a Föld korának egyéves hasonlatában december 31-én, este 8 óra táján következett be.)

Azt is meg kell jegyezni, hogy a sarki eljegesedések kivételesen ritkák a Föld történetében. Így az utolsó félmilliárd évben (amit több fennmaradt relikvia révén jobban ismerünk) mindössze még két sarki eljegesedés volt. Az első úgy 440 millió évvel ezelőtt, akkor a mai Afrika északnyugati része fölött állt jégmező néhány tízmillió éven át, a második nagyjából 300 millió évvel ezelőtt, az akkor még egységes Gondwana-kontinens (mely mára Dél-Amerika, Ausztrália, Antarktisz, Afrika és India részeire darabolódott fel) területén, az eddigi leghosszabb, legerősebb eljegesedésként. A mai abban különbözik az összes többi ismert eljegesedéstől, hogy ez az első kétpólusú, vagyis először jelentkezik mind a déli, mind az északi sarkkör körül egyszerre.

Az utolsó eljegesedési (glaciális) fázis Európában, Ázsiában és Észak-Amerikában 10 500 éve ért véget (a fenti naptári hasonlatban: december 31-én, éjfél előtt 1 másodperccel)."

Azt hiszem, most már világos, hogy miért érdemes geológus szakembert éghajlatváltozásról kérdezni: „Aki a földi élet fejlődésével szembekerül (én az életemből úgy húsz éven át öslénytantanl foglalkoztam, aztán még vagy 15 évig tanítottam mellette földtörténetet is), az elkerülhetetlenül meredeken szembekerül a földi éghajlat változásainak kérdéskörével”. ■

1

2

3

A válaszúti Bánffy- kastély

A Tomaj nemzetségből származó losonci Bánffyak az erdélyi főúri családok egyik legősibb és legrangosabb képviselői, akik kiemelt szerepet játszottak a magyar közéletben és kultúrában évszázadokon keresztül.

4

5

FOTÓ: ORBÁN ZSOLT

1. A kastély park felőli homlokzata
2. Faragott ebédlőszekrény
3. A Bánffyok griffes címere a kazettás mennyezetén
4. Bánffy Ádám cserépkályhája az ebédlőben
5. A kastély tömbje délnyugati irányból

■ A Kolozsvártól északkeleti irányban mintegy negyedszáz kilométerre fekvő Válaszút 1387-ben, a szomszédos Bonchidával együtt, mint annak tartozéka, Luxemburgi Zsigmond király adományaként került a Bánffy család tulajdonába. A mai kastély helyén eredetileg egy reneszánsz korban épült udvarház állhatott, ez azonban 1658-ban a II. Rákóczi György ellen indított megtorló tatár hadak áldozata lett. A 18. században már egy új, barokk épület állt itt, a század végén, gr. Bánffy György (1739–1805) főispánja alatt ebben tartották Doboka vármegye közgyűléseit.¹

A barokk stílusú nemesi lak helyére gr. Bánffy Dénes (1776–1854), György erdélyi kormányzó fia építtetett újabb kastélyt. Ez az épület az angol lovagvárak típusát követő kétszintes lőréses-bástyás épület volt.² Eredetileg tehát a család grófi (gubernátori) ágának tulajdonában volt az épület, a 19. század közepén azonban ezen ág kihalt, így került a választói birtok a bárói ág tulajdonába. A három legjelentősebb tulajdonos, akik javítási és átépítési munkálatokat folytattak: id. br. Bánffy Albert (1818–1886), fia, Ádám (1847–1887) és az utóbbi fia, ifj. Albert (1871–1945) voltak. Id. br. Bánffy Albert császári és királyi kamarás és Kraszna vármegye főispánja csupán javítási munkálatokat végeztetett a kastélyon, ezekre a román felkelők 1848-as rongálásai miatt volt szükség. A legnagyobb változások és a kastély arculatának átalakítása Bánffy Ádám³ nevéhez fűződik. 1885-ben a megrendelő az eredetileg csupán a középső részén emeletes épület két oldalrizalit részét is megemeltette, ekkor a kétszintesé vált kastély neobarokk külsőt kapott. Az utolsó átépítés br. Bánffy Ádám és br. Wesselényi Mária első gyermeke, ifj. Albert (1871–1945) és felesége, Charlotte von Montbach (1895–1955) bárónő nevéhez köthető, ők építtették a manzárdtetőt, illetve a park felőli homlokzathoz az oszlopos portikuszt és az emeleti nyitott erkélyt.

Gr. Teleki Sándor honvédezedes, író, Bánffy Ádám barátja *Emlékeim* című visszaemlékezésében a következőképpen kezdte a kastély bemutatását: „Az épület egy stílnélküli kastély; építője, úgy látszik, ellensége volt a kényelemnek s a formára nem adott semmit, de ott áll”, ugyanakkor a főúr által saját kezével készített berendezés kapcsán megjegyezte, hogy „ez az ember, az ő igénytelen szerénységében egyszerűen egy lángész.”⁴

A kastélyt a főútról díszes vasrácsos kapun keresztül lehet megközelíteni. A téglalap alaprajzú, szimmetrikus elrendezésű épület eklektikus stílusú, de neobarokk, neoklasszicista és neoreneszánsz jegyeket is felfedezhetünk rajta. A főút felőli

homlokzati középrizalithoz kis előcsarnok épült, ez szolgált főbejáratként. A középrizalit timpanonos lezáródású, mind a közép-, mind a két oldalrizalit magas manzárdtetővel fedett.

A kert felőli homlokzat sokkal látványosabb, a már említett portikusz és terasz miatt. Itt a kiugró kis előcsarnok helyét a nyolc dór oszlopra támaszkodó nyitott erkély veszi át. Az oszlopos előcsarnokra mindkét oldalról íves lépcsőn lehet feljutni. A középrizalit terasz fölötti része gazdagon díszített pilaszterfejezetekkel és gyönyörű koronázópárkánnyal vonja magára a figyelmet. A timpanonban kapott helyet a kettős, Bánffy–Wesselényi házassági címér, amely a kastélyt kétszintesé átépítő házaspárra utal.

A kastélybelső kialakítása majdnem teljességgel Bánffy Ádám munkája. Tanulmányai és külföldi utazásai alatt jelentős művészeti tudást halmozott fel, ezeket hasznosította otthona berendezésében is. Művészeti tevékenysége a kései historizmusba illeszkedik, leginkább a német reneszánsz formavilága foglalkoztatta. Ő maga készítette a kastély díszes falburkolatait, kazettás mennyezetét, ajtókereteit, bútorait, csempekályhát, porcelántárgyait.⁵

Érdemes néhányat megemlíteni a legértékesebb műtárgyakból.⁶ A báró legjelentősebb alkotása a kastély ebédlőjében ma is látható díszes cserépkályha, amellyel Kolozsvár kézműiparát képviselte az 1879-es székesfehérvári országos kiállításon. A kastélyban ma egy 1880-ban készített másolat áll, az eredetit az alkotó Ferenc Józsefnek adományozta, így az a gödöllői Grassalkovich-kastély királyi lakosztályának dohányzószobájába került, azonban ma már nem látható, mivel 1944-ben elpusztult.⁸ A műkedvelő báró faragványai közül a legkiemelkedőbb az 1878-as párizsi világkiállításon bemutatott ebédlőgarnitúra, ebből mára csak a megrongált ebédlőszekrény maradt meg. Teljes épségben ránk maradt az ebédlőterem tölgyfába faragott, gazdagon díszített kazettás mennyezete, szélein fazonzókkal, amelyek színes családi címerek vannak, az utolsóként feljegyzett név az alkotóé.

A kastély egykor zsúfolásig tele volt a báró különféle alkotásaival és berendezési tárgyával, a leginkább figyelemre méltó darabok azonban a virág- és növénymintás faragványok, amelyeket a művészettörténeti írók is nagyra tartottak. A kastélybelső egykori fényét Kelemen Lajos így örökölte meg: „Midőn a kedves, színes virágkörnyezetből a kastély egyszerű ajtaján a belsejébe lépünk, egy meglepően érdekes és pompás emeletes előcsarnokba jutunk, s amint szemünk megszokja az alant uralkodó bizalmas félhomályt, mind több érdekességet, művészt és szépet találunk benne. Csupán azt érezzük hiánynak, hogy e nagyszabású épületrész két-három méterrel miért nem hosszabb, mert ezzel a térésszel hatással minden irányban elég szemléltetvőságot is nyújtana, s így nem éreznők kissé keskenynek lépcsőzetét és szép bábsoros karzatát. A művészileg faragott barna tölgyburkolat azonban így is érvényesül, s az átriumfülke hangulatos félhomályából így is élvezhetjük az ebédlőbejárat szép iónos kiképzésű oszlopait, melyekre az emelet három ablakán színes fény szűrődik, s megcsodálhatjuk a pompás, címeres reneszánsz kandalló nemes alakját és füzérdíszét.

1. Biró József: *Erdélyi kastélyok*. Új Idők Irodalmi Intézete (Singer és Wolfner) kiadása. Budapest, 1943. 83.

2. Sisa József: *Kastélyépítészeti és kastélykultúra Magyarországon a historizmus korában*. Akadémiai doktori értekezés. Budapest, 2004. 56.

3. Életrajzához, tevékenységéhez lásd: Murádin Jenő: *Egy művészetkedvelő erdélyi főúr. Br. Bánffy Ádám (1847–1887)*. Korunk, 2002/12. 67–77.

4. Teleki Sándor: *Emlékeim*. Második kötet. Aigner Lajos Könyvkiadó Hivatala. Budapest, 1879–1880. 194.

5. Teleki Sándor: *I. m.* 192.

6. Biró József: *I. m.* 107.

7. A kastély „igazi műterem” jellegére már a kortársak is felfigyeltek, többször jelentek meg leírások, méltatások a különböző lapokban, lásd például: *A választói kastély*. Fővárosi Lapok, 1880. május 2. 505–506.

8. Sisa József: *I. m.* 241; A kályha színes relíejei a magyarok bejövételét, a pusztaszeri szerződést, Árpád megválasztását, ugyanakkor Bethlen Gábor fejedelem és Wesselényi Ferenc nádor arcképét örökítették meg. *A gödöllői királyi kastély*. Pesti Hírlap, 1894. április 13. 7; Murádin Jenő: *Báró Bánffy Ádám választói műtermes kastélya*. Műemlékvédelmi Szemle, 2003/1. 96–97.

A lépcsőház díszes faragványai

A bejárás fölött lebegő kitömött sas alól fölpillantva, a karzatlap párkányáról egy csinosan vésett, domború nagybetűs felirat biztat:

VÁNDOR LÉPJ BE NYUGTON; ITT NEM LÉSSZ IDEGEN
HA CSÜNGSZ A CSALÁDON, A HAZÁN S ISTENEN

Aztán tovább olvassuk:

A RÉG MEGHALT ŐSÖK ISMÉT ÚJRA ÉLNEK,
HA NEVŐKET ŐRZIK HÁLÁS NEMZEDÉKEK.
Egy másik mondattérből újra ez a biztatás szól:
HOLTAK SZENT ÁRNYAI HOGYHA KÖRÜL LENGTEK,
KÖNNYEBB LESZ A JÖVŐ A NEHÉZ JELENNEK.

Ezek és a még ott fölvésett más igék olvasásakor fölfelé kell tekinteni, s így önkéntelenül felkíváncozunk a karzat családi képeihez.

Hatméteres, zöldes és szürkésfehér tónusú, óriás méretű gobelin alatt mehetünk fölfelé; a gobelinen a földmívelés pogány istenének, Ceresnek szobra áll, szokásos környezetével. A fordulónál egy botos medve vicssorog felénk; de ez csak jámbor kitömött állat, s midőn elhagyjuk, nem ez, hanem legfennebb a szemben álló fal pompás és változatos fegyvergyűjteménye állít meg. A sokféle támadó- és védőfegyver, valamint vadászkiesség festői csoportját alul színes néprajzi tárgyak, szijostorok, sallangok, szárazott bányászati kötények keretelik, s szemünknek, szívünknek jólesik, hogy egy párkánysarkon ott látjuk a kedves női munkajelvényt, a fonókereket is. Ez és a karzati üveges emléktartók színes magyar játékszerei, tarka ásványai, metszett és festett üvegedényei s néhány finom fedeles bokálya itt derültebbé varázsolják még a komoly régi bútorokat és régi képeket is. [...]

Az emeletet a világos, levegős, napsugaras szalon s a hasonló háló- és vendégszobák foglalják el, szép kilátással a parkra és a közvetlen környékre. Ez a kilátás a manzárdszobából még fokozottabban élvezhető. A szalon finom fehér berendezését családtagok képei s néhány jó kisebb festmény színesítik. [...]

A földszinten az épület közepét a nagy ebédlőterem foglalja el; melléje sorakoznak kétfelől a kastély többi szobái.

Ilyen gazdag fafaragó művészettel készült ebédlőterem nincs több Erdélyben.

Ajtaja fölött barátságos felirat köszönt:

SALVUS INTRANTIBUS – PAX EXEUNTIBUS
(Üdv a belépőnek – béke a kimenőnek) [...]

Mindaz a szép pedig, amit a faragóművészet ebben a teremben és az előcsarnokban fölmutat, a pompás kandallóval együtt egy művészelkű gazda, Bánffy Ádám (1847–87) ízlését és emlékét dicséri. Keveset élt, nem vitt országos szerepet, de a maga idejében mégis tízezrek ismerték.⁹

A kastélyhoz egy 4,5 hektáros kert is tartozott, előterében szökőkúttal, melynek ma már csak töredezett kömedencéje látható. Az angol típusú díszkert Hein János tervei alapján készült virágokkal, tóval, japános galambházzal, és vadaskert, illetve fás liget kapcsolta a család birtokközpontjához, Bonchidához.

A birtok utolsó tulajdonosa az államosítás előtt a már említett ifj. br. Bánffy Albert és felesége, Charlotte von Montbach, valamint gyermekük, a Válaszúton született Dénes (1901–1983) volt.

A kastélybelső első pusztulása 1944-ben a világháború alatt történt, ekkor a mozdítható tárgyak zöme elpusztult vagy szét-hordták azokat, leégett a könyvtár, eltűnt a fegyver-, vadásztrófea-, népi tárgy- és gyermekjáték-gyűjtemény és nyoma veszett a jelentős értéket képviselő családi arcképcsarnok képei is. Az 1960-as években végzett helyreállítási munkálatoknak köszönhetően a nem mozdítható belső díszek megmaradtak.

1967–2007 között fogyatékos gyermekek iskolájának adott otthont az épület, a létszám apadása miatt a tulajdonos Kolozs Megyei Önkormányzat kiköltöztette az iskola utolsó lakóit és egy, 2008 májusában elfogadott határozat értelmében koncessziós partnert keresett, amely felújítaná az épületet és rendezné annak környezetét, illetve egy nemzetközi konferenciaközpontot hozna létre. Hosszas halogatás után Kolozs Megyei Önkormányzata elfogadta A választói Bánffy-kastély kulturális és turisztikai hasznosítása című projektet, amellyel a Regionális Operatív Program keretében nyert támogatást 2017-ben. Több sikertelen közbeszerzési eljárást követően úgy tűnik, hogy az idén elkezdődhetnek a kastély és a hozzá tartozó park felújítási munkálatai. A jelenlegi tervek szerint az épület turisztikai hasznosításán kívül tárlatoknak, bemutatóknak, konferenciáknak is kiváló helyszíne lehet.

Az irodalom és a néprajz kedvelőinek talán nem érdektelen azt is megemlíteni, hogy a választói kastélyban született gróf Wass Albert író (1908–1998) – édesanyja báró Bánffy Ilona volt –, valamint a faluban született és tevékenykedett Kallós Zoltán néprajzkutató (1926–2018), az általa létrehozott alapítvány gazdag népművészeti gyűjtemény kezelője. ■

Bicsok Zoltán

9 Kelemen Lajos: A választói kastély. In: Uő: Művészettörténeti tanulmányok. II. kötet. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest, 1982. 236–240. Kelemen Lajos már a két háború között is közölt szép leírást a kastélyról és parkjáról lásd: Uő: A választói kastély. Művészeti szalon, 1926. október. 1. szám. 5–8.

Erdélyi kisvasutak II.

Kisvasút a Hortobágy pataka mentén

A Svájcból hozott
szalonkocsi

**Dr. Kovács
Lehel István**
EKE Brassó
klehel77@yahoo.com

A Hortobágy (Harbach, Hârtibaciu) a Szeben folyó bal oldali mellékveze. Nevének eredete vitatott. Egyesek szerint a Hortobágy vidékéről idetelepített székelyek hozták magukkal a víznevet, mások szerint a „bágy” a német „bach”-patak magyarosított változata, bár a „bágy” szó elég sok magyar helynévben szerepel még. Ha a német eredetet fogadjuk el, akkor a „Har” (Hart) előtag erdőt jelent. A patak a történelmi Királyföld területén folyik keresztül.

■ A Hortobágy-fennsíkot egykor a Nagyszeben – Szentágota – Segesvár kisvasút szelte át. A keskeny nyomtávú vasútvonal Szentágota–Segesvár szakaszát, amely a Hortobágy-fennsíkot a Küküllőmenti-dombvidékkel kötötte össze, 1965-ben szüntették meg és bontották el, amikor az új közutat építették. A vasút másik részét műemlékké nyilvánították. Az erdélyi szász nyelvjárásban a kisvonal neve *Wusch*. A vurpódi (Burgberg, Vurpär) szárnyvonalat *Jägerstrecke*nek (vadászvonal) nevezték.

A vasútvonal több szakaszban épült meg. 1895 végén kezdte el a munkála-

tokat a Segesvár–Szentágotai Vasút társaság (S.Sz.V.), és bár a teherforgalom már korábban elkezdődött, az ünnepélyes megnyitásra 1898. november 16-án került sor. A vonalon a Bécsújhelyi Mozdonygyár által gyártott három mozdony (S.Sz.V. 1–3) teljesített szolgálatot. 1908-ban, amikor a Magyar Államvasutak vette át a vonal üzemeltetését, a MÁV-sorozatszámoknak megfelelően új neveket láttak el a mozdonyokat, így lettek ezek 388 001, 388 002, 388 003.

Ebben az időszakban kezdődött el a vonal kiépítése Nagyszebenig. Az új vonalrész 1910. szeptember 26-án avatták

fel. Ekkor adták át a 13 kilométer hosszú szárnyvonalat is Hortobágyfalva és Vurpód között.

A trianoni békediktátum után a vasútvonalat a CFR üzemeltette, majd 1948-ban a kommunisták államosították.

1993-ban szűnt meg a vurpódi szakaszon a közlekedés, majd 2001-ben a Nagyszeben–Szentágota szakaszon is úgy, hogy ezt megelőzően, az 1990-es évek végén már csak egy vonatpár közlekedett naponta.

A kisvasutak igazi turisztalátványosságok! – gondolták az európai minták alapján, és többen törekedtek a kisvasút újbóli beindítására. 2007. június 7-én a Szeben megyei műemlékbizottság műemlékké nyilvánította a megmaradt pályaszakaszt. Ennek ellenére 2008. augusztusban a Nagyszebenben megmaradt járműveket leselejteztek, de szerencsére sikerült leállítani az akciót a gőzmozdonyok szétszedése előtt. A 764 052-es gőzmozdonyt a szovátai kisvasúthoz vitték át.

A Kisvasút Barátai Egyesület (Asociația Prietenii Mocăniței) 2009-ben alakult meg, nyert jogi személyiséget, és célul tűzte ki a Hortobágy-fennsíkot átszelő kisvasút felújítását, működtetését. Eddig 7 km pályaszakaszt és három épületet újítottak fel. Tevékenységüket Charles angol herceg, trónörökös is elismerte egy 2020. november 8-án kelt levelében.

Igaz, 2018–2020 között adminisztratív akadály is volt a kisvasút üzemeltetésének. Jelen pillanatban a Holcmány–Hortobágyfalva pályaszakasz üzemképes. Nagy ünnepekkor Kovásznáról hozzák át a gőzmozdonyt, különben egy Steiermärkische Landesbahnen-től származó kis dízelmozdonyt használnak.

A svájci Ostgleis egyesület három, Waldenburgerbahntól származó kocsi bocsátott az egyesület rendelkezésére.

Nagy örömmre szolgált, hogy a járványhelyzet kilátástalan napjaiban, szinte egyéves szünet után bejelentették, hogy 2021. május elsejétől ismét beindítják a járatokat a turisták számára. Azonnal jegyet vásároltunk 25 lejért a felnőttek, 15 lejért a gyerekek számára, s mivel napon-ta csak két járat indult, az egyik 9.45-kor, a másik pedig 16.30-kor, hogy Brassóból kényelmesen Holcmányra érjünk, a másodikkra foglaltunk az interneten helyet.

Rég nem mozdultunk ki a házból, a vírus miatt alig lehetett, így fellélegzés volt szinte Nagyszebenig vezetni. Jóval hamarabb beértünk a faluba, hogy szemügyre vehessük Holcmány kincseit.

Holcmány (Holzmengen, Hultsmänjen, Hosman) a történelmi Szászföld közepén helyezkedik el, a Hortobágy folyó völgyében.

Holzmenia néven említették 1381-ben. Havasalföldi támadás után néptelenedett el 1449-ben, majd 1500 körül 15 gazda, egy pásztor és egy iskolamester ismét települést alapított. A kurucok is megtizedelték, 400 háztartásból csak 15 maradt.

1850-ben 973-an lakták a települést, 478 szász, 282 román és 213 cigány. Ez a kép drasztikusan megváltozott 2002-re. Ekkor csak 6 személy vallotta magát szásnak, 5 magyarnak, 87 cigánynak és 687 románnak a falut lakó 790 főből.

A fent említett népcsoportok jól elkülönülve éltek a faluban. A szászok a központban, a románok a település keleti peremén, a cigányok pedig az északon. A cigányok többnyire aranyosással foglalkoztak, majd napszámosként dolgoztak. A románok görög katolikusok voltak.

Igencsak impozáns a falu fölé magasodó templomerőd, amelyet 1275-ben kezdtek el építeni. A román kori építmény több eleme is kiállta az idők próbáját, napjainkban is megcsodálható.

Önkéntes idegenvezető várt, a 3 lejes belépti díj inkább volt mondható szimbolikusnak, mint valósnak. Mint mondta, ő volt az utolsó szász, akit ebben a templomban kereszteltek, már ő is máshol egyetemista, de mindig szeret visszajárni a faluba.

A templomerődöt kettős védőfállal vették körül a 15–16. században. A falakat összekötő kaputorony az északnyugati oldalon áll. A belső falon négy, a külsőn két bástya található.

A nyugati kapu Erdély egyik legjelentősebb román kori építészeti emlékének számít, akárcsak a főhajót az oldalhajóktól elválasztó oszlopok.

Idegenvezetőnk lelkesen mesélt, így tudtuk meg a templomkapu állapot- és emberfiguráinak szimboliztikáját. Macskák, denevérek, kimérák, griffmadarak, törpék,

békák jelképezik az utat az alsó világból a felső felé, a profántól a szakrálisig.

A béka a gonosz lélek szimbóluma, a macska is többnyire boszorkányos attribútumokkal bír, sőt, a holtak lelke néha macska képében jár haza. A denevér az éjszaka teremtménye, a halfarkú törpe térdel, hogy egy magasabb hatalomra mutasson rá. A griffmadár az, amelyik a hősöket a felső világba viszi, repíti fel.

Az oszlopok tetején szentek: a szakrális világ alakjai.

A dekorációk fő témája az emberre leselkedő veszélyek, kísértések, de a lélek megmentésének módjai is. Például a portál bal oldalán egy fiatal férfit kínzó ördögök csoportja látható, ám őket Péter apostol követi a mennyország kulcsaival. Két idegen alak nyitott tekercset tart. Márk apostolt oroszlánon ülve ábrázolták két diakónus mellett, akik füstölőt és könyvet tartanak. Az alakok régi, eredeti festett színeikben pompáznak. A kapu fölött, a torony nyugati oldalán egy dombormű található, amelyen Szent János megkereszteli Jézust.

A 18. században felújították a templomot, ekkor barokk stílusú beütemezést kapott. Az épület a második világháborút követően fokozatos romlásnak indult. Ekkor több szászt vittek el kényszerű munkatáborokba, majd többen kivándoroltak a kommunizmus éve alatt. A hatalmas szász házakba románok költöztek.

Érdekes, hogy a karzatot régi ládák festett tetőlapjaival javították ki. A templomban az első, a kertben a második világháború hősi halottainak emléktáblája. Külföldi támogatással jelen pillanatban állagmegőrzés és javítási munkálatok folynak.

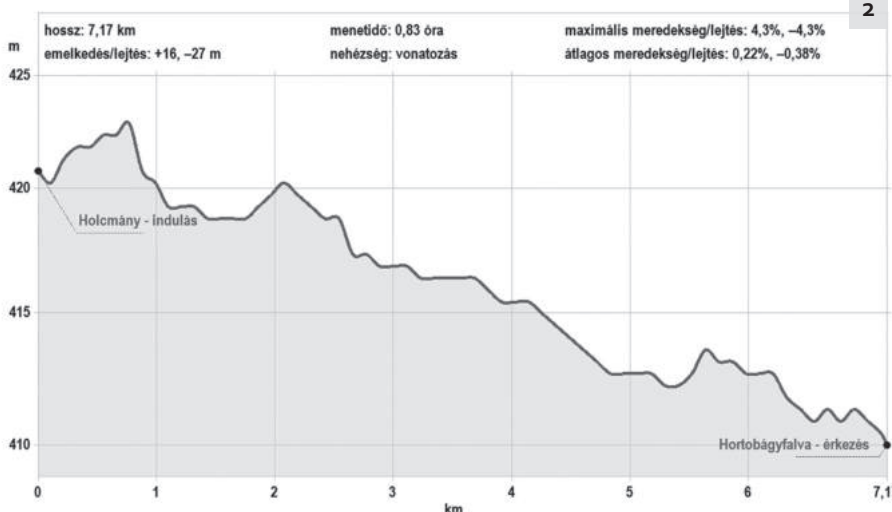
A régi papilak múzeumként van be rendezve. Két szobában néprajzi tárlatot figyelhetünk meg. Itt tudtuk meg, hogy a falu nagy szülöttje Samuel Joseph Maetz orgonaépítő mester (1760–1826). Számos környező szász település evangélikus temploma büszkélkedhet az általa készített orgonákkal, de a kolozsvári unitárius templomban is Maetz-féle orgona szól.

A templomtól nyugatra egy plató található, az új papilak kertje, ahonnan gyönyörűen rálátni a Fogarasi-havasokra. Keletre találjuk az új iskola impozáns épületét.

Hosszú, egyenes házsorok: Holcmány tipikus szász falu.

Az egyik román házban pékség és egy régi benzinmotorral meghajtott malom található, amelyet 2004-ben restauráltak és tettek működőképessé.

Hamar eltelt az idő, négy óra után már a falutól eléggé messze lévő állomás felé igyekeztünk. Várt a kisvasút!

Az állomás épülete felismerhetetlen, a sínek egy zöld pléhgarázsban végződtek.

Hamarosan megjelentek az önkéntesek, kinyitották a garázkaput, beindították a mozdonyt. Két vagon kötöttek a mozdony után, egy nyitottat, amelyen a kristyóri kisvasút logója és felirata szerepelt, valamint egy zárt vagon, amely a 119-es azonosítószámot és az FB logót viselte.

Szép idő lévén, felültünk a nyitott vagonba. Alig múlt négy óra, amikor hirtelen özönlenni kezdett a május elsejei tömeg. Zsúfolásig megtelt mindkét vagon, s még mind jöttek. Végül előhoztak egy antik beütésű szalonvagon, amelyen a Liestal–Waldenburg felirat szerepelt. Nemesfából készült, aranyozott szövettel bevont stílbútorok és méretes asztalok, hangulatos falilámpák, függönyök alkották a berendezését. Ez a vagon is megtelt utasokkal.

Egyenruhába öltözött kalauzok kezelték online megvett jegyeinket, s igazi kis kartenjegyet is adtak, amelyet ellettünk emlékké.

Du. fél 5-kor indultunk el, dudakísérettel. A 7,2 km hosszú szakasz végig a Hortobágy folyó partján, a 106-os megyei út mellett haladt, szinte nyílegyenesen, 16 m emelkedéssel, 27 m lejtéssel.

Fehérorogona-bokrok szegélyezték néhol a vasúti pályát, régi favillanyoszlopok tették teljessé az időutazást, kiterjedt mező, mocsaras árterület adott otthont az őzeknek, amelyek látványánál mindenki fényképezni kezdett. Öntözőcsatorna maradványai és vadászles mellett haladtunk több hidacsán át, hódok által kirágott fák, végül esztena és gazdasági épületek voltak a főbb attrakciók. Bámulni pedig lehetett bőven, hisz a sebességmérő nem emelkedett 14 km/h fölé.

Mintegy 50 perc múlva érkezünk meg végállomásunkhoz, Hortobágyfalvára. A lerobbant félben lévő állomásépület zárva volt, nem várt üdítő vagy valami falniázó. A tömeg leszállt, s más szórakozás

3

4

hiányában mindenki nézte, ahogy önkéntes vasutasaink kézi erővel megfordítják a szerelvényt, újrendezve a vagonokat. A művelet azért is nehézkes volt, mert az innen-onnan származó vagonok csatlakozói nem igazán találtak egymáshoz, így mindenféle adaptereket kellett használni.

A felújított szakasz végállomása, Hortobágyfalva (Harbachsdorf, Harwesterf, Cornăţel, Hârtibaciu) először 1319-ben szerepelt írott dokumentumban Hortobágh alakban.

A középkori szász falu lassacskán román többségű lett. Ortodox temploma

1792-ben épült. A falutól északkeletre egy kicsiny földvár maradványai találhatóak, talán egy korai Árpád-kori határvédelmi vonal része lehetett.

Ma a kisvasút határa.

A zárt vasúti kocsiban kaptunk helyet visszafelé, s ugyanazzal a sebességgel kezdtünk dőcögni a Hortobágy partján. A juhok legeltek, a dízelmozdony néha dudált egyet, s jó hangulatban intettünk búcsút a szerelvénynek, ültünk be autónkba, hogy hazaiygekezzünk.

A Holcsány–Hortobágyfalva pályarészen a járatok beindultak hétvégeken, de május 5. óta csak vasárnap működnek, szombaton – mivel a vasutasok önkéntesek, akik hétközben dolgoznak – a pályát újítgatják fel.

Lám, így is lehet, a vasút szeretete csodákat művelt pár önkéntessel, ők valóban a kisvasút barátai, mindent megtesznek, hogy ismét sípszó és szürke füst szálljon fel a Hortobágy völgyéből. A többi nem rajtuk múlik... ■

5

1. Holcsány templomerdője
2. A vasúti szakasz profilgörbéje
3. Állomás Hortobágyfalván
4. A szakasz térképe
5. A kisvasút kis dízelmozdonya

Hazajárás Erdélybe Hunyadról Olténián át Gyergyóba 2017 nyarán

Kenyeres Oszkár
Hazajáró Egylet

FOTÓ: HAZAJÁRÓ EGYLET

■ Ahogy beljebb hatolunk, már helye sincs az ösvénynek: egyre vadabbak a zúgók, egyre szűkebb a szoros és sokhelyt szinte sima és függőleges mészkőfalak szegélyezik. Már a mellünkig ér a víz, a stáb kezdi elveszteni a türelmét, de szerencsére egyszer csak elérjük a Krivádiai-szurdok végét, és elkészülnek a legfontosabb képek. Ám mi ez ahhoz képest, ami még ezen a napon ránk vár a Kudzsiri-havasok karsztvilágában? A Véka-szurdok is csak nagy nehezen lesz meg, aztán az Ohábia sziklás medrében az eddigieknél is komolyabb kalandtúra vár ránk, míg elérjük a Nagy-Csűr gigászi sziklakapuját. De délután sem unatkozunk: szinte estébe hajlik a délután, míg megtaláljuk odafent a Ponorics víznyelőjét, amely a környék hat patakának vizét nyeli el. Ezek után nem csoda, hogy addig bolyongunk az ismeretlen és néha úttalan tájékon, hogy besötétedik, míg végre elérünk a Csoklovina barlangrendszer sziklavilágához.

Van időnk átgondolni a történeteket, hisz a Kudzsiri-havasokból nem egyszerű eljutni a Kapacina-hegység Kulcs-kanyonjába. A Kárpátok vízválasztóján túli hegységekről általában nem forogtunk, de a Csalhó és a Szuhárd kedvéért már kivételt tettünk a Keleti-Kárpátokban. Hogy a Déli-Kárpátok se panaszkodhasson, ismét átléptük a vízválasztót, és a Kudzsirból az Olténia fölé magasodó Kapacina ostromára indultunk. A Kapacina kristályos főgerincéről délre induló patakok, mielőtt kiérnének az Olténiai-síkságra, a Buila-Vânturarița mészkőmasszívumba ütköznek, s addig ostromolják falait, míg át nem fűrészelik magukat, varázslatos szurdokvölgyeket alkotva. Így tett a Kéja-patak is, amikor aprólékos bevágódó munkájával megalkotta a hegység,

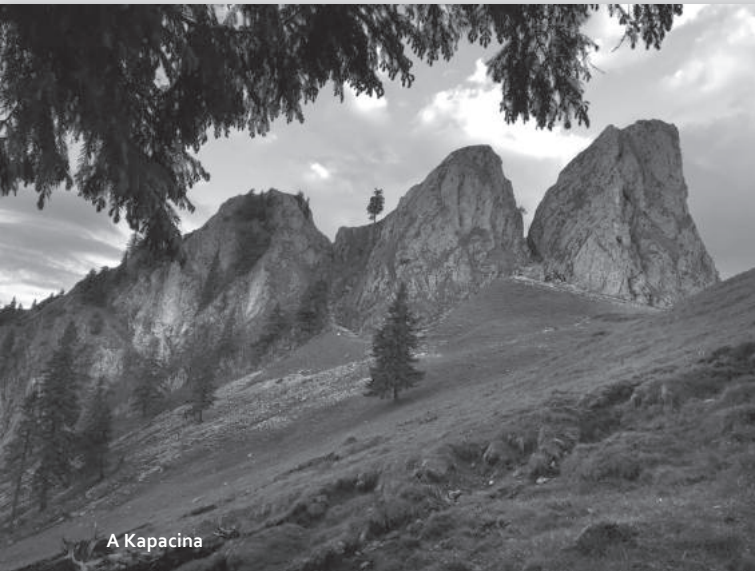
és egyben az egész Kárpátok legmélyebb szurdokvölgyét, a Kulcs-szurdokot. Illik a név a kanyonra, hisz ez a szűk nyílás rejti az átjárás kulcsát a hegy belseje felé. A közel két kilométer hosszú kanyon falai néhol a 400 méteres magasságot is elérik. Az egymásra hányt sziklák között zúgó patak mentén vadregényes turistaösvény vezet, amelyet volt szerencsénk végigjárni, mielőtt felkapaszkodtunk volna a 15 kilométer hosszú mészkőgerincre. Odafent nem volt elég az igen szabdalt gerinc és a kőfolyások okozta akadály, még egy zivatar is megérkezett közben. A kilátástalannak tűnő küzdelem csak a Vanturarița csúcsáig tartott, onnantól gyephavassá szelődül a gerinc, így már csak a pásztorokutyák és a vizes, csúszós hegyoldalak jelentettek kihívást, de ki foglalkozik ilyen csodahelyeken ilyen apróságokkal!

Erdélyi utunk következő filmjéért csak a közeli Gyergyóig kellett utaznunk, amelyet igaz, hogy már keresztbe-kasul bejártunk, de a Görgényi-havasok déli szeglete eddig még nem került terítékre. Természetesen a hegyi túra mellett nem maradhatott el a gyergyói falvak bejárása sem; ezúttal Csomafalvát látogattuk meg. Úgy tartja a fáma, hogy amikor Neil Armstrong a Holdra lépett, a közvetítés egy kis időre megszakadt, ugyanis szembetalálta magát egy csomafalvival, aki éppen hazatérőben volt egy róccnyi kokozzával a hátán. Mi rögtön majd az egész faluval találtuk szembe magunkat, hisz ott jártunkkor éppen Szent István napját ünnepelte Csomafalva. Jó érzés volt megtapasztalni az emlékezés mélységét és a ragaszkodást első királyunk hagyatékához, több száz kilométerre a budapesti tűzijátékok parádéjától. ■

Kapacina-hegység

■ „A Déli-Kárpátok legkevesbé ismert hegysége a Kapacina-hegység. Méltatlanul, mert mészkő részeinek páratlan formagazdagsága, vadregényes sziklavilága megérdemlik a figyelmet.” (Less Nándor)

Ha a Kárpátok koszorúját kicsit közelebről szemügyre vesszük, hamar kirajzolódik előttünk, hogy nem egy – határozott vízválasztó vonal mentén sorakozó – hegységfűzéből áll, hanem több szakaszon is egymással párhuzamos vonulatok alkotják. A Déli-Kárpátok szívében, a Szebeni- és a Lator-havasoktól délre, már az ezeréves határon is túl, Olténia fölé magasodik a Kapacina-hegység. A magyarul Koponya-havasnak nevezhető vonulat amennyire elrejtőzik a Kis-Olt, a Latorica és az Olt folyók ölében, annyi bámulatos természeti képződménnyel büszkélkedhet. Tájképi változottsága kőzettani sokszínűségének is köszönhető. Szaggatott mészkőgerincekben, szűk szurdokokban is része volt a Hazajárónak, mielőtt felkapaszkodott a Kapacina 2000 méter fölé nyúló kristályos főgerincére. Olténiai kalandozásunk filmváltozata visszaneézhető a YouTube videomegosztón a *Kapacina-hegység – Olténia rejtőzködő ékköve* címen.

A Kapacina

A Véka-szurdok – Kudzsiri-havasok

Kudzsiri-havasok

■ „A hegyvidék minden szépségét képviselve találjuk rajta. Mély szakadékok, meredek sziklafalak, havasi növények illattal áradozó fennsíkok a szeszélyesen kivájt völgyekkel váltakoznak, hol bővizű patakok szilaj szökeléssel szállítják alá a dús erdők által táplált források vizét. Általában egynemű kőzetekből alakult e hegység. Mindazonáltal egyes mészfoltok ide is beférköztek, megannyi oázis a kristályos kőzetek ropant tengerében.” (Téglás Gábor, 1878)

A Déli-Kárpátokban bujkáló Kudzsiri-havasok kristályos teteje után a hegység délnyugati peremvidékének mészkőoázisaiba is ellátogatott a Hazajáró. A mészkő és a víz öszmunkájából kialakult varázslatos karsztilághoz, amely alig ismert turistakörökben, pedig igen változatos formakincssel rendelkezik. Szurdokok, barlangok, vízkeleték és víznyelők csodájára jártunk, miközben a dél-erdélyi végek magyar emlékei is lépten-nyomon ránk köszöntek. Az itt forgatott filmünk visszaneézhető a YouTube videomegosztón a *Kudzsiri-havasok 2. – Dél-Erdély karsztilága* címen.

Görgényi-havasok

■ „Turista szempontból a Görgényi-havasok a legárvább az erdélyi hegyek között. A föld méhéből született, akárcsak a Hargita és a Kelemen. Tisztes hely illeti meg Erdély vulkánikus származású hegytömegei sorában, s mégis, testvérei sokkal több turistát látnak. Uralkodó magaslatai néptelenek, csak a nyergekben és az alacsonyabb hegyhátakon folyik pásztorkodás.” (Sujtó Béla: A Görgényi havasokban, 1944)

Amilyen árva, annyira vonzó a Görgényi-havasok végtelemben vesző vadonja. Megtapasztalhattuk már rejtelmes rengetegét északi és központi tömbjén is, most féltve őrzött titkai nyomába eredünk a Libántól a Bucsin-tetőig húzódó déli andezit boltívére. A Délhegy vulkáni építményére, amelynek hajdani krátereit a külső természeti erők alaposan átrajzolták, de a föld alatt szunnyadó láthatatlan energiák az ősvulkánnak sejtelmes hangulatot adnak. Öröm barangolni a Görgényi-havasokban és öröm betérni a lábainál elterülő Gyergyói-

Erdi kunyhó a Görgényi-havasokban

medence székely falvaiba, ahol sem a konok kitarásért, sem a tréfáért nem kell a szomszédba menni. A film megtalálható a YouTube videomegosztón a *Görgényi-havasok 3. – A Délhegy-csoport* címen.

Id. Tréger Lajos, az EKE Gutin Osztályának egykori jelese

1

Aligha vonható kétségbe, hogy valamely szervezet vidéki, ám rendkívül agilis tagja is végezhet értékes, maradandó munkát közösségének javára, nem csupán központi vezetőségének tagja, mindenekelőtt központi elnöke. Ezt azért fontos ezen írás első mondatában megfogalmazni, mert a szerző hajlamos a szervezetek központi első embereire, elnökökre, főtitkárokra stb. összpontosítani, s csak elvétve irányítja a közfigyelmet a szervezet, jelen esetben az Erdélyi Kárpát-Egyesület nem kiemelkedő központi, ám áldozatos, hasznos és eredményes munkát vidéken végző tagjaira.

■ Az olyanokra, amilyen a Nagybányán száznegyven évvel ezelőtt, 1881. október 21-én született és ugyanitt, 1962-ben elhunyt idősebb Tréger Lajos. Az akkor még Szatmár vármegyéhez tartozó Nagybánya szülötte a fodrász szakmát tanulta ki, s meglehetősen hézagossá ismereteink szerint előbb Kassán borotvált és vágott haját, ám a *Nagybánya* című lap 1908. évi március 5-i lapszáma már a következő híradást tette közzé: „Tréger Lajos, városunk szülötte, a Kinál Józsefné-féle fodrásztermet átvette s azt teljesen újonnan rendezte be. Ajánljuk a törekvő fiatalembert olvasóink figyelmébe.”

Tréger tehát 27 éves korától szülővárosában üzte tanult mesterességét. Tegyük még hozzá, hogy a régi, főtéri Plathyházban tette mindezt. S mivel lapunk társszerkesztőjének, Deák Lászlónak köszönhetően gyűjteményem számára sok évvel ezelőtt kaptam egy képeslapot a Tréger-féle fodrászat belső képéről, ezt mellékeltem közöljük is.

Tréger Lajos azonban nem ragadt le kenyérkereső foglalkozásánál, hanem jelentős szerepet vállalt Nagybánya társadalmi és közéletében is. Amint a róla fellelhető egyetlen ismertetőben olvashatjuk: „az Általános Ipartestület pénztárosa, Hangya szövetségeti megbízott, a Magyar Párt jegyzője, városi tanácsos,

több egyesület igazgatósági, választmányi tagja.”

Mindez nem csupán szép és jó, de dicséretes is. Ha valaki közösségének érdekében munkát vállal, azért csak elismerés illeti. Minket azonban mindennél jobban érdekel az a tény, hogy Tréger Lajos e sokrétű elfoglaltságai mellett még lelkes természetjáró is volt. Neve kezdettől fogva ott volt az 1920-as impériumváltozást követően betiltott, majd 1932-ben Nagybányán újjászervezett Erdélyi (vagy Erdélyrészi) Kárpát Egyesület, az EKE helyi vezetőségi tagjainak sorában. Tréger Lajos egyértelműen a természet szerelmese volt, aki lankadatlanul, szinte minden szabadidejében, amikor csak tehetett, a városközeli hegyeket járta. Így óriási helyismeretre tett szert, s korántsem tarthatjuk megalapozatlannak az 1935-ben megjelent *A Baia Marei kirándulók népszerű útmutatója* című kalauza belső címlapján a neve előtt olvasható szavakat: „Személyes bejárás alatt szerzett helyismerettel írta és kiadta Tréger Lajos.”

Kalauzának elkészítésében vitathatatlanul döntő szerepe volt a „személyes bejárás”-nak. A zsebben is könnyen elférő könyvecske végén kézzel rajzolt térkép is található, *Nagybánya és környéke kirándulóhelyeinek úthálózata* felirattal. Útmutatója megírását az a cél motiválta,

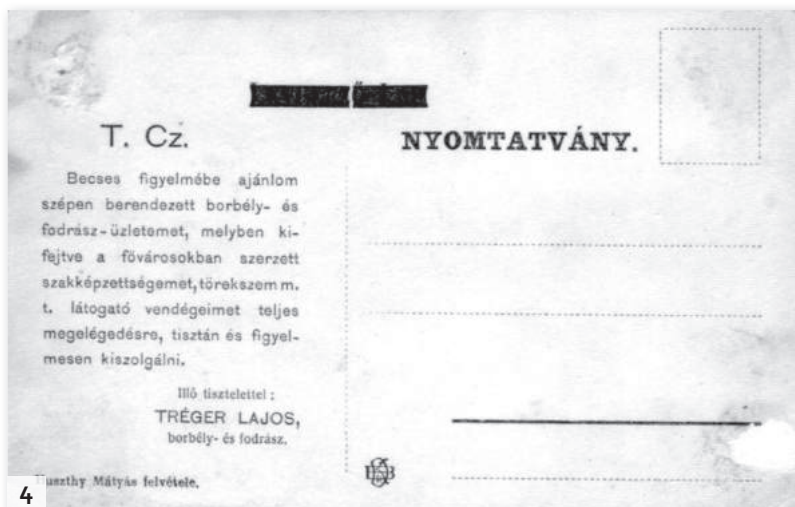

2

Tréger Lajos
fodrászterme
és illatszer-
raktára.
Nagybánya.

3

4

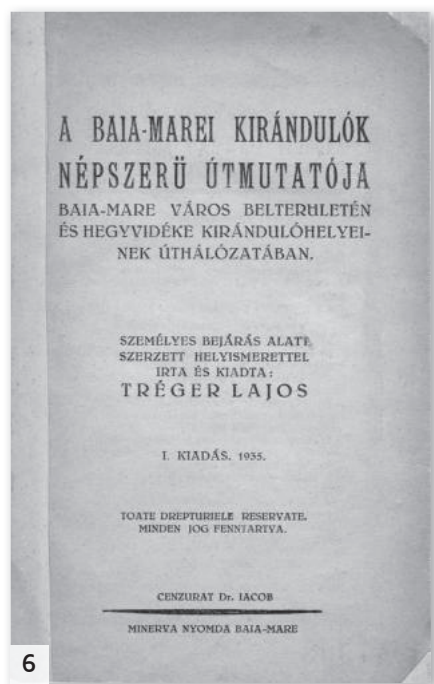
hogy „könnyen áttekinthető, helyes tájékoztatást nyújtson ezen üdülő- és művész város híresen szép környékének kirándulólhelyeiről” – amint azt a könyv előszavában írta.

Magáról a 148 oldalas könyvről (ismerve megírásának és főleg kiadásának körülményeit) csak csupa jó írható. A könyv egyetlen negatívuma az, hogy már igen régen nem kapható. Ha készülné egy reprint (kicsit „naprakészebbé tett”) kiadása, napok alatt elkaphodnák az EKE-sek, az biztos.

Az előszót követően egy bemutató séta leírása következik a rövid ideig itt tartózkodók részére, majd egy kör-séta jön a városban, a négy égtájt alapul véve. Ezután a kirándulók általános

tudnivalói következnek (éghajlat, terep, a kirándulás célja, időbeosztás stb.). A következő fejezet a séta-kirándulólhelyeket, az ezt követő a sí-kirándulólhelyeket részletezi. Az utolsó, legterjedelmesebb, VI. fejezet – érthetően – a túra-kirándulólhelyeket ismerteti. A könyv szerény vég-szóval zárul.

Tréger Lajos annyira aktív tagja volt az EKE Nagybányai Osztályának, hogy a harmincas évek második felében már elnöke volt e grémiumnak. S ha már aktivitását említettük, hozzá kell ehhez tenni, hogy az ország majdnem összes hegyvidékét bejárta és végig is fényképezte, valamint előadásokon népszerűsítette. Részt vett a ma már régen nem létező izvorai, azaz forrásligeti (1935) és a rövid életű rozsályi (1943) menedékház létrehozásában. Amikor tehetette, az EKE *Erdély* című lapjába is írt. Példaként a lap 1953. évi 2. számában megjelent, *Az EKE nagybányai Gutin osztályának közgyűlése* című beszámolóját említjük. Az év február 4-én tartott évi közgyűlésén Tréger elnök számolt be az osztály elmúlt évi munkájáról, majd megválasztották az új tisztkart. Néhány név az új vezetőségből. Elnök Tréger Lajos. Alelnökök: Böhm Mihály, Csapó Sándor, dr. Gruber Ernő és Lerch Béla. Titkár: Deák Ödön.

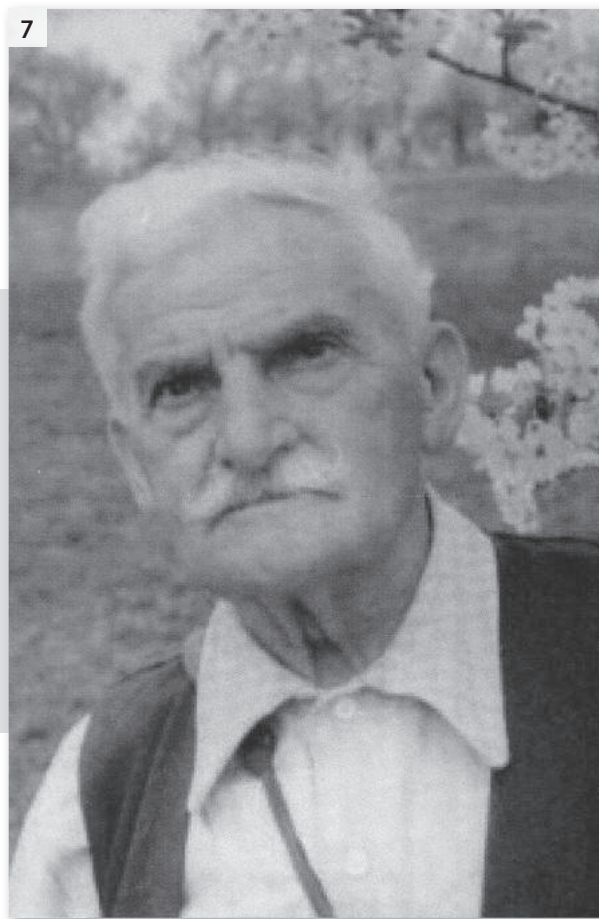

6

5

1. Tréger Lajos
2. A *Nagybánya* című lap 1908. március 5-i számának 6. oldala, Tréger megkezdte a városban fodrásztevékenységét
3. Fodrászterme Nagybányán (képeslap)
4. Az előző kép (képeslap) hátoldala
5. Id. Tréger Lajos 1934-ben a Rozsályon, a Tréger-sziklánál
6. Útmutatójának belső címoldala
7. Id. Tréger Lajos idősebb korában

7

Fia, ifjabb Tréger Lajos is hamar beleszólt a sport és a turistaság szépségeibe. Már 1928-ban tagja lett az első nagybányai asztalitenisz-csapatnak, atyja kíséretében pedig maga is, ha csak tehetette, járta a hegyeket. Így a 40-es években tagja lett az EKE választmányának, meg a Sí Szövetség III. osztályú versenybírójává nyil-

vánították. Mi több, Nagybányán a főtéri „Tréger-Sport” nevű üzlete, utazási, sport és fényképészeti megillatszer kiskereskedése igen hamar népszerűsége tette szert.

Ismert, hogy a második világháborút követően az EKE előbb Erdélyrészi Népi Kárpát Egyesületté alakult, majd beolvastották a Nemzeti Turisztikai Hivatal-

ba. Következtek a szervezett turistaság vergődéses éveit. Tréger Lajos azonban barátaival fáradhatatlanul és rendületlenül járta továbbra is a hegyeket. A nyolcvanadik évén is túl, 1962. október 5-én hunyt el, családtagjaival közös sírja a virághegyi temetőben található. ■

Dr. Polgárdy Géza

Szórakoztató aranyosszéki történelmi földrajz

■ Minden tulajdonnév – legyen az személy- vagy helynév – végső soron értelmes közszóból származik. A köznévi értelemmel bíró számos név, helynév, településnév jelentése az évszázadok során, a névadás indítékának elhalványulásával feledésbe merült. Így történt, hogy az Erdélybe, esetünkben Aranyosszékre betelepülő románság számára az itteni településnevek értelmetlen, pusztán hangsort jelentettek, melyeknek egyetlen szerepük van: azonosítani a településeket.

1920 után a román közigazgatás is ezeket a számukra „értelmetlen”, de ugyanakkor mégis magyaros hangzású, népi román neveket használta. Idővel azonban a román politikusoknak, történészeknek, nyelvészeknek szemet szúrt ezek hangsúlyos magyar jellege, és az 1930-as években újrakeresztették valamennyit. Ezek ismeretében vizsgáljunk meg néhány példát Aranyosszék, Aranyosvidék színeváltozott településneveiből.

Hidas (Hydus 1332, Hijdas 1538). Az eredetileg „hidas, vámos hely” jelentésű településnevet román lakói Hidiş alakban vették át. A falu új névadói, nem ismerve az alapszó eredeti értelmét, tükörfordítással Podeni-re – hídlakók-ra keresztelték.

Sinfalva (Semfalva 1332, Senfalva 1587). A személynév+falva típusú településnév előtagjában a Simon név becézett, rövidített alakjára lehet ismerni. Az 1920-as években a hivatalos neve Şomfalău. A még mindig magyarosnak hangzó névben azonban már körvonalazódik egy értelmes, tükörfordításra alkalmas

szó, a som, románul corn, és rövid időn belül megvan az új név Corneşti – vagyis Somfalva.

Felvinc (Oronos Winc 1227, Felvinc 1345), románul Vinţul de Sus. Az újabb kereszttségben az Unirea 1918-as egyesülésre célzó nevet kapta, név, amire, tekintettel az 1848-as itteni eseményekre – egyesek megítélése szerint – rá is szolgált.

Veresmart. A ma is közhírhelyi településnevet a 16. században román lakói Vereşmort alakban vették át. Ám itt egy kis bökkenő keletkezett, mert akik mindkét nyelvet ismerték, azoknak egy ilyen név morbidnak hangozhatott, ugyanis a név utótagja a „mort” a románban halott embert jelent. Összeolvastva még szörnyűbb, „veres halott”. Kézenfekvőbb megoldás nem lévén, a szomszéd faluról Unirea II-nek nevezték el.

Mészkö (Meskun 1332, Mezkeo 1589). A Tordai-hasadék szomszédságában fekvő település minden bizonnyal mészkö-hegyeiről kapta a nevét. A népi román alakja a magyar átvétele, Mischiu. Egy figyelmesebb nyelvésznek a név chiu vége nagyon összecsengett a hasadék, szurdok jelentésű román cheia szóval és máris megvolt az új név: Cheia.

Szentmihály (Sancti Michealis 1332, Szenmihályfalva 1568). A helyi, egykori katolikus templom patriciumát viselő helynév Sînmihaiu alakban ment át a román népnyelvbe. Mihai Viteazul havasalföldi vajda Torda melletti szereplését és a szintén Mihály nevű falut mesterkéltén összefüggésbe hozták, így lett Mihai Viteazu. A román államvasutak nem tartott lépést az új történelmi fejleménnyel. A falu keskenyvágányú mocăniţa vasútállomásán az 1970-es években is az anakronisztikus Sînmihaiu felirat állt.

Gerend (Tera Gerende 1268, Gherend 1523). A különben szláv eredetű településnevet a román hatóságok magyar eredetűnek éreztették – pl. a gerendából –, amiért, tekintettel az Aranyos közeli árterületére, a népi Grind-ről Luncani-ra változtatták. A tévedés ott van, hogy az eredeti név éppen a falu Aranyoshoz viszonyított magaslati fekvését fejezi ki.

Kercsed (Kerchet 1332). Népi román nevén Cîrcedea. A falu új neve, Stejeriş – Tölgyes a szomszéd falut, Domborút illetné meg, mert ennek szláv eredetű neve jelent tölgyest. Kárpótlásul ez utóbbit Dumbrău-ról Dumbrava-ra igazították, mely szláv eredetű román szó sarjerdőt jelent. Hasonló kiigazításban részesült Csegez r. Ceagz is. Köves talajáról kapta mai nevét: Pietroasa.

A fentebbi művi beavatkozások után már jelentéktelen az olyan módosítás, mint amilyen Mohács esetében történt. Az erdélyi román nyelv szerint alakult nevét óromániai településnévképzővel látták el, Măhăciu-ból Măhăceni lett. ■

Török Albert

A pereszkék nemzetsége

(2. rész)

Többnyire nagy vagy közepes termetű kalapos gombák. Húsuk vastag, rostos. Kalapjuk fiatalon domború, majd ellaposodik. A kalap felülete lehet csupasz, pikkelyes, gyapjas. Lemezeik a tönk előtt gyakran „pereszkefoggal” nőnek a tönkhöz. Tönkjük általában vastag, tömör, szálás. Nincs se gallérjuk, se bocskoruk. Tavasztól késő őszig is megtalálhatjuk egyes fajait. Gombász velünk!

Bélfenyéri Gábor
EKE Marosvásárhely
belfenyereg@yahoo.com

■ **Párducpereszke** (*Tricholoma pardinum*) Syn.: Izzadó pereszke
Kalapja fehéres alapon körkörös elhelyezkedő, sötétszürke, nagy pikkelyekkel díszített. Lemezei fehéresek, könnyező. Tönkje fehéres, kemény, csúcsán fiatalon vízszerű cseppecskék láthatók. Húsa fehéres, vágásra színe nem változik, lisztzagú és ízű. Mérgező, 30 perctől 3 óráig terjedő lappangási időn belül komoly gyomor- és bélpanaszokat (erős hasfájást, hányást, hasmenést) okoz. Hasonló fajok: sárguló pereszke, fenýőpereszke.

■ **Rózsáslemezű pereszke** (*Tricholoma orirubens*)
Kalapja enyhén domború, gyorsan kiterülő, barnásszürke, ezüstszürke, feketén szálás, pikkelyes. A széle felé világosabb, néha halvány rózsaszín árnyalatú. Lemezei szürkésfehérek, majd vöröses árnyalatúak, főleg a lemezek éle rózsás. Tönkje felül fehér, halvány szürkésbarnán szálás, alsó felében azonban kék, zöldeskék foltok jelennek meg, alja rózsaszínű is lehet. Ugyanúgy színeződik a húsa is, mely fűszeres illatú, jóízű. Ehető gombafaj.

■ Ezúttal is láthattunk mérgező és ehető fajokat. A legtöbbjük nem mérgező, de fogyasztásra alkalmatlan. Általában gyökérkapcsolatban élnek különböző lomb-, illetve tűlevelű fákkal. Csak akkor gyűjtjük ezeket, ha teljes bizonyossággal történik az azonosításuk. Mint láthattuk, első ránézésre nagyon hasonlítanak, ezért szakemberre kell bízni a döntést. A gomba s a medve nem játék. Tanuljunk együtt!

■ Felhasznált irodalom: www.miskolcigombasz.hu, Ewald Gerhardt: *Gombászok kézikönyve*

■ **Sárguló pereszke** (*Tricholoma argyraceum*)
Kalapja szürke, barnásszürke, különösen a széle idősödve sárgul, vékony húsú, felülete száraz, sugarasan szálás vagy nemezes, pikkelykés, közepén tompa púppal. A lemezeket fiatalon mülékony, pókhálószerű fátyol borítja, színe fehéres, idővel sárgul. Tönkje fehéres vagy halványszürkés, felülete szálás vagy sima. Húsa fehéres, avas lisztzagú és ízű. Ehető faj.

Védett területek
rejtett kincsei

Dobrudzsai rezervátumok ritka növényfajai (3. rész)

8

Dr. Bartók Attila

Bukarest

bartok.attila@gmail.com

■ A *Trachomitum venetum* egy (DK)Európai–(DNy)Ázsiai endemikus növényfaj, melynek előfordulását az Adriai-, Égei- és Fekete-tenger partvidékén igazolták. Fajunkat Linné, a botanika atyja írta le, még a 18. század derekán *Apocynum venetum* néven, amit később Woodson botanikus a *Trachomitum* génuszba transzferált. 50 cm-ig növe, évelő faj, levelei 20–40 mm hosszúak és 5–8 mm szélesek, váltakozók, szálkáshegyűek, porcosan fogasak. Virágpártája rózsaszínű vagy fehéres-rózsaszínű, pelyhes, hengeres harangszerű; a portokok fülezettek, a bibéhez hozzánöttek; magvai a csúcson szőrösek. A virágzás általában júniusban kezdődik.

A román Dobruzsza területén e faj roppant ritka, először a Sintenis testvérek bukkantak rá és gyűjtötték a Portița nevű helyről, aztán később (1881-ben) Kanitz publikálta. Több mint egy évszázadon át a fajt egy botanikus sem találta, 1994-ben Ciocârlan akadt újra rá, a Duna-delta Bioszféra Rezervátumban, a Grindul Perișor nevű helyen. 15 év után, 2009-ben Gavril Negrean és Molnár Zsolt fedezett fel egy új populációt a Grindul Lupilor Természetvédelmi Területen. A ritka faj tengerparti homokdűnék lakója, veszélyeztetettsége a legeltetéshez, a tengerparti partvidék erdőtelepítéseihez vagy vadállatok (pl. vad-disznó) által okozott károkhoz kötődött.

A **Janka-imola** (*Centaurea jankae*) egy balkáni elem, melyet először Dimitrie Brândză írt le 1884-ben Janka Viktor híres botanikusunk tiszteletére. Több mint egy évszázadon át a romániai Dobruzsza endemikus fajaként volt számon tartva, ám 2007-ben Antoaneta Petrova bolgár botanikus cikket publikált a Janka-imola Bulgáriában való felfedezéséről. E faj 30–100 (–120) cm magas évelő növény, a szár felső vége gyakran sátorosan elágazó.

Az alaplevelek 10–25 cm hosszúak, szabálytalanul szárnyasan bevágottak, a hasábok lineárisak, 1,5–4 mm szélesek, különböző irányban felálló, sötétzöldek, pókhálós-pelyhes szőrűek vagy majdnem kopaszak. Az egyetlen fejecskevirágzat hosszú kocsányú, tojásdad vagy gömbölyded, 20–25 mm hosszú, 17–20 mm széles. A pikkelylevelek ereztettek, a középsők oválisak, a felsők hosszúkásak, sötétzöldek, felső részükön mély lila árnyalattal. A nyúlványok hártyszerűek, fénylők. A fészekvirágok

lilák, a kaszat 5–5,5 mm hosszú, a bóbíta hossza pedig 5–6 mm. A növény antézise általában júniusban kezdődik.

Dobruzsában a faj elég nagy ritkaságnak számít, eredeti lelőhelye a Babadag-erdő és Caugagia település között található. A fajt Dél-Dobruzsában is megtalálták, vannak adatok a Dumbrăveni-erdő Természetvédelmi Területről és Cotul Văii helység mellől is. Ezenkívül a Capul Dolojman Természetvédelmi Terület is rejteget egy elég szép számú Jankaimola-populációt. Bulgáriában a fajt a Taushan Tepe-dombon találták, az ottani populációban kb. 500 példány van.

A Janka-imola xerofil, köves, sziklás, mészköves talajú dombok lakója, de néha erdők mellett is találunk példányokat (például Babadag-Codru-erdő). Fajunk veszélyeztetettsége a túlzott legeltetéshez, a mezőgazdasági kultúrák bővítéséhez, valamint erdőirtásokhoz kötődik.

Az **illatos nőszirm** (*Iris suaveolens*) egy balkán-anatóliai elem, amelyet Boissier svájci és Reuter francia botanikus írt le először 1853-ban. Erős gyöktörzsű, évelő faj, szára rövid (maximum 6 cm) és nem elágazott, levelei kb. 1 cm szélesek. Virágai lilásak vagy sárgák, a csészecső hozzávetőleg akkora, mint a karéj. A virág külső karéja kisszakállú, a magvak barnás-vörösek. Az antézis elég hamar történik, a virágok már márciusban kezdenek megjelenni.

Dobruzsában előfordulása több helyen is bizonyított, főleg a tartomány északi részében. Vannak adatok a Măcin-hegység Nemzeti Parkból, a Babadag-Codru-erdő, valamint az Alah-Bair-domb Természetvédelmi Területről, de kutatásaink során megtaláltuk az Istria-Sinoe, Casimcea, Gura Dobrogei, Chervant Priopcea, valamint a Secaru-csúcs Természetvédelmi Területen is. Az illatos nőszirm ideális élőhelyét xerofil, mészköves talajú tisztások képviselik, de gránitos talajt is eltűr. Az *Iris suaveolens* veszélyeztetettsége inkább a legeltetéshez kötődött.

A **tengerparti tátorján** (*Crambe maritima*) egy európai endemizmus, előfordulását a Fekete- és Balti-tenger, valamint az Atlanti-óceán egy limitált részén igazolták. Húsos gyökerű, csupas, évelő faj. Alsó levelei fogasak vagy éppen szabálytalanul szárnyasan hasadtak, szirmai fehérek, a becőke harántfekvően tagolt, felső része 7–12 mm hosszú, gömbölyű vagy ovoidális. A faj hasonlít a tátorjánhoz (*Crambe tataria*), de attól jól elkülöníthető a levelek alapján (a tátorján levelei 2–3-szor szárnyasan hasítottak és szőrösek), de még az élőhely alapján is (a tátorján xerofil gyepek lakója).

Dobruzsában a tengeri tátorjánt a Fekete-tenger partvidékén létesített több védett területen is megtaláljuk, pl. a Letea-erdő, a Hisztria-vár, a Grindul Chituc és a Capul Dolojman Természetvédelmi Területen.

FOTÓ: BARTÓK ATTILA

1. Marschall-búzavirág (*Psephellus marschallianus*)
2. Janka-zanót (*Cytisus jankae*)
3. Janka-sallangvirág (*Himantoglossum jankae*)
4. Tömött habszegfű (*Silene compacta*)
5. Tátogó zsálya (*Salvia ringens*)
6. Gyapjas gyűszűvirág (*Digitalis lanata*)
7. Pompás kosbor (*Anacamptis palustris subsp. elegans*)
8. A Canararele de la Hârșova Természetvédelmi Terület

A faj élőhelye mindig tengeri homokhoz kötődött, veszélyeztetettsége az egyre fellendülő illegális építkezések által okozott károkhoz, de a tengerpart mechanikus gereblyezéséhez is kapcsolódik.

A *Genista albida* egy érdekes rekettyefaj, melynek elterjedése Romániában, a Krím-félszigeten, az Észak-Kaukázusban, Dél-Oroszországban, Törökországban és Szíriában ismert. A fajt Görögországból is idézték tévesen, a *Genista millii*-vel tévesztették össze. 5–15 cm hosszú, tüske nélküli, évelő növény, levelei 3–10 mm hosszúak és 1,5–4 mm szélesek, ülők; a zászló és a csónak selymes, ráragadó szőrökkel borított. A csésze 5–7 mm hosszú, bozontos. A virágok rövid, de tömött fűrtbe rendezettek, a hajtások csúcán találhatók. A hüvelytermés hosszúkás, keskeny, sűrűn bozontos, többmagvú. A növény májusban kezd virágozni.

Dobruzsában elég ritkán előforduló faj, biztos adatok a Babadag, a Hagieni-erdő Természetvédelmi Területről, valamint a Cotul Văii helység mellett Valea Mare-völgyből ismeretek, de irodalmi adatok vannak a Măcin-hegység Nemzeti Parkból, Caugagia és Camena helységek szomszédságából is.

A *G. albida* élőhelyét köves, sziklás, mészköves, erdőszéli oldalak képviselik. A növény nem volt beiktatva a Vörös Könyv utolsó kiadásába, de a következő verzióba kötelező módon be kell sorolni. Fajunk veszélyeztetettsége inkább az intenzív legeltetéshez kötődik.

A **redőslevelű hóvirág** (*Galanthus plicatus*) egy Krímből származó faj, melynek előfordulása a romániai Dobruzsában, Moldovában, az Észak-Kaukázusban, valamint Törökországban is igazolt. Könnyen elkülöníthető egy másik, Dobruzsában élő rokonától, a pompás hóvirágtól (*Galanthus elwesii*), ugyanis leveleinek szélei mind rügyes, mind virágos állapotban viszszahajlottak. A *G. plicatus* egy 15–30 cm magas évelő növény, a virágok magánosak, lehajlóak, illatosak; a belső lepellevelek zöldes-pettyesek a csúcson. A kocsányka 30–45 mm hosszú, a virágzás közben rövidebb a buroklevélnél, vagy azzal egyenlő hosszúságú. A toktermés ovoidális-gömbölyű.

Előfordulása Észak-Dobruzsában igazolt, biztos adatok a Babadag-erdő, a Consul-domb, valamint a Kakas-Kolostor Természetvédelmi Területről, de a Măcin-hegység Nemzeti Parkból is származnak. Jelenléte a Fântânița-Murfatlar Természetvédelmi Területen vitatott, bizonyára ott a pompás hóvirággal tévesztették össze.

Élőhelye lombhullató erdőkhez (pl. gyertyán, hárs stb.) kötött, veszélyeztetettségét az erdőirtásokhoz és a túlzott virágzedéshez kapcsolhatjuk. A Vörös Könyv utolsó kiadásába a Sérülékeny (VU) csoportba sorolták.

A **homoki szulák** (*Convolvulus persicus*) a szulákfélék családjába tartozó ponto-kaszpikus flóraelem, melynek elterjedését a Fekete-, valamint a Kaszpi-tenger partvidéken igazolták. Könnyen elkülöníthető más, Romániában élő szulákfajoktól, ugyanis szára elterülő, a hajtások felemelkedők, molyhosak; a levelek oválisak vagy elliptikusak, sűrűn bársonyszőrös-molyhosak, míg a hazánkban élő legközelebbi rokona, a közönséges szulák szára csavarodott, leveleinek alapjai dárdásak vagy nyilasok.

A homoki szulák egy 50 cm-ig megnövő gyapjuszőrös, évelő faj, levelei rövid levélnyelesek, a virágpárta fehér, 3–3,5 cm hosszú, háromszor hosszabb, mint a csészelevél. A toktermés szőrös, kétrekeszes, felnyíló. A homoki szulák elterjedése mind Észak-, mind Dél-Dobruzsában igazolt, az igaz, hogy kutatásaink során szinte mindig kis egyedszámból álló populációkat találtunk. Jelen van a Duna-delta Bioszféra Rezervátumban (Letea és Caraorman-erdő, valamint a Periteașca-Leahova Természetvédelmi Területen), de az Agigea Tengeri Homokdűnék Természetvédelmi Területen is.

A *Convolvulus persicus* élőhelye mindig tengeri homokdűnékhez kapcsolódik, veszélyeztetettsége a fellendülő illegális építkezések által okozott károkhoz, illetve a tengerpart mechanikus gereblyezésének eredményeihez is kapcsolódik. A Vörös Könyv utolsó kiadásába a Kihalófélben (CR) csoportba sorolták.

A **Janka-zanót** (*Cytisus jankae*) a pillangósvirágúak családjába tartozó balkán flóraelem, amelyet Josef Velenovský cseh botanikus írt le először ezen a néven 1889-ben. Pár évtized után, 1944-ben Werner Rothmaler német botanikus illeszti egy rokon génuszba, *Chamaecytisus jankae* néven. Újabb kutatások eredményei azonban a Velenovský által előzőleg leírt néven támogatják. A faj elterjedése Romániában, Bulgáriában, Görögországban, Albániában és az egykori Jugoszlávia országaiban igazolt. Hazánk flórájában a Janka-zanót legközelebb a Heuffelzanóhoz (*Cytisus austriacus* subsp. *heuffelii*) áll, de ettől könnyen megkülönböztethető, ugyanis e faj levelei szálasak, kb. 10 mm hosszúak és 2–2,5 mm szélesek, mindkét oldalukon sűrű ráragadó, selymes szőrökkel borítottak, míg a rokon faj levelei a felső oldalukon kopaszak vagy kopaszodók, a hátsó oldalukon pedig ráragadó szőrökkel takartak. A *C. jankae* egy 8–10 cm magas félcserje, míg a Heuffel-zanót egy 20–50 cm-re megnövő bokros növény.

Romániában a Janka-zanót nagy növényritkaságnak számít, elterjedése csupán Délkelet-Dobruzsában ismert, pontosabban a Hagieni-erdő Természetvédelmi Területről, Cotul Văii helység mellől, valamint a Techirghiol-tó partjáról vannak cáfolhatatlan adatok. Cotul Văii mellett sziklai üröm (*Artemisa alba*), répás csükküllő (*Cyanus napulifer*), fűzlevelű napvirág (*Helianthemum salicifolium*), selymes boglárka (*Ranunculus illyricus*), *Genista albida* stb. társaságában találtuk.

A faj élőhelye cserjés, bokros, sziklás vagy köves termofil helyekhez kötött, kimondottan mészköves talajon, veszélyeztetettsége meg ritkaságával kapcsolatos, de a túllegeltetéssel is összefüggő. A Vörös Könyv utolsó kiadásába a Kihalófélben (CR) csoportba sorolták.

A *Vincetoxicum fuscatum* a meténgfélék (*Apocynaceae*) családjába tartozó ritka faj, melynek előfordulását a balkáni országokból, valamint Törökországból és a Krím-félszigetről igazolták. Ez a méreggyilok taxonómiaiilag közel áll a közönséges méreggyilokhoz, de könnyen megkülönböztethető a párta színe alapján (e faj pártája barna, míg a közönséges faj pártája fehér, sárga vagy zöldessárga). Hasonlít a *Vincetoxicum scandens*-hoz is, melytől magassága tér el (e faj 20–40 cm hosszú, míg a rokon faj 2 m-ig is megnő), ugyanakkor a levelek mérete is egy jó morfológiai bélyeg a két növény elkülönítésére (a *V. fuscatum* levelei 3–6,5 cm hosszúak, 1,5–4 cm szélesek, a levélnyél 3–8 mm hosszú, míg a *V. scandens* levelei 9–13 cm hosszúak, 4–8 cm szélesek, a levélnyél 8–15 mm hosszú).

Hazánkban a fajt csak Dobruzsában észlelték, előfordulása ott is nagyon ritka, a Fântânița-Murfatlar Természetvédelmi Területről, valamint az Agighiol Geológiai Rezervátumból vannak biztos adatok. A Topolog helység mellett Tușan-Măgureledombról is idézték, de ott az utóbbi időben nem találták újra. E ritka méreggyilok élőhelye sziklás, bokros, cserjés helyekhez fűződik, mindig mészköves talajon van jelen.

Az Agighiol-dombon szirtőr (*Hornungia petraea*), *Thymus zygoides*, nagy gombafű (*Androsace maxima*), ezüstaszott (*Paronychia cephalotes*) társaságában találtuk. A faj veszélyeztetettsége inkább az egyre több szélsermőhöz, de az egyre intenzívebb legeltetéshez is kötődik. A Vörös Könyv utolsó kiadásába a Sérülékeny (VU) csoportba sorolták, de a faj az aktuális státusza után inkább a Kihalófélben (CR) kategóriába illene. ■

ÖKO-LÁBNYOMOK

Az Erdélyi Gyopár környezetvédelmi és honismereti melléklete

Jöttünk, láttunk, betelepedtünk (2. rész)

Bíbor nebánsvirág (*Impatiens glandulifera*)
FOTÓ: DÉNES ANNA

■ A siker titka

Sok esetben egy-egy inváziós fajnak az új hazában nincsenek közeli rokonai, s mivel a verseny a közeli rokonok között a legerősebb, így egy gondtól már meg is szabadultak. Nemcsak a rokonok hiánya, de a természetes ellenség nélküli élet is előnyt jelent, hiszen nincs mi gátolja a terjedésüket. Ezek mellett a siker egyik nagy titka a növényeknél az, hogy ha gyorsan szaporodnak, sok magot érlelnek, és a szabad földfelületeket mind elfoglalják.

Az inváziós fajok terjedésének negatív hatásai

Egyes fajok jelenlétét sokan saját bőrükön érzik, gondoljunk csak a parlagfűre, ám vannak olyanok is, melyeknek rohamos terjedése nem kap elegendő figyelmet, egyes esetekben pont azért, mert maga a növény hasznos például gazdasági szempontból. Ami gondot okozhat az az, hogy a biológiai sokféleséget veszélyezteti, így főként természetvédelmi szempontból számít rossznak.

A fokozódó térhódítás az ökológiai egyensúly felborításával jár, eleinte csak egyre több lesz egy adott faj egyedeiből, idővel azonban ez sok mindenre kihat. Például növények esetén monokultúrák alakulhatnak ki, ami odáig vezethet, hogy a megváltozott körülmények már nem lesznek alkalmasak különböző rovarok élőhelyének, eltűnnek a tápnövények.

Lássunk néhány példát inváziós fajokra Romániában:

Selyemkóró (*Asclepias syriaca*), kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*), bíbornebánsvirág (*Impatiens glandulifera*), kínai alkörmös (*Phytolacca acinosa*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), homoktövis (*Hippophae rhamnoides*) (csak Erdélyre nézve), japánkeserűfű (*Fallopia sp.*), ázsiai márványpoloska (*Halyomorpha halys*), spanyol csupaszcsga (*Arion vulgaris*), harlekinkatica (*Harmonia axyridis*), vándorkagyló (*Dreissena polymorpha*), kanadai átokhínár (*Elodea canadensis*), selyemfényű puszpángmoly (*Cydalima perspectalis*), tölgy csipkéspoloska (*Corythucha arcuata*)... és a sort még hosszan folytathatnánk.

„Kéretlen stopposok” és feltörekvő idegenek

Az ázsiai márványpoloska eredetileg Kelet-Ázsiából származik, de Amerikába és Európába is behurcolták. Európában a 2000-es évek elején kezdett terjeszkedni. Valószínűleg szállítmányokkal,

Selyemkórón (*Asclepias syriaca*) kökény farkincásboglárka (*Satyrion spini*)
FOTÓ: DÉNES ANNA

emberi közvetítéssel történt a véletlenszerű behurcolása. Neve kinézetére utal, hátoldala szürkésbarna vöröses árnyalatokkal, helyenként fekete pontozottsággal, ami márványos hatást kelt. Az ázsiai márványpoloska étlapján rengeteg növényfaj megtalálható, többek között gyümölcs- és zöldségfélék, kultúrnövények. A növények különböző föld feletti részein szívogatnak, azokon elszíneződések, állagváltozások figyelhetők meg ennek következtében, valamint, ha korai szakaszban történik a fogyasztás, mennyiségi veszteséget is okozhatnak. Tömegesen vonulnak el telelni, így nem kívánt lakótársakká válnak. Allergiás reakciókat is kiválthat tömeges jelenlétük, valamint bűzmirigyeik kellemetlen váladéka sem épp a legkedvesebb az emberi orrnak.

A katicabogarak (*Coccinellidae*) családja igen népes, és számunkra a család fekete báránya a **harlekinkatica**. Kelet-Ázsiában őshonos, és más katicákhoz hasonlóan levéltetvekkel táplálkozik. Falánksága

Kanadai aranyvessző ■ FOTÓ: SZABÓ CSILLA

miatt biológiai védekezésként hurcolták be Amerikába és Európa nyugati országaiba. Elég nagy hasonlóságot mutat a hétpettyes katicával (*Coccinella septempunctata*) igényeit, életmódját tekintve, így meg is van, kinek a kárára él és terjeszkedik olyan jól ez a kis sokpettyes ragadozó.

A **kanadai aranyvessző** Észak-Amerikában honos, onnan telepítették be Európába, mint dísnövényt. Nagyon otthonosan érezhette magát vagy megtetszett neki az új hely, így fogta magát, s elindult körülnézni, mára már elég sok helyet „ismer”. Mivel eléggé igénytelen faj, így jól el van gondozatlan kertekben, parkokban, felhagyott parlagokon.

A **parlagfű** talán mindenki számára ismert növény. Sokan küzdenek vele. A növény pollenjére több millió ember érzékeny. Az örömlevelű parlagfű Észak-Amerikából behurcolt faj. Egyéves, terebélyes növény, dúsan trágyázott talajokon akár 2 m-nél is magasabba nőhet. Leveli dörzsölésre kellemes, ürmös illatúak. Európába többször is behurcolták különböző mag- és termésszállítmányokkal együtt. A második világháborút követően kezdődött a robbanásszerű terjedése. Egy teljes növény több mint egy hónapig bocsát ki pollent. A termékek a széllel szóródnak ki vagy a madarak által, ha elfogyasztják, de beletapadhat az állatok bundájába, vagy akár vízzel is terjedhet – megfigyelték már árvizek után az előrenyomulását.

Míg a parlagfű egy egyáltalán nem kedvelt növény, addig olyan fajokat is sorolhatunk az invazivak közé, melyeket (akár) szeretünk. A **homoktövis** magas C-vitamin tartalma miatt jó megfázások esetén, védi és erősíti az immunrendszert, segíti az anyagcserét. Hatékonysága megkérdőjelezhetetlen, akkor mégis hol a bökkenő? Az európai homoktövist nevezik még tengerparti homoktövisnek is, ami utal élőhelyére. Homoktalajon, tengerparti dűnéken található, illetve már nem is csak ott, egyre több helyen jelenik meg az emberi beavatkozásnak

Gyalogakác (*Amarpha fruticosa*) bengeboglárkával (*Celastrina argiolus*)
FOTÓ: DÉNES ANNA

köszönhetően. Fontos megjegyezni, hogy nem a növény a probléma, hanem az, ahogy terjed, elfoglalja a területet és kiszorítja a többi.

A **bíbor nebánsvirág** Kelet-Indiában és a Nyugat-Himalája mérsékelt, csapadékos térségeiben őshonos. Napjainkban már Európa valamennyi országában megtalálható. Eredetileg dísnövényként és mézelő növényként telepítették be. Kultúrözkevényként (termesztett állományból származó, de a természetesi területen kívülre jutott kultúrnövény) virágos kertekből kivadulva, valamint vízfolyásokkal tovaterjedve hódítja meg a területeket. Vizes élőhelyek mentén, nedves parlagokon fordul elő, ahol általában monodomináns (egy faj alkotja az állomány nagy részét, több, mint 50 százalékot, a domináns faj túlsúlya csökkenti a fajgazdagságot) állományokat alkot. Egyéves lágyszárú növény, mely egyes helyeken több, mint 2 m magasra is megnőhet. Hatékonysága egyrészt a termésenkénti sok magnak köszönhető, egyes kutatások szerint egyedenként akár 700–800 magot vagy ennél többet is hozhatnak. Éréskor tokterméseiben a termésfal szétválik, ami akár érintésre is történhet, és robbanásszerűen kilöveli a magokat többméteres távolságra. Meggátolja a fajok újulását, föléjük nő és árnyékolja ezeket, elnyomja az őshonos flórát, csökkenti ezáltal az élőhelyi diverzitást.

A **selyemkóró** gyökere akár 1–2 m mélyre is hatolhat. Őshazája Észak-Amerika keleti síkságai, 1629-ben került be Európába. Textilnövényként telepítették be Európába, emellett kiváló mézelő növény

is. Időnként az 1,5 m-es magasságot is elérheti. Repítőszőrrel rendelkező magjai szelek szárnyán indulnak hódító útjukra.

Láthatjuk sok esetben, hogy jó cél vezérelte a betelepítéseket: katicák segítettek a levéltetvek elleni harcban, immunrendszerünket erősítette a homoktövis, mézzel szolgált az akác, kertünket ékesítette a kínai alkörmös, a kanadai aranyvessző vagy épp a bíbor nebáncsvirág, de ha több a kár, mint a haszon, érdemes elgondolkodni, hogy megéri-e így folytatni, vagy tehetünk-e valamit ez egyszer mi a természetért, és nem fordítva.

Bibliográfia

Mihály Botond; Botta-Dukát Zoltán (szerk.) (2004): *Biológiai inváziók Magyarországon. Özönnövények.* A KvVM

Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei: 9. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest

Csiszár Ágnes (szerk.) (2012) *Inváziós növényfajok Magyarországon.* Nyugatmagyarországi Egyetem Kiadó, Sopron

Babos Krisztina: *Őshonos, újhonos, idegenhonos – hogyan tekintünk az újonnan érkező fajokra?* – a Transindex.ro portálról Ruprecht Eszter előadása nyomán – https://think.transindex.ro/?cikk=29033&oshonos_ujhonos_idegenhonos_8211_hogyan_tekintsunk_az_ujjonnan_erkezo_fajokra?

Vétek Gábor (2016): *Az ázsiai márványpoloska.* SZIE Kertészettudományi Kar Rovartani Tanszék, Budapest ■

Rés Katalin
NECC – Nature Education
Community Center, Kolozsvár

Tanúházak szemtanúi vagyunk (2. rész)

Karikatúrasorozattal szemlélteti Köllő Miklós építész, hogyan változott a székely településkép az idők során, hogyan nőttek palotákká a székely házak, és az egykori terebélyes fák hogyan zsugorodtak tujányira. Az előző részben a hagyományos faluképet láttatta a szakember, ahol helyben fellelhető alapanyagokból épültek a házak, ház és természet között a teljes összhang érvényesült. Elmagyarázta, a fa hogyan öregedett bele a tájba, hogyan jelentek meg a kémények, miként váltotta a deszka-, a zszindely- vagy éppen a szalmatetőt a cserép. A cserép, mely egyik mesterséget, a zszindelypattintást kioltotta, a másikat életre hívta, de a tulajdonosok kényelmét szolgálta és helyi anyag volt... még egy rövid ideig.

Balázs Katalin

■ A kézműves cserepek érdes felülete megtartotta a havat a háztetőn, ugyanakkor lehetőséget teremtett, hogy mindenféle zuzmó, moha megtelepedjen rajta, a pirosból beleszürkülve barnulva a tájba. Így alakult ki az az egységes kép, ami még most is látható a nyáradmenti házakon. A cserép előnyei vezettek oda, hogy a magas tetős, zszindellyel fedett házakból már csak mutatóban maradt meg egy-kettő.

A helyzet akkor változott, amikor megjelent az ipari cserép. Vasúton szállították, nem helyben készült, de eleinte még jóérezéssel készültek, szürke betoncserepek voltak, melyek textúrájukban a zszindely felületét próbálták utánozni. Jó marketingfogás volt akkoriban: úgy próbálták eladni betoncserepet, hogy a

kerámiaacseréppel szemben, amelyik piros volt, ajánlottak egy szűrket, amelyikhez jobban hozzászokott az emberek szeme. Csak az a probléma, hogy a beton elég sok vizet tartalmaz és elég hamar szétfagy a székely télben, leporlik a tetőről.

A zombolyai cserepek pirosak voltak, tartósabbnak bizonyultak, és a szemünk lassan megszokta ezeket. Hiába, hogy idegenből hozott anyag, a gyakori használat miatt, mivel sok házon jelent meg, az ember egy idő után hagyományosként emlegette. A megjelenő kockaházak sátoztetőit már mind cseréppel fedték, és az olcsóbb a nyelő alapon választották ki. Ezek nem is anyagukban, inkább formájukban idegenek a faluképben.

Érdekes, hogy a Ceaușescu-rendszerben megjelent kockaházakat semlegesnek tekintjük a falukép szempontjából, miközben tudjuk: pont a megjelenésük okozta a magas növényzet és a nagy gyümölcsfák kivágását. Mivel a ház alaprajza megváltozott, annak a fának, amelyik útban volt, árnyékot vetett a házra, nem volt maradása.

Tehát a kockaházak vakolt felületűek, cseréppel vannak fedve és leradírozták azt a zöldet, amelyik egységesítette a faluképet, ennek ellenére érdemes ismerni az elvet, amely e kockaházakat szülte. A cél az energiahatékonyság volt. A hetvenes években már kezdte az embereket foglalkoztatni ez

a kérdés azért is, mert kisebb helyre került a fa, nem fértek hozzá. Az erdő bekerült a szocialista tervgazdálkodásba, már nem a helyi közösség használta fel, hanem exportra küldték. Mivel a kör után a négyzet az az idom, amelyik a legnagyobb alapterületet foglal be a legkisebb kerülettel, ezért úgy gondolták, hogy a kockaházaknak lesz a legkisebb az energia-vesztésük. Ez egy teljesen szakbarbár hozzáállás volt, mert a hőnyereségük is a legkevesebb. Egy hagyományos székely háromszögű hosszúház esetén, melyet beárnyékol az esz, tehát nyáron hűvösen tart, és télen, amikor a nap süt, az három helyiséget fűt, jelentős hőnyereségről beszélhetünk a kockaházzal szemben. Összességében a kocka nem egy jobb, hanem egy más logikájú ház, amely paradox módon a mai élet igényeit elégíti ki külön bejáratú, nem egymásba nyíló szobákkal. Ezért van az, hogy a vásárló inkább egy ilyenben, mint egy régi házban képzelel el családja életterének kialakítását. Ennyit alakultunk mi is.

A kocka emeletes házak ráduplázták a kockaházak szülte problémákra: a nagy fának nem hagytak környezetükben helyet, ráadásul árnyékot vetnek a szomszédra. Innen már nincs sok idő, hogy bekövetkezzen az 1990 utáni állapot, amikor mindenki meg szeretné mutatni, hogy ő más, ő egy kicsit többet tud, mint a többiek, és elkezdődik a ki mit tud vetélkedő a ház-építésben. ■

Köllő Miklós

A melléklet kiadását az RMDSZ és a Communitas Alapítvány támogatja

Itt van az ősz, itt van újra...

■ Rövidülnek a nappalok, hűvösödik az idő. Két fő ok az újratervezéshez. Túránk újratervezéséhez. Sajnos egyre több időre beszorulunk a négy fal közé, a hosszabbodó esték ellenben több égbolt alatt tölthető időt is jelentenek. Jó móka, megfelelő öltözködés után előkapni a sufniból a túrázó binoklit vagy a madárleső távcsövet és csillagközi túrára indulni. Ne felejtjük magunkkal vinni a máskülönbben is mindig nálunk levő mobilt. Persze, előbb ajánlatos rátölteni egy megfelelő appot. Ajánlani tudom a Stellarium Mobile-t, de sok egyéb csillagászati alkalmazás is letölthető a világhálóról. A lényeg, hogy a telefon az égre irányítva megmutassa, mit is látunk. A zoomolási funkció is fontos, mert a látómezőt felnagyítva több égitest jeleníthető meg. A binoklis és kistávcsöves észlelésekhez ajánlom az előző *Erdélyi Gyopárokban* említett Messier-féle objektumok felkeresését. A csillagtérképeken M-el és egy számmal jelölik ezeket. Az őszi égbolt egyik leglátványosabb objektuma az M 31-es Androméda galaxis, amely akár szabad szemmel is látható.

Mindenesetre ne várjuk, hogy olyan látványban legyen részünk, mint ahogy a nagyobb távcsövekkel készült, feldolgozott, színes képeken látjuk, ellenben amit látunk, az a mi munkánk eredménye és azt „első kézből” kapjuk. Mindenképpen ne felejtjük el azt, hogy megfigyeléseinket a legjobb műszerrel végezzük, ugyanis a legjobb binokli vagy távcső az, amelyik éppen kéznél van és amit használunk.

A Merkúr október elején nem figyelhető meg, de 20-a után a hajnali égen, a Nap kelte előtt érdemes felkeresni. November első felében még látható lesz, de ezután eltűnik a hajnali Nap fényében.

Októberben és novemberben a Vénusz még mindig a nyugati égbolt legragyogóbb égiteste. A „dagadt félhold” formája után fokozatosan félhold lesz, november végére már a sarló alakja egyértelmű, ráadásul átmérője is annyira megnő, hogy már kisebb távcsövel is észrevehető a „karcsúsodás”.

A Mars októberben nem látható, de november végére szerezzenen jelentkezik a hajnali égbolt alján.

Egy 6-7x nagyítású binoklinak a látómezőjébe a Nagy Göncölszékér rúdjának csak az első két csillaga fér be. Egy 20x nagyítású binoklival ennek a mezőnek csak a felét látjuk
FOTÓ: MOLNÁR ZOLTÁN

Október elején, 23 óra táján már a Bika (*Taurus*) csillagkép annyira feljön keleten, hogy a *Hyadok* lefektetett „V” csillagalakzata jól látszik. Ezt azért fontos figyelembe venni, mert ebben a csillagzatban bandukol augusztus óta a Ceres törpebolygó, amelyet 1801-ben fedeztek fel, naprendszerünk első és legnagyobb aszteroidájaként. Mérete miatt néhány éve előléptették törpebolygónak. Az idén legnagyobb fényességét november 14-én éri el, de akkor is kisebb távcső szükséges a felkereséséhez. Az olyan fényképezőgépekkel, amelyeknél 10–15 másodperces expozíció is beállítható, ha esténként készítünk egy képet, összehasonlítva a sorozatot, az elmozdulásból észrevehető, hogy melyik „csillag” a törpebolygó.

A Jupiter és a Szaturnusz még mindig a Bak (*Capricornus*) csillagképben virít, a délnyugati égbolton, mind a két hónapban, de egyre hamarabb nyugszanak le. Érdemes megfigyeléssel kihasználni ezt az időszakot, mert januártól áprilisig hiányozni fognak. Ráadásul az idén október 10-én lesz a legjobb rálátásunk a Szaturnusz gyűrűire. A gyűrűk dőlésszöge fokozatosan csökken, annyira, hogy 2025-ben majdnem éléről látjuk ezeket.

Egész évben az Uránusz a Kos (*Aries*) csillagképben „sétálgatt” a csillagok között, de a megfigyelésre legalkalmasabb időszak az őszi hónapokra szorult. Ezúttal kiemelem a november 4-ét, amikor szembenállásba kerül a Nappal, és a legjobb fényben „úszik”. Persze, 1-2 hónappal e dátum előtt megfigyelésre ugyanúgy alkalmas, amatőr távcsövekkel észlelve nem lehet különbséget tenni. ■

Molnár Zoltán

Fizessen elő az Erdélyi Gyopárra 2022-re

Erdélyi előfizetőink figyelmébe

Előfizetési díj egy évre, 6 lapszámra
(postai díjjal együtt):

- átutalás esetén: 51 lej
- készpénzbefizetés esetén: 61 lej

Kérjük, az előfizetés díját a következő bankszámlára juttassa el:

Asociația Societatea Carpatină Ardeleană –
Erdélyi Kárpát-Egyesület
ING Bank N.V. Amsterdam – Sucursala București
Bankszámla száma: RO74 INGB 0000 9999 0316 7890
Adószám (cod fiscal): 4960082
Megjegyzés: „Abonament revista *Erdélyi Gyopár* 2022”

Magyarországi előfizetőink figyelmébe

Előfizetési díj egy évre, 6 lapszámra
(postai díjjal együtt, Erdélyből postázva):

- átutalás esetén: 5100 forint
- készpénzbefizetés esetén: 5600 forint

Kérjük, az előfizetés díját a következő magyarországi bankszámlára juttassa el:

Erdélyi Kárpát-Egyesület – Unicredit Bank
Bankszámla száma: 10918001-00000027-75640007
Megjegyzés: „*Erdélyi Gyopár* előfizetés 2022”

Az átutalás tárgyaként kérjük feltüntetni nevüket, postai és e-mail címüket, ugyanakkor kérjük ezen adatokat az elofizetes@eke.ro címre is elküldeni.

Képeslapok a nagyvilágból 6.3. Isztambul – varázs a Boszporusz körül

Dr. Kovács
Lehel István
EKE Brassó
klehel77@yahoo.com

A Dolmabahçe palota
óratornya

Nosztalgia villamos
Isztambulban

FOTÓ: KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

■ A két kontinensen fekvő, hatalmas nemzetközi városban, amely méltón nyerheti el a kultúrák összeszövője címet, bőven van hely magyar vonatkozású emlékhelyek számára is.

Mi inkább ezeket kerestük fel.

Attól kezdve, hogy Atilla ostromolta a várost, a mai napig végigkövethetőek a török–magyar kapcsolat kézzelfogható jelei. A Hadtörténeti Múzeumban Atilla szobra fogad, s azt is megtudjuk, hogy a török hódoltság ideje alatt a török szultán magyarul levelezett a budai pasával.

Felkerestük a volt Erdélyi követség épületét is. Szapolyai János magyar király 1527 óta folyamatosan kapcsolatban állt a Fényes Portával, az erdélyiek pedig már az 1550-es évektől tartottak fenn követségi épületet Isztambulban, a Balat városrészben. A ház Erdély Habsburg uralom alá kerülését követően a száműzött

Thököly Imre kurucainak, majd a Rákóczi-emigráció tagjainak kezében volt.

Az isztambuli könyvbazárban Ibrahim Müteferrika (1674–1745) szobra fogad. Ő volt a török és az iszlám világ könyvnyomtatásának a megteremtője, az Oszmán Birodalomban ő nyomtatott először könyvet 1729-ben. Székely Ábrahám néven a kolozsvári unitárius kollégiumban tűnt fel, majd iskolai tanulmányait követően Isztambulba került, és ott törökké lett. A Müteferrika magas rangot jelent, az uralkodó személyes titkára volt.

Az isztambuli Tűzoltó Múzeum Széchenyi Ödönnek állít emléket, aki a legnagyobb magyar, Széchenyi István fiaként jött világra 1839-ben. 1873-ban megkapta az isztambuli tűzoltóság felállításának feladatát. 1880-ban az első keresztény lett, akit pasai rangra emeltek. 1922-ben bekövetkezett haláláig Isztambulban élt, idős korában is személyesen irányította a tűzoltást.

Barátja, Kovács Aladár (1866–1922) nagy nemzetközi gyakorlattal rendelkező orvos volt. Az 1887-ben létrehozott magyar mentőszolgálat meghatározó személyiségeként Széchenyi Ödön javaslatára, 1911 elején érkezett a Boszporusz parti városba, budapesti szakemberekkel és magyarországi eszközökkel, hogy az isztambuli mentőszolgálatot megszervezzék.

Liszt Ferenc 1847. június 8-án érkezett Isztambulba, és öt hetet töltött ott. Lakása Alexandre Kommendiger isztambuli zenemű-kereskedőnél és zongorakészítőnél volt. Két alkalommal adott koncertet Abdul-Medzsid szultánnak, aki külön is fogadta és gazdagon megajándékozta. Liszt a korabeli Isztambul szinte összes koncerttermében fellépett, szabadtéri hangversenyt is adott. Élete végéig kapcsolatot tartott a szultáni udvarral és az isztambuli zenei élettel. Egykori lakásán ma Borsos Miklós plakettje tiszteleg a nagy zeneszerző emlékének.

A török irodalom első költőjének, Niğâr Hanım bint-i Osmannak (1856–1918) az édesapja magyar volt. Farkas Adolf részt vett az 1848–49-es szabadságharcban, majd a megtorlás elől az Oszmán Birodalomba menekült. Számos magyarral együtt beállt a török hadseregbe és új neve Macar Osman Nihalî Bey lett. A költőnő emlékét a Beşiktaş városrészében található Fészek Múzeum (Aşiyân Müzesi) őrzi.

II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársainak isztambuli temetkezőhelye az egykori Szent Benedek jezsuita kolostor kápolnája volt. A rendházat a genovai bencések alapították 1427-ben. Itt temették el Zrínyi Ilonát 1703-ban, Bercsényi Csáky Krisztinát 1723-ban és II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelmet 1735-ben. Hamvaikat

1906-ban hazaszállították. Az épület ma a francia állam tulajdona.

S ha már a franciákról szólunk, említjük meg Guyon Richárdot (1813–1856) is. Angliában született, egy francia eredetű főnemesi családban. 1838. november 22-én feleségül vette báró Splény Ignác lovassági tábornok Mária nevű leányát, és Magyarországon telepedtek le. Részt vett a szabadságharcban, majd Törökországba menekült. 1849 végétől haláláig az Oszmán Birodalom hadseregében szolgált. 1854 és 1856 között a Kaukázusi Török Haderő vezérkari főnöke volt. Hursid pasa néven a török hadsereg tábornoki tisztségét töltötte be. Síremléke, amelyet a magyar állam többször is felújított, a haydarpaşai angol temetőben található.

A Miniaturk park

A magyar emlékhelyek meglátogatása mellett nagy élmény volt a Miniaturk parki séta. A Miniaturk Törökország látnivalóinak kicsinyített másait, mérethű modelljeit felsorakoztató, 60 000 m²-es park Isztambul Beyoğlu negyedében, az Arany-szarv-öböl partján. Építése 2001-ben kezdődött és 2003-ban adták át. Magyar vonatkozású érdekesség, hogy a budapesti Rózsadombon található Gül baba-türbe is látható a kiállított modellek között.

A 134 modell 1:25 arányú. Közülük 61 Isztambul nevezetességeit, 59 Anatólia hírességeit, 14 pedig az Oszmán Birodalom egykori, ma már Törökország határain kívül található csodáit mutatja be.

Szinte egy napon át sétáltunk a parkban, bámultuk a valóságban már meglátogatott épületeket, s ihletet merítettünk

az elkövetkezendő látogatásaink számára. Utunkat fényes napsütés követte, este pedig Isztambul csodálatos fényei, a Márvány-tenger hullámozása, a fűszeres török ételek és teák. Szívtuk magunkba a kultúrák egymásra hatását, a balkáni körtáncot a tengerparton, az öreg cipőpucoló suviszának illatát, a háromkerékű szekereken sült gesztenyék fenséges ízét, s a város varázslatos hangulatát úgy, ahogy volt.

Minket pedig a szemmel verés és más szerencsétlenségek ellen a *nazar*, Allah szeme védett, a *hamsza*, Fátima keze, pedig szerencsét hozott további utazásainkra.

Isztambul pedig megmaradt olyan, ahogyan akkor is láttuk: ősinek, színesnek, fergetegesnek, varázslatosnak, barátságosnak, kellemesnek, csábító. Egy olyan helynek, ahová mindig is visszavágyunk. Mert Isztambul maga a történelem, nemcsak a népeké, hanem az egyes embereké, személyeké is, a kultúráké, az egymásra hatása, a kultúrátésé, az egymásra hatása, amelyben igazán otthon lehetünk.

Isztambulban mindannyian Orhan Pamukok vagyunk. Amikor a városról beszélünk, valójában magunkról írunk, s amikor pedig saját emlékeinket idézzük fel, igazából a város történetét meséljük el.

Mert Isztambul maga a csoda... ■

1

2

3

4

6

5

Mesészép Föld (9. rész) Marrákes, a mindig lüktető vörös város

Marokkói látogatásunk alatt voltunk a napsütötte Agadirban, az Atlanti-óceán partján, a csodálatos Souss-Massa Nemzeti Parkban, az Anti-Atlasz környékén, berbereknel ebédeltünk, „alpinista” kecskéket láttunk argánfán... A nyugodt napok után „ideje volt” már olyan helyre is eljutni, ahol embert ember hátán látunk, illetve teljes a káosz a közlekedésben. Ezért úgy döntöttünk, hogy egy távolabbi városba is kiruccanunk, a mindenki által ismert és felkeresett Marrákesbe.

■ Marrákes Marokkó délnyugati részén fekszik, az ország negyedik legnagyobb városa. Egyik előző részben már említettem Tangert. Ez volt az első város afrikai földön, melyet megpillantottunk a repülőből. Nos, betájolás végett Marrákes mintegy 580 km-re van Tangertől, délnyugatra, mintha Nagybanyáról Bukarestbe mennénk, ami a távolságot illeti. A hasonlóság csak ennyi, mivel ott ezt a távolságot jó 5 óra alatt megteszed a kitűnő autópályákon. És még csak nem is kell túllépni a megengedett sebességet, amire az ottani rendőrök nagyon érzékenyek. De ne kalandozzak el, induljunk neki az egynapos túránknak.

A már megszokott kopár, de dimbesdombos vidéken haladtunk Marrákes, vagyis a vörös város felé, aztán megjelentek az első datolyapálmák, az első okker-vörösre festett házak. Az okkeres csoda, ahogy a helyiek is mondják, már itt elkezdődött. Mindenhol csak ilyen színű házakat láthattunk, semmi tarkabarka, fénylő tornyocskákkal díszített épület. Így olvasva lehet egyhangúnak, unalmasnak tűnhet a város, mégsem az. Valamilyen nyugalmat áraszt, amire szükségük is lehet azoknak, akik ebben a nyüzsgő turisztikai központban laknak. Helyi kisegítőnk elmondása szerint királyi rendelet írja elő, hogy minden ház csak ilyen színű lehet, ezzel akarja megőrizni

Deák László
EKE Gutin Osztály
Nagybánya
deak.laszlo@eke.ro

FOTÓ: DEÁK LÁSZLÓ

1. A szűk sikátorokban nem nehéz eltévedni
2. A Koutoubia mecsetet szép kertek veszik körbe
3. A Koutoubia minaret
4. Utcai muzikusok
5. A Bahia palota tágas termei
6. Marrákesben vajon melyik csapatnak szurkolnak?
7. Marokkó leghíresebb piacán
8. A Bahia palota egyik udvara
9. A Koutoubia mecset környékén is ott vannak az utcai árusok

A Bahia palota bejáratánál

az 1060–70-es években Abu Bakr ibn Umar által alapított település karakterét.

Közeledve az óvároshoz, a medinához, mely 1985 óta UNESCO világörökségi helyszín, feltűnnek az első hintők, avagy fiákeresek. Bécs jutna eszünkbe, ha ezek nem lennének színesek. Ugye, mindent a turistáért, főleg, ha elég pénze van, mert itt minden dirhamért van. Persze, azért jó az euró is. Arra mindenki készüljön fel, hogy elég apró legyen a zsebében, mert minden infóért mosolyogva kérnek pénzt. Sőt, sietve erednek utánad, megkínálnak valamivel és már fizethetsz is. És nem mindig annyit, amennyit te elképzelsz, mert lehet túl kevésnek tartja az árus, és akkor rossz lesz a hangulata.

Nekünk egyből jobb hangulatunk lett, amikor megpillantottuk a város szimbólumát, a Koutoubia mecsetet, mely a 12. század közepén épült és nemrég újjították fel. Az erre szánt idő 9 hónap volt. Hónap, nem év, ahogy másfelé szokás dolgozni. A különböző geometriai motívumokkal díszített minaret tornya 77 méteres magasságával már messziről feltűnik. Ami még érdekes, hogy az egész épületkomplexum – ha nevezhetjük ennek – csodálatos kertekkel övezett. Tágas, szellős tereken sétáltunk, itt még nincs olyan nyüzsgés, de következett egy kisebb ugrás a térben és egy nagy ugrás az időben egészen a 19. századig, pontosabban 1894-ig. Ekkor kezdték el építeni a Bahia palotát ezeregy szobával (a valóságban 150 marokkói stílusban díszített szoba), tanácstermével, számtalan nyitott udvarával, zöld, egzotikus gyümölcsfákkal teli kis kertjeivel, szökőkutakkal, a hárem hölgyeinek szánt lakórészekkel. Bou Ahmed négy feleséget és több ágyast „szállásolt” el a palotában. Mondjuk itt nem nehéz eltévedni, lehet ezért is tartott több háremhölgyet

az illető. A 2 hektáron elterülő palotában sokat bandukolhatott, elfáradt, aztán valamelyik közelben levő szobában ölelő karok között pihenhetett meg. Természetesen a történet az egyszer volt, hol nem volt világába repített, mi egy másik, mondhatnánk azt is, hogy mesevilágba csöppentünk. Fantasztikusan kidolgozott festett falak, gyönyörű kandelólok, színes ólomüvegek, illetve csempék, mozaikfalak kápráztattak el. Repültünk az álmvilágban, de az idő is repült, így tovább kellett menni a következő helyszínre, ahol a jelenben is pezseg az élet. A szűk kis utcácskákban is nagy volt a forgalom, a medina központjába igyekeztünk. Első gondolatunk az volt, hogy már csak egy villamos hiányzik ide, van itt minden: autók, robogók, a turistákat kiszolgáló, már említett fiákeresek, szamarak által húzott szekerek, mindenki irányít, dudálnak, teljes a káosz és mégis elférnek egymás mellett a járművek, illetve a gyalog – mindig – siető helybéliek és turisták. Mindenki rohan, pedig Marokkó leghíresebb piaca soha nem zár be és soha nem fogy ki az áruból.

Az óváros szívében levő nagy Jemaa el-Fna térre értünk. Előre megmondom, akinek tömegszínya van, az még véletlenül se tévedjen erre, viszont aki szereti a piacokat, szeret bóklászni, az a Kánaán

földjére érkezett és nehezen fog elszabadulni innen. Feltűntek az első árusok, mutatványosok. Mindenhol zene szólt, a kígyóbűvölők furulyáztak, mások doboltak, a majmok „idomárjai” csalogatták az ártatlan turistát. Milyen „elbűvölő” lehet egy szerencsétlen kígyóval vagy egy láncrea vert majommal fotózni! Ha őket kikerüljük, ott az igazi piac.

Azt is mondják, amit itt nem tudsz megvenni, az nem is létezik. A nagy teret házak veszik körbe, ezekben számtalan étterem működik. Amíg a jellegzetes berber ennielőre vagy csak egy szimplább pizzára vár az ember, az étterem teraszáról kitűnő fotókat készíthet a portékáikat kínáló árusokról. Ebéd után, a téren frissen facsart gyümölcslével érdemes folytatni. Nagyon finom és nagyon olcsó. Egyébként minden olcsó, csak alkudni kell a tárgyakra, ami itt szinte kötelező. És ekkor érdemes belevetődni a tömegbe, és egyezkedni szőttésekre, bőrtáskákra, szép, festett kerámiaáruakra, ékszerekre, aztán beljebb haladva bármilyen fűszerre és a felsorolás a végtelenségig folytatódhatna. Egy biztos, ide minimum két napra érdemes eljönni.

Még sok látnivaló van ebben a mindig lüktető városban, de ezenkívül egy kis botanikus kertbe érdemes elmenni. Ez a Majorelle-kert, neve után nem nehéz kitalálni, hogy egy francia hozta létre. Jacques Majorelle az 1920–30-as években dolgozott ezen, majd a 80-as években ugyancsak két francia, a híres divattervezők, Yves Saint Laurent és Pierre Bergé vásárolták meg, és azzá alakították, amit ma is láthatunk. A hosszú, nagy villában ma a Marrakech Iszlám Művészeti Múzeum, a Berber Múzeum és a Yves Saint Laurent Múzeum látogatható.

A távolban még mindig hallatszottak a piac muzikusai, szüntelenül érték dobjaikat. Majd csend borult a tájra, és megszólalt a műezsin imára hívó hangja, mi pedig visszaindultunk Agadirba, a sokkal nyugodtabb városba. ■

Tökéletes marokkói autópálya

A borvíz tárolása, szállítása (3. rész)

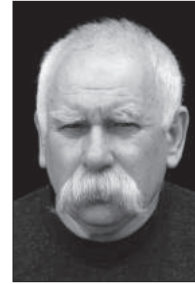

■ A korábban használatban lévő faedények, cserépkorsók és borvizes üvegek a 2000-es évek elején háttérbe szorultak. Kiszorította ezeket a műanyag palack. A 20. század utolsó évtizede a hazai, s általában a székelyföldi palackozóiparban a magánosításról szólt. Magánkézbe került ez a jól jövedelmező iparág, amelynek a nyugatról beszerzett palackozógépeit már a műanyag csomagolóanyagra tervezték. A modern palackozó gépsorok már PET-palackba zárták a szénsavas ásványvizet, a borvizet. A PET, azaz a polietilén-tereftalát kitűnő tulajdonsággal rendelkező műanyag, élelmiszer csomagolásra alkalmas. A PET jó ütésálló, jó kémiai ellenálló képességű, hővel könnyen formázható. Felületi keménysége és kopásállósága nagy, könnyű, ami kedvező a termék szállításánál. Fúvással különböző méretű, 0,5 l, 1 l, 2 l, 2,5 l, 5 l űrmértékű borvizes palackok készülnek. A formatervezőknek köszönhetően a sótartóra hasonlító „előformából” rendkívüli, tetszetős pillepalackok születnek a fújógépeken. Kijelenthetjük, hogy 21. század elején a PET-palack bevezetése forradalmasította az ásványvíz-palackozást.

A kupakoknál bevezetett színek a különböző szénsavtartalmú ásványvizek könnyű azonosítását. A kék a szénsavas, a rózsaszín a szén-

savmentes, a sárga vagy a zöld az enyhén szénsavas vizet tartalmazó palackokra kerül. A színes csavaros kupakok mellett a kisebb űrtartalmú borvizes flakonok esetében egyre jobban terjed a „sportkupak”, de előfordul már cumiban végződő ásványvizes palack is. Forgalomban vannak a poharas kiszerezésű, tejfeles dobozra emlékeztető ásványvizek is, amelyeket általában repülőgépeken szolgálnak fel.

Nádas Tamás és Udud Péter szerzőpáros *Ásványvizek könyve* című kötetében a műanyagba való palackozás körül kialakult vitát taglalja: „A fogyasztók számára kétségkívül praktikus, mert azok könnyűek, és nem kell a visszaváltásukkal bajlódni, emellett a néha felbukkanó hírekkel ellentétben semmi sem csökkenti a bennük található folyadék élvezeti értékét. Alkalmazásuk azonban rengeteg vitára ad okot. A palackok ugyanis használatukat követően a szemétként kerülnek, és ott egyrészt sok helyett foglalnak (egy-egy felmérés szerint a háztartási hulladék térfogatának 30 százalékát is eléri a palackok mennyisége, így nem meglepő, hogy megjelennek a háztartási zsugorító készülékek), másfelől a szelektív begyűjtés és újrafeldolgozás nélkül szennyezik a környezetet. A szerzők szerint az újrafelhasználható műanyag palackok használata „sem

János Csaba

Csíki Természetjáró és Természetvédő Egyesület
cscstte@gmail.com

ad megnyugtató eredményt... megoldás talán az lenne, ha a PET-palack betétdíjas volna, és ha a hulladékgyűjtés ország-szerte hatékonyabban működne.”

A palackozó gépsorról lekerülő PET-palackokat méretük szerint a Tusnádi Ásványvíz üzemében a következőképpen csomagolják: a félliteres palackokból 12 darab, egy tucat kerül egy csomagba. Az egy, a másfél, a két és a két és félliteres palackokat hatosával csomagolják össze. Vékony műanyag fólia fogja össze a palackokat. A szállításra előkészített csomagok raklapra kerülnek. Egy raklapra a félliteres borvizes palackból 1296 darabot, 108 csomagot, az egy literesből 630 darabot, 105 csomagot, a másfél literesből és a kétliteresből 384 darabot, 64 csomagot helyeznek el és fóliával rögzítik.

Végezetül lássunk néhány ritkább csomagolási anyagot, ami fellelhető a világban, s itthon. Az 1980-as években, a tervteljesítés érdekében a tusnádi borvítöltőből több ezer literes tartálykocsikkal szállították a borvizet Bukarestbe, ahol szénsavval dúsították és félliteres üvegbe palackozták, majd forgalmazták a Tusnádi ásványvizet. Napjainkban a szénsavat szállítják tartálykocsikban.

Az *Ásványvizek könyvében* olvastuk, hogy „a sörökhöz és energiatalokhoz hasonló fémdobozos vagy papír tejesdobozok hatását keltő Tetra Pack csomagolású ásványvíz egyelőre csak külföldön bukkan fel. Előbbi leginkább Spanyolországban, Görögországban és Olaszországban kedvelt, utóbbiba csak csendes víz tölthető... Különleges megjelenése az ásványvíznek, hogy néhány cég már spray formájában is piacra dobta termékét, használatukat kozmetikai célokra és érzékeny, kiszáradt bőr felhívására ajánlják.”

Az emberi leleményesség határtalan, az őskori fa, kő, cseréptől az üvegen át eljutottunk a műanyag, fém csomagolásig. De már a tengerentúli országokban készül a szerves, „kukorica alapanyagból készített Biota elnevezésű palack, amely műanyagtagjaival ellentétben a természetbe jutva nagyon rövid idő alatt lebomlik.” A természetben semmi sem vész el, csak átalakul. ■

Kisbakancs-csapatunk a Vigyázón ■ FOTÓ: GÁSPÁR LÁSZLÓ ZSOLT

EKE Háromszék

■ Július 4-én hetedik alkalommal tartottuk meg a Kovács István- emléktúrát, ezúttal a Fogarasi-havasokban. Tizennégyen vettünk részt ezen a jelentős távval és szintkülönbséggel rendelkező túrán a Serbota- és a Scara-csúcs között. A túrát jelentősen megnehezítette a nagyon rossz időjárás, főleg a gerincen a hatalmas szél esővel párosult, amely vadul csapódott arcunkba. Jóformán egész napos esőben és ködben jártuk végig az útvonalat, ezért hatalmas kalandként éltük meg az eseményt.

■ Július 10-én Vasile Păun – Palika vezetésével hosszú, egynapos túrán vett részt a csapat a Hargita-hegység központi részén. Csíkrákospól indulva a Madarasi Hargita csúcsára gyalogoltak fel, majd Hargitafürdőn keresztül Csíkszeredában tettek pontot a közel 45 km-es menetelés végére.

■ Július 10–11-én Szilágyi Péter tagtársunk kétnapos biciklitúrát szervezett kezdő kerékpárosok számára Sepsiszentgyörgyről indulva. Körút formájában tekertek Erdővidék déli részén, könnyű terepen. Szállásuk romantikus módon egy közéjpajtai csűrben volt.

■ Július 11-én feredős Kisbakancs-túrát szerveztünk Bálványosfürdőre. A fürdést gyalogtúra előzte meg a bálványosi csonka vártoronyhoz. A nap fénypontjai természetesen a Csiszár-fürdő hideg borvizes medencéi voltak, ahol a hetven fős csapatunk huszonöt gyerekkel kedvére mártózhatott a nap teljes hosszában.

■ Július 17-én Fekete Mihály vezetésével tizenkilenc személy vett részt a Bucsecs-hegységben szervezett sziklatúrán, ahol a Răducu-öv jelzetlen ösvényét járták le. Gyönyörű időben volt szerencsájük túrázni egész nap a Kis- és a Nagy-Jepi-völgyek közötti nehéz, de annál szebb útszakaszon.

■ Július 17–18-án Szilágyi Péter tájékoztató verseny szervezett a Rétyi Nyírben, felnőtt- és gyerekkategóriában. A főhadiszállás a Nyíres panziónál volt, onnan indultak az útvonalak. A résztvevők különleges élménnyel gazdagodtak az esemény során.

■ Július 21-én Moldován Reinitz Erzsébet nyugdíjastúra-sorozatának következő állomása a Stan völgyében található vízesések meglátogatása volt. Az izgalmas útvonalat vaslétrákon és vashidakon keresztül járták le, majd egy erdei ösvényen jöttek vissza az autókhoz.

■ Július 24-én kilencen felfedezőtúrára indultunk a Radnai-havasokba. Ezek a túrák fokozott nehézséggel bírnak, hiszen 24 óra alatt hosszú távokat autóznak és a lehető legtöbbet túráznak. Ebben az esetben öt és fél órai autózás után Radnaborberekéről körút formájában jártuk le az Ünökő csúcsát, majd a Reményik Sándor-emlékház meglátogatása után indultunk hazafelé.

■ Július 25-én az ideai vártúrasorozat hetedik kirándulását Ojtoz környékére szervezte Jártó Gábor. Ez inkább autós kirándulás volt, hiszen a helybeli Rákóczi vár mellett világháborús sírokat is meglátogattak a résztvevők, emiatt nagy távolságokat kellett utazniuk.

■ Augusztus 6–8. között háromnapos túrát szerveztünk a Kisbakancs-csoporttal. Összesen 78 személy (38 gyerek) gyűlt össze a Vigyázó-hegység menedékházánál pénteken este. Sátorban és menedékházban lehetett aludni. Nagyon jólesett a hűs levegő a városi rekkenő hőség után. Szombaton a Vigyázóra kirándultunk egy körtúra alkalmával. Délután tombolahúzás volt, ahonnan sátrat vihetett haza egy kisfiú, majd gyerekek közötti könyvcsere is sor került. Vasárnap megnéztük a Sequoia fenyőket, meglátogattuk a Havasrekettyei-vízesést, majd végül Kalotaszentkirály-Zentelke községbe autóztunk, ahol a helybeli tiszteletes bemutatta a református templomot és a hely történetét. A Püspök panzióban kalotaszegi tájházban gyönyörködhattunk, majd fagyizás után búcsúztunk egymástól.

■ Augusztus 7-én Kiss András István vezetésével az ország legmagasabb csúcsát mászták meg déli irányból a résztvevők. Ebben az időszakban rengetegen veszik célba a Moldoveanu bér-cét, szerencsére sikerült csoportképet készíteniük saját csapatukkal a forgalmas hegycsúcson.

■ Augusztus 15–19. között tizenegy személy vett részt a Kelemen-havasok főgerinctúráján Fekete Mihály szervezésében. Négy nap alatt 100 km-t gyalogoltak, 4000 méter szintet küzdöttek felfelé és ugyanannyit lefelé. Maroshévízről a Rekettyésre, majd a Pietroszra és a Kis-Besztercére másztak fel, aztán az Istenszéke érintésével Dédabisztrára jöttek le.

■ Augusztus 21-én újabb felfedezőtúrán vettünk részt, ezúttal a Páring-hegységben. Az üdülőtelep sífelvonóinak felső állomásától a legmagasabb csúcsra túráztunk, majd ugyanott jöttünk vissza, ezáltal belekóstolva a hegység csodálatos sziklavi-lágába. (Gáspár László Zsolt)

Erdei vöröshangyák akcióban

■ Az egyik legismertebb és legerjedtebb hangyafaj a vöröshangyáké. A győrszentmiklósi Csiky-kert arborétumban is szép számmal előfordulnak, gyakorlatilag a park teljes erdős részében megtalálhatók. Nagy számuk ellenére rendkívül nehezen készíthető róluk éles közeli felvétel, mert életük nagy részében mozgásban vannak. Az itt látható felvételek a legnagyobb melegben készültek, amikor a hangyák a legmagasabb fokon „izzanak” a mozgástól. Egyesek a bolyhoz cipelnek építőanyagot, mások a zsákmányszerzéssel vannak elfoglalva. Ami él és mozog, vagy nem mozog, de felhasználható, mindent összeszednek, és egyfajta miniatűr takarítóbrigádként működnek az erdőben, egységet alkotva. Ha egy kis időt eltöltünk a társaságukban, akkor megfigyelhetővé válik szorgos ténykedésük. A felvételeken látható jelenetek természetes körülmények között készültek, beavatkozás nélkül, megvárva a megfelelő pillanatot. Többszöri megfigyelés, próbálkozás, tervezés és némi szerencse kellett ahhoz, hogy ezek a felvételek elkészülhessenek. Legtöbbször néhány másodperc állt rendelkezésre egy adott életkép lefotózására, az élesség lehető legjobb helyre állítására. ■

Egyik alkalommal találtam egy helyet az erdőben, ahol gyönyörű mohaszőnyegen közlekedtek a vöröshangyák. Többször is visszalátogattam oda, megvárva a megfelelő pillanatot, hogy sikerüljön lefényképeznem, ahogyan zsákmánnyal térnek vissza a boly irányába. Egyik alkalommal megláttam, ahogyan az egyik példány egy fülbemászó potrohát cipeli. Gyorsan reagáltam, erre mindössze öt másodpercem volt. Az *ollóbbüvölő* című képem 2019-ben bekerült az év természetfotói közé Magyarországon.

Egy elhullott pöszörlégy képezi a pakkot.

Gyakori eset, hogy nálánál nagyobb, súlyosabb élőlényeket is képes zsákmányolni, és miután megbénította, próbálja elvonszolni. Van, hogy mindezt egyedül viszi véghez, van, hogy csapatban.

Két erdei vöröshangya egy elhullott darazsat zsákmányolt és cipelik a boly felé.

Kis Szilveszter

EKE Szatmárnémeti

■ Július 8-án vágott neki kedves túratársunk, Kófty Annamária egy majdnem háromhetes túrának, egyedül. A Via Transilvanica útvonalán haladva több mint 350 km-t tett meg 19 nap alatt Putnáról Szovátaig. Hogy milyen lehet egyedül nekivágni egy ilyen kalandnak, arról olvashattok, hiszen Ami volt olyan szorgalmas és minden nap beszámolt aznapi kalandjairól a bohocavilagban.com blogján. Gratulálunk!

■ Július 17–18-án egy tíz főt számláló társaság vágott neki a Várkő meghódításának. Ez a vidék eddig fehér folt volt a túratérképünkön, de ez nem maradhatott így. Igazi hegyi panoráma, tisztaság és a turisták teljes hiánya tette varázslatosá a hétvégét.

A szokott helyről, a szatmárnémeti Penny parkolóból indult lelkes kis csapatunk első megállónk felé, a havasmezői (Poienile de sub Munte) határrendészeti hivatalhoz, hogy „áldásukat” kérjük a nagy útra, lévén, hogy határ menti területen fogunk haladni. Örömmel vették, hogy betértünk, és nagyon segítőkészen kaptunk tőlük egy telefonszámot és pár jó tanácsot.

Ezután a rövid megálló után továbbindultunk a körülbelül 6 kilométerre lévő Luhei településig, ahol végül letettük az autót, és némi készülődés után nekivágtunk a hosszú és nehéz menetelésnek. Eleinte nagyon szép, autentikus vidéki tájon haladtunk felfelé. Tekintettel a nagy melegre és a folyamatos meredek emelkedőre, minden utunkba eső forrást kihasználtunk folyadékpótlásra és pihenésre. Nem sokkal később, de már jóval magasabban elhaladtunk a sokat emlegetett esztenák mellett, vagy inkább között, ahol természetesen már messziről ugatással fogadtak a helyi őrzővédők, a pásztorkutyák. Ahogy azt több leírásban is említik, ezek a kutyák valóban szelídebbek voltak az ilyen körülmények között megszokottnál, így gond nélkül haladhattunk tovább immár a nyílt terepen, ahol már nem volt fedezékünk a kíméletlen nap elől. Amint azt tudni lehetett, ez a szakasz terhelte le leginkább a társaságot, de minden nehézség ellenére a kitartás és a hangulatfelelősök fáradhatatlansága átsegített mindannyiunkat a legnehezebb részen.

Végtelennek tűnő utunknak közel a végén elértük a Mihálylek (Mihailecu)-csúcsot, melyen megpihenve és a leendő szálláshelyünkül szolgáló Vércse-tavat (Vinderel), illetve annak partját nézegetve mindenkin láthatóvá vált a megnyugvás, hogy

megpróbáltatásaink legnehezebbike immár mögöttünk van. Leereszkedve a tóparthoz kijelöltük a sátorhelyeinket, és nem sokkal később már sátorfalucskánk otthonosságát élvezve etünk-ittunk. A mások által otthagyott tűzifának köszönhetően táborútnél folytatódott az este nagyszerű hangulatban, folyamatos nevetésben.

Másnap reggel a csapat kétfelé vált. Egy része elindult meghódítani az áhított Várkő-csúcsot (Farcău), másik része úgy döntött, inkább lent marad és tesz-vesz a sáortábor körül vagy éppen megmártózik a langyos vízű tóban. Szám szerint végül négy személyről készült csúcsfotó a Várkő 1957 méteres magaslatán.

Miután újra egyesült a társaság, egy utolsó testi és lelki energiagyűjtés után nekivágtunk a visszaútnak, ezúttal valamivel könnyebb hátizsákokkal és azzal a megnyugtató gondolattal, hogy a visszaereszkedés a völgybe már könnyebben fog menni, mint az előző napi felkapaszkodás. Nagyszerűen haladt a csapat, ami olykor szükségesnek is tűnt, mivel gyülekeztek felettünk az esőfelhők, és néhány alkalommal el is sirták magukat. Ekkor előkerültek az esőkabátok, bár minden alkalommal csak rövid időre volt rájuk szükség. Több pihenőt beiktatva végül visszaérkeztünk az autóinkhoz, immár azzal a megnyugtató és biztos tudattal, hogy ezt bizony megcsináltuk.

Végül pedig, de nem utolsósorban nagyon örülök, hogy egy ilyen ütős kis csapat jött össze erre a nem „közepesen nehéz – nehéz” túrára, ahogy azt hibásan kiírtam még az elején, hanem kimondottan nehéz túrára, amit sikerült megtölteni sok élménnyel és vidámsággal. Köszönöm. (Víg Tamás)

■ Július 24–25-én egy forró nyári hétvégén Vajda Béci szervezésében megismételtük a tavaly oly sikeres Szamos-túrát. Idén rövidebb távval, de mókás kvízzel, egyedi logóval, pólóval és finom vacsorával készült a szervező mindenki nagy meglepedésére. A tizenkét résztvevőnek igazán nem lehetett oka a panaszra, legfeljebb az, hogy kicsit leégtek.

■ Augusztus 6–8-án ismét két négyfős csapat indult Szatmárnémetiből, hogy megmértesse magát a Propark Adventure kalandversenyen. Az 50 órás versenyen közel 200 km-t kellett megtenni biciklizve, túrázva, evezve. Mindkét csapatban 3–3 EKE-s képviselte a Szatmárnémeti EKE-t. A Szamos csapat az előkelő negyedik helyen végzett. (Lózer Beáta)

Csodáljuk a végtelen panorámát a Várkő-túran ■ FOTÓ: VÍGTAMÁS

Pihenő a Szerenád-vízesés túráján ■ FOTÓ: TROMBITÁS ILONA

EKE Marosvásárhely

■ Július 10–11-én a Királykőben túráztunk. A szombat reggeli korai indulás érdekében tízen már péntek estére kiutaztunk a Plaiul Foi turistaház előtti sátorozóhelyre. Kérdésünkre a szolgálatos hegyimentő elmesélte, hogy a parkoló előtti füves tisztáson idén is lehet sátrazni, a kukázó macit már közel egy éve elvitték, viszont egy szemtelen róka látogatására számíthatunk. Két rókás esetünk volt már az előző évekből, de ezúttal a róka csúcsformáját hozta és igencsak meglepett. Míg pénteken este egyik túratársunk csak látványos és vicces huzavona után tudta visszazerezni az elemózsiás zacskóját a rókától, szombaton éjjel egy másik társunknak kellett elkergetnie a sátra előterében kotorászó éjszakai látogatót. Vasárnap reggel viszont megrökönyödve nyugtáztuk, hogy egy harmadik társunk fél pár bakancsának nyoma veszett.

Szombaton reggel hétkor indultunk sátrainktól a Királykő déli gerincére. Útvonalunk: Plaiul Foi turistaház – Spirlea védkunyhó – Deubel útja – Grind-nyereg – Pásztor-csúcs (2238 m) – Grind-csúcs (2229 m) – Hosszú-orom (2210 m) – Lespezi-csúcs (2127 m) – Pietrei-tető (2098 m) – Hátsó-nyereg (1889 m) – Csallános-völgy – Stanciu sziklatornáca – Stanciu barlangja – Nagy-kőfolyás – Királykő válla – Spirlea védkunyhó – Plaiul Foi turistaház. A túra adatai: hossz 21 km, szintkülönbség +/- 1850 méter, időtartam pihenőkkel együtt: 13,5 óra.

A déli gerinc valóságos botanikus kertként fogadott és számos védett virággal örvendeztetett meg, havasi gyopárt, havasszépét, havasi mákot, királykői szegfűt, vitéz kosbort, papucskosbort, ujjas kosbort, tavaszi tárnicsot, pompás tárnicsot, havasi gerebcsint, turbán liliomot és sok más virágot láthattunk.

Vasárnap, levezető túráként a Diana-körtúrát jártuk le az alábbi útvonalon:

Plaiul Foi turistaház – Medvék völgye – Diana védkunyhó – Zergék párkánya – Forrás-völgyi-nyereg – Papvölgyi-csúcs (2018 m) – Pap-szakadék völgy – Diana védkunyhó – Medvék völgye – Plaiul Foi turistaház. A túra adatai: hossz 12 km, szintkülönbség +/-1240 m, időtartam pihenőkkel együtt: 9 óra. Mindkét napi útvonalunk látványos mészkősziklatornyok, falak, recézett szirtek, éles gerincek és nagy kőfolyások között haladt.

■ 2020 decemberében, amikor a túratervet készítettük, merült fel az ötlet, hogy a sokunk által közkedvelt, de elmaradt EKE Vándortábor helyett augusztusban többnapos Minitábort szervezzünk a Bihar-hegységben, csillagtúrákkal. Magyarremete (Bihar megye délnyugati részén, a Belényesi-medencében, az Erdélyi-szigethegység lábánál) tűnt a legmegfelelőbb helyszínnek, ahonnan rengeteg lehetőség van túrázni, barlangot látogatni, honismeretezni. A térséget a legszebben a következő írás mutatja be: „Minden, ami szép és bájos, ami fenséges és elragadó, fel van itt halmozva, mint egy zsúfolt kincses boltban, melynek kirakata Rév és vidéke. Ide kell jönnie az idegennek, a turistának, hogy a tündérkertben gyönyörködjen – ha beteg, pihenjen – ha fáradt, éledjen – ha életunt, üdüljön és pezsdüljön – ha eleriyedt. Az a turista, aki idejön, feltétlenül Révbe jut.” (dr. Herrmann Antal)

A már megszokott módon, a júniusban meghirdetett felhívásra, tájékoztatásra elég kevesen reagáltak, de ahogy közeledett az indulás napja, mind többen és többen jelentkeztek. Vásárhelyi EKE tagok, családtagjaik, barátok és barátok barátai jöttek el, így a létszám már 100 fölé emelkedett. A szállással nem volt gond, hisz a fent említett településen mindenki megtalálta az igényének

megfelelő helyet: panzió szintű faházikó konyhával vagy anélkül, saját fürdővel, kemping faházikó közös fürdővel, közös konyha és sátorhely is volt. Akik meleg ételt igényeltek, azok azt is rendelhettek. A túrák megszervezésénél figyelembe vettük a 2009-es, nagyváradiak által szervezett EKE Vándortábor túráit, valamint különböző honlapok által hirdetett túrákat, hisz a nagy távolság miatt előzetesen nem tudtuk azokat lejárni. Minden napra két-három túrát iktattunk be, különböző nehézségi fokokkal. Első nap a Zichy-barlangot tekintettük meg, majd utána, bemelegítő gyanánt, a Sebes-Körös bal partjának a gerincére kapaszkodtunk fel. Második nap a három túra közül a legtöbben a Farcu-kristálybarlangra és a Lazuri-szorosra voltak kíváncsiak, komoly fejtörést okozva a túravezetőnek, hogyan is osszon be hatvan embert a szűk kis barlangba, ahova egyszerre csak tizenöt személy mehetett be. A Csodavár-túrára jelentkező tizenöt személyt a sok csoda mellett jó kis barlangi mászkálás körül vízbe, vízből kőre, csúszós sziklák, sodronyban, láncban való kapaszkodás várta, felejthetetlen élményt biztosítva. Az Ördögmalom-túra is eléggé igénybe vette a résztvevőket, hisz a 2017-es nagy vihar nyomai még mindig láthatóak voltak, időnként kidőlt fák között kellett ugrálni, de a látvány megértte. Nagy sikere volt a Szerenád-vízesés, a Fehérkő-szoros, valamint a Szegyesdvölgyi túrának is. Honismereti túráként megtekintettük a magyarremetei Árpád-kori templomot. Utolsó nap került sor a Szelek barlangjának megtekintésére, a Kolozsvári Amatőr Barlangász Klub három tagjával. A túra végén a sok mosolygós arc igazolta: az ötlet jónak bizonyult.

Ha valakinek kedve támadna erre a vidékre jönni, akkor még megemlíteném, hogy a nagy melegben még csobbanásra is van lehetőség: Belényesen termálvíz, Magyarremetén pedig kis édesvízes medence működik. Külön kiemelném a szálláshelyünkön tapasztalt példátlan tisztaságot, rendet, fegyelmet, amivel találkozunk. Ha valaki feltenné a kérdést, hogy mi volt a legnehezebb, illetve a legkönnyebb a szervezést illetően, azt válaszolnám, nehéz volt a sok kis kocsi parkolásának megszervezése a keskeny völgyekben, de nagyon megkönnyítette a jövőst-menést a sok körtúra, amit maga Czárán Gyula alakított ki. Végezetül nem maradt más hátra, mint Czárán Gyulára emlékezni, hisz ez az a hely, ahol az ő szelleme máig él, visszaköszön a vízesésekből, a barlangokból, a kilátókból, a túraútvonalakból. (Dósa László, Szilágyi Eszter)

A Bucsecsben ■ FOTÓ: BARTALIS ÁKOS

EKE Gyergyó

■ Nyaralás, fürdőzés jellemezte a július 3–10. közötti hagyományos füzesgyarmati kirándulást, melynek harmincnyolc résztvevője volt.

■ Július 4-én harmincegyen hódították meg a Hegyest. Autóbuszal haladtak végig a Gyergyószentmiklós – Borszék – Tölgyes – Balázs-száda 85 kilométeres útvonalon, innen gyalog a Balázs nyaka – Hegyes-tető (1505 m) – Tölgyes központja (645 m) 17 kilométeres távon, melyben emelkedő 901 m, ereszkedő 750 m volt.

■ Málnási Csaba-emléktúrára került sor július 18-án. Az egykori tagtársra, barátokra emlékezők a Kecsekötvetették célba ezúttal is Laczkó-Szentmiklósi Árpád és Málnási Szabolcs vezetésével. A Gyergyószentmiklósról indulók autóbuszal értek Remete községbe, majd 12 méteres gyaloglás és 600 méternyi szintkülönbség leküzdése után érkeztek meg az emlékhelyre. E túra jellegzetessége a megemlékezés mellett a gazdagsága: ekkor szoktak az ekések gombával, gyógynövényekkel megrakottan hazaérkezni. Idén harmincnyolc emlékeztek, töltöttek.

Ugyanezen a napon kerékpártúra is indult kihívásként meghirdetve. A Gyergyószentmiklós – Kovácspéter – Csík-szentdomokos – Marosfő – Gyergyószentmiklós útvonalon kb. 60 kilométeren hágóra és lejtőre, földútra és aszfaltra, valamint szép kilátásra egyaránt számíthattak a benevezők, szám szerint heten.

■ A Csobot-hegyi Szent Anna kápolnák gyakran túracélpontok a gyergyói ekések számára is. Ha közösségi esemény van itt, akkor sem hiányzik a tagság képviselete. A július 24-i Szent Anna búcsún huszonkilenc ekés volt jelen.

■ Július 25-én az Istenszékére tizenhatan mentek, a hidaspataki túraútvonalat járva le, a kék pont jelzést követve.

■ „Biciklitúrára hívom azokat, akik így, hónapkezdésnek egy kis változatosságot szeretnének bevinni a hétvégébe!” – szöveg a meghívó augusztus elsejére, mellette pedig az útvonal is szerepelt: Gyergyószentmiklós – Szárhegy – Ditró – Salamás – Orotva – Tilalmas – Ditró – Gyergyószentmiklós, több mint ötven kilométer. Nem verseny volt, de haladt a nyolctagú csapat, és erről Vargyas Attila filmje is tanúskodik, mely az ATI Filmek sorában a Youtube videomegosztón keresendő.

■ Szintén augusztus elsején gyalogtúrára is sor került, könnyű út során hatan jutottak fel a Mária-kőre Gyilkostó üdülőtelep-

ről. A gyaloglás mellett célként tűzték ki, hogy a főcsúcson szemügyre vegyék a nemrég kihelyezett panorámakabint, a szép kilátással kecsegtető hegyi menedéket.

■ Augusztus 1–6. között „maszektábort” szerveztek a gyergyóiak is, hogy az EKE Vándortábor hiányát enyhítsék. „A megszokott EKE-tábor hogy ki ne maradjon az idén sem életünkben, úgy döntöttünk, hogy ellátogatnánk Czárán birodalmába, a Pádis-fennsík környékére. Aki szeretne csatlakozni, az ugyanúgy, mint az EKE-táborok alkalmával, saját autóval, sátorral megteheti. Helyszín: a Vlegyásza lábánál, a Virforas-barlang szájánál a tisztáson, a nagy karsztforrás mellett. Látnivalók, túraútvonalak: Tolvajkő, Pádis-Csodavár, Szamos-bazár, Ördögmalom-vízesés, Havasreketyei-vízesés, Vlegyásza-csúcs, Sasbérc, Székelyjő, mammutfenyők...”

Bár csábító volt a meghívó, végül hatan köszöntötték Magyarbikalon a házigaárdákat, Nagy Zolit és Évát, és az izletes ebéd után még egy struccfarmlátogatásra is kiterjesztették a programot, amelyről részletes napi beszámolót kaptunk Andrástól Zsolt Zümitől:

„1. túranap: Pádis-fennsík, amelyről Czárán birodalma jut eszünkbe, és amely csodálatos kilátást, változatos látnivalókat tár elénk. A pádisi menedékháztól a Csodavár-körtúra a Ponoréren keresztül 18 km.

2. túranap: Vigyázó-hegy körtúra, Havasrogoz faluból indulunk, érintettük a Vigyázó csúcsát (1836 m), majd a Fehér-köveket és visszaértünk, 24 km gyaloglás után, Havasrogoz faluba.

3. túranap: túránk Bánffyhunyadiól indult Havasreketye irányába, a Stanciu-patak völgyében a Sasbérc kilátó irányába, amely 1201 m, majd leereszkedünk a Havasreketyei-vízeséshez, amelynek magassága 30 méter. További utunk Sztánára vezetett, ahol meglátogattuk a Kék Iringó kúriát, majd Kós Károly egykori házát, a híres Varjúvárat.

4. túranap: indulás hazafelé, átszelve a Kalota-havast, érintve a Bélesi-tó víztározót, amelyet a Meleg-Szamos táplál. Tovább a Fehér-völgyön keresztül a Vertop-hágónál lévő Rozsda-szakadékot látogattuk meg, amely kb. 600 m széles és 100 m mély. Innen az Aranyos folyó völgyében haladva érintettük az alsószolcsvai Sipote-vízesést, majd meglátogattuk az EKE-Várat is.”

■ Augusztus 8-án szintén közösségi eseményen, a pricskei búcsún vettek részt a gyergyói ekések Bajna György vezetésével. A szokásos helyen, a Teke panzióznál találkozva, három és fél órás gyaloglás után érték el a Gyergyói-havasok legmagasabb pontján álló keresztet, és vettek részt a búcsús szentmisén.

■ Augusztus 15-én a Bucsecsben kirándultak harmincheten 18 kilométert téve meg, 600 méter szintkülönbséget küzdve le. Bögözi Gyöngyi túrabeszámolójából idézünk: „A sárga sáv jelzést követtük: Babele menedékház (2206 m) – Babele és Szfinx, majd később a Colțul Obârșiei-csúcs alatt (2480 m) a nyári útvonalon egészen az Omu-csúcsig (2506 m). Ebédszünet és fotózkodás után visszaindultunk, most már a téli útvonalon, szintén a sárga sáv jelzést követve, érintve az alig három méterrel kisebb Bucura (Bucura Dumbrava)-csúcsot is, melyet általában elkerülnek a túrázók. Látványos és emlékezetes túranap volt mindenki számára, mindenképp visszatérünk!”

■ Kis-Békás-túra volt augusztus 29-én, hogy megnézzék az újonnan épült hidat a Kis-Békás patakán lévő vízesés fölött. A tizenhat túrázónak két, egy könnyebb és egy nehezebb változatot is felajánlott a túravezető, Bögözi Gyöngyi, így a szervezésre és látványra egyetlen panasz sem volt. (Balázs Katalin)

EKE Székelyudvarhely

■ Július 3-án Török Albert vezetésével tizenhárman a Nyerges-tető – Pap-hegy – Bot sarka – Rugát-tető – Csecsend – Telekasa-patak – Csíkszentmárton útvonalon túráztak, elfogadható nyári időben.

■ Július 3-án kétnapos túrára indult egy héttagú csapat Inczeffi Csaba vezetésével a Jézer-hegységbe. A kétnapos túra kalandosra sikeredett az esős, szeles idő miatt. A résztvevők sátorozás helyett a Jézer-tó partján található menhelyen vészelték át a viharos éjszakát. Másnap a ködös idő ellenére feljutottak a Vörös-csúcsra, majd a Batrina-csúcsról ereszkedtek vissza a Vojnea menedékházhoz.

■ Július 4-én Jakab Éva vezetésével tizenegyen a Bucsecsbe túráztak a Felsőmoécs – Batrina-nyereg – Sztrunga-nyereg – Bangaleasa-völgy – Felsőmoécs útvonalon.

■ Török Albert háromnapos túrát vezetett Aranyosszéken július 9–11. között kilenc tagtársunk számára. Pénteken a Berkesi-szorost, szombaton a Szolcsvai-búvópatak környékét járták be, vasárnap meg a Székelyköre másztak ki.

■ Július 10-én Inczeffi Csaba Erdély legmagasabb csúcsára, a Negojra vezette fel héttagú csapatunkat a Felsőporumbák – Negoj menedékház – Sárkányút – Szarata-katlan – Kleopátra-nyereg – Negoj-csúcs útvonalon. Esőmentes, napsütéses időben tették meg a fárasztó, hosszú utat, oda-vissza egy nap alatt.

■ Július 17-én a Fekete-Rez csúcsát másztuk meg huszonheten, Inczeffi Csaba vezetésével. Jó hangulat, szép idő, rengeteg áfonya, rókagomba, vendégszerető eszténa jellemezte a túrát, melyet végül ízletes vacsora koronázott meg Gyergyószentmiklóson az örmény vendéglőben.

■ Szintén július 17-én öt keresztúri tagtársunk Nagy István vezetésével a Bucsecs nyugati sziklafalai alatt és felett túrázott. Felsőmoécsról mászták meg a Batrina-csúcsot, majd a Sztrunga-nyergen át tértek vissza Felsőmoécsra.

■ Július 18-án Kovács Marika vezetett túrát a Királyköre. A Botorog-csorgótól indultunk tizenketten, és a Grind védkunyhótól tűző napsütésben másztunk ki a Pásztor-omorra.

■ Július 24-én Inczeffi Csaba vezetésével huszonnégyen mászták meg a Nagy-Mező-havast. A Bucsin-tetőről indulva a Ferenczi-lázon át jutottak fel a csúcsra.

■ Július 26–28. között Török Albert öttagú csapattal a Bucsecsben túrázott. A Horoabele-szurdokvölgyet, a Jalomicsoarai-barlangot látogatták meg első nap. 27-én a Doamnelor-völgyön másztak ki az Omu-csúcsra, ahonnan a Jalomica völgyén ereszkedtek vissza szálláshelyükre. Utolsó nap a Bábele és a Szfinx sziklaalakzatokat látogatták meg.

■ Július 28. – augusztus 4. között Kovács-Kendi Lehel vezetésével a Fogarasi-havasokban túráztunk, megmászva mind a nyolc 2500 méteres csúcsot. A Transzfogarasi úton Argyasudvarhely (Curtea de Argeș) felől közelítettük meg a hegyet. Első nap a Poienari várat látogattuk meg, majd a Sztán

völgyén mentünk végig. Késő délután mentünk fel a Bilea-tóig, ahol sikerült szállást kapnunk egy újonnan nyílt menedékházban, az alagút Argeș felőli kijáratánál. Második nap a Leszpez-csúcsot és a Kalcun-csúcsot hódítottuk meg. A Piscul Negru menedékháztól indultunk és verőfényes napsütésben győztük le az 1400 méteres szintkülönbséget, szinte végig nyílt terepen.

Első két nap csak öten túráztunk. Harmadik nap, pénteken mártizenhatan, a Bilea-tótól indulva, a főgerincen másztuk meg a Negoj-csúcsot. Visszafelé a Kalcun-tótól az alagúthoz vezető kék kereszt jelzésű utat választottuk. Szombaton a Buteanu-csúcsot hódítottuk meg tizennégyen, a Vajuga-katlanon keresztül. Délután a Transzfogarasi úton nyolcan leereszkedtünk Kercisóra felé, közben meglátogattuk a Bilea-vízesést is. Kercisórán panzióban kaptunk szállást éjszakára. Vasárnap hárman csatlakoztak nyolctagúra fogyott csapatunkhoz, így tizenegyen érkeztünk az utolsó három napi szálláshelyünkre. Másnap, hétfőn sikerült meghódítanunk a Moldoveanu- és a Nagy Vist-csúcsot, és még sötétedés előtt visszaérkeztünk a menedékházba. Kedden a Dara- és a Hartop-csúcs megmászásával ért véget a túránk.

■ Augusztus 4-én elbúcsúztunk a Fogarasi-havasok lenyűgöző katalanaitól, sziklás gerinceitől, kéklő tavaitól és beereszkedtünk a Szombatfalvi-patak völgyében leparkolt autóinkhoz.

■ Augusztus 14-én munkatúrát szerveztünk a Hargita Teljesítménytúra útvonalának kitakarítására és a szalagjelzések kitűzésére. Tizenöt tagtársunk segített ebben a munkában.

■ Augusztus 15-én Sebők Éva tagtársunk meghívására Székelymagyarosra látogatott el harminckét tagú csoportunk. Udvarhelyről Magyarósig a 25 km hosszú gyalogtúrát Benczédi Miklós vezette. A vidám hangulatban eltöltött vendéglátás után a csapat vonattal utazott vissza Udvarhelyre.

■ Augusztus 21-én újabb munkatúra keretében lejártuk és kiszalagoztuk a Hargita TT két, legutóbb elmaradt útszakaszát. Ezen a munkatúrán tizennégyen vettek részt. Ugyancsak 21-én Török Albert a Nagy-Hagymásra vezetett túrát, melyen tizenhatan mászták meg a Nagy-Hagymás csúcsát.

■ Augusztus 28-án Kovács Marika vezetésével tízen hódították meg a Nagy-kőhavas csúcsát a Tamina-vízesés felőli oldalról. (Kovács-Kendi Lehel)

Útban a Vajuga-katlan felé ■ FOTÓ: KOVÁCS-KENDI LEHEL

Marosvásárhelyi EKE-tagok Sármáson ■ FOTÓ: KOCSIS ANDRÁS

EKE Marosvásárhely

■ A marosvásárhelyi EKE 2020-ban sikeresen pályázott a Bethlen Gábor Alapnál a Mária zarándokút fejlesztésére, infor-

mációs táblák és irányjelzők készítésére. Az első tábla felavatására július 18-án került sor Nagysármáson, 15 órától, a helyi

Magyar Napok alkalmával. A háromnyelvű (magyar, román, angol) információs táblát a helyi hivatalosságok, Botezan Valer polgármester és Trombitás Jolán alpolgármester jelenlétében avatták fel. Áldást mondott Küsmödi Attila szamosújvári plébános, majd rövid kulturális műsor következett. Az avatás után a helyi könyvtár épületében állófogadáson vettünk részt, majd a meghívásnak eleget téve megtekintettük az iskola udvarán sorra kerülő népzene-, népdal- és néptáncfalalkozót.

A tábla kihelyezését a szükséges gépek, valamint a munkaerő biztosításával a polgármesteri hivatal támogatta. Külön köszönet illeti egyesületünk azon tagjait, akik hozzájárulásukkal lehetővé tették a tábla elkészítését, eljuttatását Nagysármásra, valamint az ottani felállítását: Pethő-Dévai Ildikó, András Erika, Pápai Levente, Pánczél Tibor, Ősz István Béla, Kakucs Zsolt, Frink György és végül, de nem utolsósorban elnökünk, Kiss Zoltán Ernő. (Kocsis András)

EKE – Kolozsvár 1891

■ Június 19-én a Kolozsvártól nem messze levő Leányvárhoz kirándultunk. A Leányvár romjai Szászfenesztől délre, a település határában levő ikerdombok keleti csúcsán található. A Monostor lakónegyedből indultunk az M21-es autóbusszal Szászfenesig, és onnan gyalog tovább a Tótfaluba vezető úton. Rég nem voltunk ezen az útvonalon, az elmúlt években a másik oldalról közelítettük meg a Leányvárat. Sok új ház épült erre az útszélén, a domboldal alatt. Két kerítés között szerencsénkre megmaradt a bejárat az ösvényre, a piros jelzés és a kerékpárosok narancssárga jelzése is ott volt az erdőszéli fákban. Meredeken indult az ösvény, aztán kanyarogva haladt felfelé az erdőben, a jelzés régi, nem volt felújítva, de azért követhető. Jó fél óra alatt fenn is voltunk a vár alatti árokban.

Egy meredek ösvényen kapaszkodva értünk az egykori vár maradványaihoz. Először balra a kilátóhoz indultunk az ösvényen. Szép a kilátás a Kolozsvártól délre fekvő dombokra, erdőkre, völgyekre, a Feleki-gerincre és a Bükk-erdőre. Visszatértünk a hajdani vár tornyának maradványához. Elhagytuk nyugat felé a várromot, egy másik, szintén meredek ösvényen ereszkedtünk lefelé. Egy útelágazáshoz értünk, a Leányvár két csúcsa között haladtunk déli irányba a tótfalusi hágó felé. Véget ért az erdő, kiértünk egy füves rétre. Alattunk a Bocsor-patak völgye és a kolozstótfalusi út, nemsokára felbukkantak a völgyben Kolozstótfalu házai is. Az ösvény fokozatosan ereszkedett a Tótfalu és Szászfenes közötti hágóhoz. Úgy döntöttünk, hogy meghosszabbítjuk a túrát és a Kereszthegyen keresztül a Medve-tető (625 m) felé vesszük az irányt. Az út fokozatosan emelkedett, elhagytuk az épülő házakat, a mobil adótornyot, és a tetőn levő emlékmű felé vettük az irányt. Szép volt a kilátás minden irányba, délre a Feleki-gerinc az Árpád-csúccsal, a Kis-Magurával, északra a Kis-Szamos völgye, Szászfenes, Kolozsvár nyugati része látszott. Nyugat felé a Havas-bükkétől

Magyarlónáig nyúló erdővel borított dombhát húzódott. Ebéd-szünetet tartottunk, majd elindultunk az előttünk levő erdő felé. Sajnos az utat két helyen elzárták, faágakkal eltorlaszolták, pedig a Szelicse felől jövő kerékpáros út is itt haladt keresztül. Átjutottunk az akadályon, átküzdve magunkat a szúrós bozótban, kikerültük az elkerített részt. Elértük az erdőt, ahol az út folytatódott, megkerültük a Medve-csúcsot és a gerincen levő ösvényen ereszkedtünk be Szászfenesre, a Leányvár negyedi autóbusszok végállomására.

■ A XII. Kolozsvári Magyar Napok keretében szervezte meg augusztus 21-én az Erdélyi Kárpát-Egyesület – Kolozsvár 1891 a Kós Károly Gyalogos Emlék- és Teljesítménytúrákat 17. alkalommal a Kakasos templomtól a Varjúvárig, illetve Sztána környékén, valamint a Kós Károly Kerékpáros Emlék- és Teljesítménytúrákat 6. alkalommal. A túrák helyszíne Kolozsvár és környéke, valamint Kalotaszeg, olyan helyek, amelyekhez Kós Károly ezer szállal kötődött.

Túraváltozatokként lebontva a résztvevők száma a következő: a gyalogos túrákon Gy11/17: 20, Gy19/24: 33, Gy22/27: 24, Gy52/58: 14 személy. A kerékpáros túrákon a résztvevők száma: K16/25: 6, K28/36: 19, K33-Alszeg: 2, K53/62: 22 személy. Az ultramaraton első kiírásán 12 személy vett részt, ebből 9 egyéni versenyző és egy váltócsapat (3 személy). Egyéni helyezések: I. Sztranyiczki Gábor, II. Papp Csaba, III. Veres Szilárd. A résztvevők átlagéletkora 37,21 év volt, a legfiatalabb résztvevő a kolozsvári Péter Zsolna (4 éves múlt, Gy11/17). A legtöbb tavaszt megélt hölgy: Szilveszter Éva (70 éves, Gy11/17, Kolozsvár), illetve a legidősebb férfi Marc Antonie (66 éves, Gy52/58, Kolozsvár). 14 éven aluli résztvevők: 21, 14–20 év közöttiek száma: 6, 20–30 év közöttiek száma: 14, 30–40 év közöttiek száma: 37, 40–50 év közöttiek száma: 47, 50–60 év közöttiek száma: 16, 60 év fölött résztvevők: 11. A túra napján 38 önkéntes dolgozott azért, hogy minden tervszerűen zajlódjon le az összesen 152 résztvevő számára. (Pál Gyöngyi)

Tízen a Drăgan-Floroiu-gáton ■ FOTÓ: LÁZÁR TIBOR

EKE '91 Nagyvárad–Bihar

■ A július első hétvégéjére tervezett tevékenységeinknek úgy tűnt, befelegett, amikor a hét közepén megláttuk az időjárás-előrejelzést, ám mégis sikerült minden kirándulást, túrát lebonyolítani.

■ Július 2–4. között a Szárkő-hegységben jártunk Bondár Anna vezetésével. Szombaton az esős, ködös idő ellenére megmáztuk a Szárkő (Țarcu) 2192 m magas csúcsát, vasárnap hazaindulás előtt még a Kishavas (Muntele Mic)-csúcsra is felgyalogoltunk.

■ Július 3-án Fekete Irénke vezetésével a Gutin-hegységbe indultunk, de az eső miatt nem mentünk fel a Kakastaréjra, újratervezés után honismereti, kulturális programot szerveztünk. Koltón kitűnő idegenvezetéssel jártuk végig a parkot és a felújított Teleki-kastélyt, majd

Nagybányán az ásványmúzeum rendkívül gazdag gyűjteményét szemlélítettük meg, hazafelé pedig megálltunk Nagykárolyban és meglátogattuk a Károlyi-kastélyt.

■ Szintén július 3-án a Királyhágó környékén barangoltunk Danicska János Papa vezetésével, érintve a Páltiniş-csúcsot.

■ Ugyanezen a hétvégén a rossz idő ellenére a „Guruló Nyugdíjasok” különítménye nyeregbe pattant és körbeciklizte a Drăgan-tavat.

■ Július 10-én három ország kerékpáros túrázói tartottak nemzetközi találkozót a magyarországi Szamossályiban, ahol a falu polgármesterasszonya fogadta a magyarországi, partiumi és kárpátaljai

biciklisteket. Innen egy kb. 50 km-es bringatúrát tettünk, megszemlélve a környék nevezetességeit, Géberjénben a Jékey-kúriát, a Sulyom tanösvényen a Shrek-tanyát, Tunyogmatolcson Petőfi faluvégi kurta kocsmájának a helyét, Cégénydányádon a Kölcsey-Kende-kastélyt a hatalmas méretű platánfával a kertjében.

■ Július 10-én a Misid völgyében is túráztunk Danicska Papa vezetésével, ahol megnéztük a mézszégetőket és a Bíró Lajos-barlangba is bekukucskáltunk egy kicsit.

■ A Duna-delta egyedi, csodálatos világának megismerését célozta a július 11–18. között szervezett kirándulásunk. Fekete Irénke vezetésével Tulcsából hajóztunk a Duna Szentgyörgy-ágán, napfelkeltét néztünk ott, ahol a Duna a Fekete-tengerbe ömlik, jártunk Sulinán és a Tusla-i hajóroncsnál, és közben a rengeteg vízimadár életét is megfigyelhettük. Hazafelé jövet a szász erődtemplomok közül is útba ejtettünk néhányat.

■ Július 17-én tartottuk meg az egy héttel előbbi rossz idő miatt elhalasztott Jád völgye – Nagy-Sebes völgye – Drăgan-tó kerülő bringatúrát. A kapaszkodás fárasztó, a tó látványa gyönyörű, a 107 m magas, 440 m hosszú Floroiu-gát impozáns, a hosszas gurulás lefelé a Nagy-Sebes völgyében kellemes volt. (Lázár Tibor)

EKE – Kolozsvár 1891

■ Július 31-én autóbuzsós kirándulásra indultunk Kovács D. Zsuzsával, ezúttal a Torda közelében levő kirándulóhelyekre. Szép, meleg nyári idő volt, délelőtt hűsültünk a hasadék mélyén, délután fürödtünk a Bányatavak sós vizében, és aki még délután is menekült a melegtől, az meglátogatta a sóbányát. A hasadékot az Aranyos völgye felől, Mészkö falutól közelítettük meg. Jó aszfaltos út vezet egészen a hasadék bejáratáig. Onnan gyalog vágunk neki a szorosnak. A sziklaszoros hossza 1270 méter, a Hesdát-patak szeli keresztül. A túra egy könnyű, kellemes erdei sétával kezdődött. A patak völgyében ösvény vezetett, minden átkelés hídon vagy függőhídon történt, a nehezebb szakaszoknál kapaszkodók vannak. A sziklafalak elérik a 150–250 méteres magasságot, a sziklák közt 32 barlang található. A túra során érintettük a Sárga-tornyot, majd a 200 m magas laposfalú Falkolosszus mellett haladtunk el. A hasadék közepe táján található a Csorgó, szép látvány, ahogy a mohás köveken megtisztult kristálytisza víz csordogál. A hasadékban körülbelül a felénél található a Danila-tó, ahol tulajdonképpen a patak kiszélesedik, és álló víztükörnek tűnik. A tó után a Kis- és a Nagy-Balika-barlang következett. A hasadék végén a meredek sziklaszirtek elfogytak, és barátságos kis rétre értünk.

A Tordai-hasadék mindkét oldalán halad egy-egy útvonal, mindkettőt piros ponttal jelzik. Mivel nagy volt a meleg és délutánra a sóstavakhoz akartunk jutni, úgy döntöttünk, hogy a hasadék hűvös ösvényén térünk vissza. Déli 2 óra körül búcsút intettünk a hasadéknak és visszautaztunk Tordára, onnan a sóbánya bejáratához, melynek közelében van a Dörgő nevű strand is. Az itt látható modern bejárat akkor készült, amikor a bányát kiépítették turisztikai központnak, abban az időben készült el a két sóstó (a Dörgő és a Süllyedt-akna) körül a modern strand, amelyet öltözővel, tusolókkal és étkezőhelyiséggel láttak el. A nap második felében választhattunk a fürdőzés és a bányalátogatás közül. (Pál Gyöngyi)

A Tordai-hasadékban ■ FOTÓ: PÁL GYÖNGYI

A Demeter-láp ■ FOTÓ: KINCZEL FERENC

EKE Gutin Osztály Nagybánya

■ A július 8-i túránk a Demeter-tőzegláphoz vezetett. Nagybányáról gépkocsival a Firiza, majd a Sztúr völgyén jutottunk a Demeter-mezőre. Bakancsos túránk innen indult a piros kereszt turistajelzésen. A túrát a nagy meleg tette kissé fárasztóvá, de az ezer méter feletti magasság és a helyenként fűjdogáló szél kellemesebbé tette a körülményeket. A nem is olyan régen még sűrű erdőre már csak egy-egy fa emlékeztetett. Helyükbe málna- és szederbokrok nőnek. A Demeter-láp puha, szivacsoshoz hasonlítható talaj, a fenyőerdő közepén kb. 3 hektár területen. A láp közepén, pár méterrel mélyebben tó alakult ki, amit nem lehet megközelíteni, de a látványa lenyűgöző.

■ Július 27-én háromnapos kerékpártúrra indultunk a magyarországi Zempléni-hegységbe. A túrát a nagybányai EKE

tiszteletbeli tagja, Bálint János szervezte. Már Nyíregyházán nyeregbe pattantunk, és élvezettel tekertünk a nemrégén átadott kerékpárúton Tokaj irányába. Szálláshelyünk Erdőbénye gyönyörű környezetű üdülőfalujában volt. A világ legfinomabb borai egyikének a területén bringáztunk. Borpincék, borkóstolók érték egymást, és ebből nekünk is volt részünk. Csak ajánlani tudom mindenkinek. Meglátogattuk Bodrogkeresztúr, Tolcsva, Sárospatak, Bodrogolaszi és nem utolsósorban Tokaj nevezetességeit.

■ Augusztus 12-én újra nyeregbe ülve zempléni társainkkal a magyarországi Dél-Alföldre indultunk. Túránk kiindulópontja Ópusztaszer volt. A Feszty-körképről sokan nemcsak hallottak, hanem látták is, de aki nem, annak meg kell néznie. A Dél-Alföldi kerékpárút a Tisza-parti

Szegedről indul, és 100 km után Baján, a Duna parton ér véget. Volt mit nézelődni a gondosan rendezett helységekből, mindenhol rengeteg virág, tisztaság és számtalan látogatható hely. Még Baja előtt kitértünk a bugaci pusztára, az Ólomhegy 30 m-es kilátójáról csodáltk az Alföldet. Hajós településen az ország legnagyobb pincésora egy részét kerékpároztuk be (több km), ami a világörökség részét is képviseli. Baja városa szép dunai kikötő, melynek egy holtága a város főteréig ér. A bajai Duna hídon átkelve a Gemenci-erdő fogadja a Duna ártéri területén, amelyet szintén a világörökség helyszínéül jelölték meg. 180 km² területével nemcsak Magyarország legnagyobb ártéri erdeje, hanem európai viszonylatban is egyedülálló. Itt kanyarog 30 km hosszan a Gemenci Erdei Vasút. Természetesen kerékpárút is átvezet az erdőn, az árteret határoló töltésen. Négynapos túránk itt ért véget, Szekszárdtól 6 kilométerre délre.

■ Augusztus 23-án a Rozsály-hegységhez tartozó Kőhátra, a Runc-vízeséshez túráztunk. A Firiza, majd a Sztúr völgyén jutottunk gépkocsival a Demeter-mezőre. Ezer méter magas hágó választja el a Sztúr és a Szaplonca völgyét. A Szaplonca völgyéből egy újabb vízváltó hágón jutottunk a Colibi völgyébe. Látványos, kopár fennsíkon haladtunk, körös-körül gyönyörű kilátással. A Colibi-patak egyik mellékágán van a Runc-vízesés. Kb. 7 m magas sziklafalról hull alá a Runc vize, kis tavacska képezve a sziklák alatt. (Kinczel Ferenc)

EKE Brassó

■ Júliusban végre hirtelen beköszöntött a meleg, sőt, forró nyár a Barcaságra, augusztus folyamán is heves napsütés kísérte mindennapjainkat. A nagy meleg a magas hegyekbe űzött, jó volt a Bucsecs, a Királykő hűs szellője.

■ Július 9-én a Mălăiești-i cirkuszvölgy hatalmas szikláit és a menedékházat látogattuk meg. A völgyben még nyíltak a késő tavaszi virágok, többek között a pünkösdi rózsák.

■ 16-án a Királykő csipkeormai, sziklaablakai és hatalmas kürtői tárultak fel előttünk a Deubel-úton. A Deubel-üreg (La Zaplaz) csodái kiismerhetetlenek.

■ 22-én a Bucsecs hatalmas platóján sétáltunk, és a nagy hőségben élveztük a magashegyi szelet. A lélegzetelállító sziklákön havasigypárok virultak, de még hófoltokra is akadunk.

■ Július utolsó napja esősebb volt, de ez nem tántoríthatott el a Bálványkő szentélyének meglátogatásától. A Keresztényhavas eme ősi áldozathelye után Barcarozsnyóba ereszkedtünk be.

■ Augusztus 7-én a Vargyasi-sziklaszoros eget tartó ormait, hintázó fahídjait, valamint az Orbán Balázs-barlangot vettük

szemügyre. Az összegyűjtött rókaagombából finom tokány lett.

■ 13-án ismét a Bucsecs gerince következett, a Szifx és a Babele mindig elbűvöl.

■ Ugyanekkor egy csapatunk a szaploncai vidám temetőt látogatta meg és készült fel a másnapi borsai-hágói túrra, amely a 32-es határvadász emléktúra hetének nyitókirándulása volt.

■ Augusztus 21-én szintén e hegység másik oldalán túráztunk a Strunga-nyereg környékén.

■ Augusztus 18–24. között több túrát szerveztünk a négyfalusi 059-es Zajzoni Rab István Cserkészcsapat tagjainak a Rétyi Nyírben.

■ Augusztus 24–28. között tagjaink részt vettek az EKE ERASMUS+ erdélyi rendezvényén a Gyimesekben. Lengyel és felvidéki barátaink, projektársaink is idelátogattak.

■ E két hónapban a csütörtöki sétálók is igen szép számban gyűltek össze, hogy a Nádudvary György indította mozgalom keretében kapcsolódjanak az újjávarázsolt Cenk alatti alsó sétányon vagy piknikezzenek a noai tónál, a Salamon-kőnél.

A csodálatos kirándulásokat köszönjük lelkes túravezetőinknek, Blénesi Györgynek és Editnek, Popa Doinának, Kovács Lehel Istvánnak és Szász Ágnesnek. (Dr. Kovács Lehel István)

EKE '91 Nagyvárad–Bihar

■ Rozsnyai Mónika vezetésével felmentünk a Szentháromság-vízesésekhez, majd kimásztunk a gerincre és visszafelé útba ejtettük a Bella-Vista- és az Ezüstlétra-eséseket is.

■ Ugyanezen a napon szintén a Bihar-hegységben vezetett túrát Torma József a Pătrăhăițești- és a Vércsorog-vízesésekhez, ahol a csapat jutalma a helyiek által nagyon ízletesre készített áfonyás és túrós palacsinta volt.

■ Háromtagú női csapatunk a Radnai-havasokban túrázott július 16–18. között Császár Mária vezetésével. Borsáról a Stiol-tóhoz, majd másnap az Ünökő alatti Lála-tóhoz másztunk ki.

■ Július 23–25. között a Kis-Retyezátot vettük célba. Szénási Zoltán vezetésével a Buta menedékháztól mentünk fel a 2081 m-es Piule-csúcsra, majd a 2014 m-es Jorgován-kőre.

■ Siófokra szervezett buszos kirándulást Fekete Irénke július 24-én. A kicsit hosszúra nyúlt nap során tömény élményekben volt részünk a „magyar tenger” partján és vizén.

■ A Királyerdő-hegység útjain bandukoltunk július 24-én. Tiponucz Tibor vezetésével Barátkáról indulva az Ökrök völgyén kimásztunk a gerincre, majd beereszkedtünk a Misid völgyébe, ahol a Biró Lajos-barlangot érintve jutottunk vissza a Sebes-Köröshöz. A Nagy-Ma-gyar-barlang előtt zajos tömeg és kellemetlen zsúfoltság fogadott, úgyhogy továbbálltunk Sonkolyos felé.

■ Egyik kedvenc helyünkre, a Fehér-kövekhez vezetett túrát Birtalan Katalin július 31-én. Autóinkat lent hagyva, útközben köszöntöttük az ismerős Havas-reketyei-vízesést, visszafelé pedig néhányan kimásztunk a Sasbércre is.

■ Augusztus 6–8. között a Fogarasi-havasokban túráztunk Hangai Violetta vezetésével, és sikerült megmászni a Zarcúcsot.

■ Augusztus 7–8-án Brădescu Gerhard csillagnéző sátoros gyalogtúrát szervezett. Feketetórol gyalogoltunk fel a Berettyó forrásához, ahol sátrat vertünk. Bár a Perseidák meteorraj tetőzése későbbre volt várható, de a felhőtlen égen így is láttunk jónéhány hullócsillagot. Vasárnap kicsit más úton ereszkedtünk vissza Feketetóra, ahol volt egy kis vonatós kavarás, de végül szerencsésen hazaértünk.

■ Ugyanezen a hétvégén egy kisebb csapatunk a Torockói-hegységben kirándult, ahol a Remetei-sziklaszoros vadregényes helyeit kutattuk fel.

■ Augusztus 7-én a Reich József vezette társaság Pádison járt, a Ponor-rét és az Elveszett világ ösvényein bóklászva.

■ Háromtagú csapatunk részt vett augusztus 13–15. között a Szatmári EKE által meghirdetett tiszai evezős túrán. Most is, ahogy megszoktuk már, kitűnő volt a szervezés Bartha Botondnak köszönhetően, és kellemesen telt a hétvége a Tiszán kenuzva.

■ Augusztus 14-én Fábián György a Vida völgyébe kalauzolta a vizes túrára vágókat. Kellemes napsütésben, sokszor a nem

túl hideg vízben gyalogolva jártuk végig a Vida-patak szurdokvölgyét, és bár a fészkeiket láttuk, de egyetlen fekete gólyát sem sikerült megpillantanunk.

■ Szintén augusztus 14-én Szarvasra kirándultunk Fekete Irénke vezetésével. Bejártuk az arborétumot és a „Mini-Magyarországot”, hajókáztunk a Holt-Körösön és este a vízi színházban megtekintettük az *Ördög* című előadást.

■ Ugyanezen a hétvégén Szénási Zoltán a Fogarasba szervezett gyalogtúrát, melynek során a 2473 m-es Urlea-csúcsot és a 2500 m magas Dara-csúcsot másztuk meg.

■ Görögország nemhiába egy igen népszerű turisztikai destináció, augusztus 15–22. között Vad Zoltán az Olümposzra szervezett kirándulást. Az istenek a kegyeikbe fogadtak, feljutottunk a hegyre, de a hirtelen rosszra forduló idő miatt a Mitikász-csúcsot nem értük el, ellenben a szomszédos, 2911 m magas Szkolio-csúcsra beírtuk nevünket az emlékkönyvbe. A maradék időben élveztük a tengert és a hangulatos görög miliőt.

■ Augusztus 21-én Danicska János Papa a Királyhágó közelében lévő Fogadalmi-völgybe vezetett túrát.

■ Szintén Papa vezetésével augusztus 28-án Remetelórévről indulva felgyalogoltunk Körösponorra, majd Barátkára visszatérve zártuk túránkat.

■ Augusztus 27–29. között Fekete Irénke buszos kirándulást szervezett az 1000 éves határhoz és a Hidegségi Puliszkafesztiválra. Természetesen, ahogy ilyenkor lenni szokott, arra és visszafelé felkerestük az útba eső turisztikai látványosságok zömét.

■ A Vargyas-szorosban már jártunk az idén, de mivel maradtak még ott felderítetlen helyek, és érdeklődők, akik első alkalommal lemaradtak a túráról, augusztus 27–29. között Hangai Violetta túrát szervezett oda, sőt, ez alkalommal még a felsőrakosi Geoparkot is meglátogattuk, a Smaragd-tavat és a bazaltoszlopokat fotóztatva.

■ Augusztus 29-én István László vezetésével Pádis vidékén kalandoztunk. A Bătrâna-csúcsot érintve Călineasăra mentünk, ahonnan megkerestük a Huda Orbului-barlangot, majd Casa de Piatră településen át visszagyalogoltunk az autóinkhoz. (Lázár Tibor)

A Fehér-kövek ■ FOTÓ: BIRTALAN KATALIN

Csíkszéki EKE

■ Július 9–11. között Bölöni Sándor Királyföldre szervezett háromnapos honismereti túrát, melynek keretében Fogaras vidékével, a szászföldi szórvánnyal és az épített örökséggel ismerkedhettek az érdeklődők a Csíkszereda – Homoród – Halmágy – Fogaras vára – Kerci apátság – Oltszakadát – feleki Brukenthal-kastély – Nagydísnód – Kisdísnód – Szeben – Vízakna útvonalat követve.

■ Július 10-én a csodálatos Csukás-hegységbe túráztunk, a júniusról elnapolt havasszépétúrárt pótolva. Ragyogó időt kaptunk, és még nyíltak odafent a rododendronok. A magashegyi virágok

elképráztattak gyönyörű látványukkal és a formás kőalakzatok most is elbűvöltek.

■ Július 11-én egy csodaszép nyári napon László Ilonka és László Csaba vezetésével a Békás-szoros rejtettebb zugai- val ismerkedhettek a túrázni vágyók, a Kis-Békás csodálatos világába nyerhettek betekintést, a Mária-kőről letekintve szemlélhették a hatalmas sziklafalak aljában, a szoros mélyén kanyargó utat és a szikla peremén, a nemrég kialakított, egyedi kivitelezésű hegyi menedékeket is megtekinthették.

■ Július 15–18. között Molnár Sándor a Háromszéki-havasokba szervezte idei Határtúráját az Ojtozi-szoros – Kis-Baszka – Kommandó útvonalon, mely ezúttal

is felejthetetlen élményekkel gazdagította a résztvevőket.

■ A Hazajáró Honismereti és Turista Egyesület szervezésében, a Zsil-völgyi természetjáró magyar közösség koordinálásával idén is megtartották az immár hagyományos dél-erdélyi Maderspach Viktor Emléktúrárt, augusztus 7–8-án. Számos érdeklődőt vonzott az idei kiírás, Magyarország különböző tájegységeiből, továbbá a Partiumból és Székelyföldről is voltak résztvevők. A háromszéki és Hargita megyei (csíki) résztvevők, egyesületi tagok és külsősök egyaránt közel negyvenen voltak az emléktúrán. Első nap a Kis-Retyezát csodálatos mészkővilágával ismerkedtünk, túraútvonalunk a Szkorota-szorosból indult és a Jorgován-kőre vezetett, másnap a Páring-hegység magashegyi világába nyertünk betekintést a Rudolf menedék-kunyhó érintésével.

EKE Szatmárnémeti

■ Augusztus 13–15. között, egy év kihagyás után újra megszervezésre került a Tisza-túra Bartha Boti jóvoltából.

Az idei tiszai kenuzáson 120 személy vett részt, felnőttek és gyerekek is szép számban. Az alaptábort a szatmárcsekei kempingben alakítottuk ki. Megint színes volt a mezőny: Székelyudvarhely, Nagyvárad, Nagybánya, Koltó, Máramarossziget, Nagykároly és Szatmárnémeti képviseltette magát a vízi túrát kedvelők táborában.

Menet tizenkilenc, jövet pedig tizenkét bátor és lelkes kereköző tekerte le odavissza a 60 km-es távot kerékpárral, betartva a kötelező frissítő pontok meglátogatását.

A vízen 32 kenu legénysége két nap alatt körülbelül negyvennégy kilométert evezett le. Két borulás, sok napozás, jó fürdözések, némi sör és fröccs fogyott e pár nap alatt. Remek volt a társaság, a hangulat, a táborúz, az evezés, a töltött káposzta, a beszélgetések és a találkozások.

■ Augusztus 21-én a Partiumi Magyar Napok keretében ismét megszerveztük a családos kerékpáros ügyességi versenyt. Huszonhét ügyes gyerek nevezett be a családjával. A kicsik – sokszor szüleiket is lepipálva – gond nélkül vették a különböző akadályokat a csavaros pályán. (Lózer Beáta)

Hősies evezők a tűző napsütésben ■ FOTÓ: VAJDA BÉCI

■ Augusztus 8-án László Ilonka és László Csaba szervezett túrát a Békás-szorosba és a Gyilkos-tóhoz. A túra első szakasza a Békás-szoros – Lapos-szoros – Kupási tanyavilág – Kupás-nyak – Békás-szoros útvonalat követte egy 5 km-es szakaszon, míg a második részében a Gyilkos-tótól a Kis-Cohárdra és a Tündéerkertbe barangolhattak az érdeklődők egy 6 km-es túraútvonalon.

■ Augusztus 18–21. között Balázs-Bécsi Rozália és Kocsis György a Déli-Kárpátok ékkövére, a Retyezát-hegységbe szervezett túrát. Két nap utazással telt, a köztes két napon pedig látványos útvonalakat járhattak be túratársaink. A Pelága-réten kialakított táborhelyről indulva, az első túranapon a Papusa-csúcsra jutottak fel a csapat tagjai, és végigmentek a Zárt kapuknak nevezett csipkés hegygerinc oldalán, megcsodálva a katlanban meghúzódó Zerge-tavat, a kis szigetecskével. A második túranapon a Bukura-tó érintésével a hegység névadó csúcsát, a Retyezát-csúcsot mászták meg és a Tavak útját járták végig.

■ Augusztus 25-én Molnár Sándor koordinálásával Szakrális maraton szervezésére került sor az Úz völgyében. A gyalogos és biciklis útvonalak résztvevői másnap megemlékezésen vettek részt, az úz-völgyi hősök emléke előtt tisztelegve.

■ A hónap utolsó hétvégéjén és az azt megelőző napokban Daday Hunor vezetésével terepbejárások és jelzésfestések voltak a szeptember 11-én megszervezésre kerülő X. Dél-Hargita Teljesítménytúra előkészítése érdekében. (Péterffy Ágnes Katalin)

Rejtvény

■ Az Erdélyi Gyopár 2021/4. számában meghirdetett, a kolozsvári MORMOTA webáruház (www.mormota.ro) és az EKE által támogatott vetélkedő helyes megfejtései:

1. b. Koltó, 2. b. Nagy-Pietrosz-csúcs, 3. c. a keresdi Bethlen-kastélyt, 4. c. I. László, 5. c. 1125.

Nyertesek:

- Egy Baladeo laptájélot nyert, a Mormota webáruház ajándékaként: **Szász József** (Dés)
- Egy-egy példányt nyert az EKE-bakancs 12. számából (*Barangolás Wass Albert útjain a Kelemen-havasokban*):
 - Gyarmathy Gábor (Nagybánya)
 - Kopányi Sándor (Biatorbágy)
 - Reich József (Nagyvárad)

Újabb játékunk nyereménye:

- Egy Konus iránytű (a Mormota webáruház ajándéka);
- három kétszemélyes belépő a szekjefürdői Mini Erdély Parkba (minierdelypark.ro).

A helyes megfejtéseket 2021. november 1-ig várjuk, e-mailben a rejtvény@eke.ro, illetve postán a S.C.A., O. P. 1, C. P. 41, 400750 Kolozsvár (Cluj) címre. A válaszok mellett kérjük feltüntetni a beküldő nevét és postacímét is.

Kérdések:

1. Milyen felirat szerepel a bonchidai Bánffy-kastély gazdag fafaragó művészettel készült ebédlőtermének ajtaja fölött?

- a. A lélek a tanácskozásban szabad
- b. Isten nagyobb dicsőségére
- c. Üdv a belépőnek – béke a kimenőnek

2. Az alábbi híres emberek közül ki volt az, aki nem Válaszúton született?

- a. Bánffy Miklós
- b. Kallós Zoltán
- c. Wass Albert

3. Hol található a Kapacina-hegység?

- a. Déli-Kárpátok
- b. Erdélyi-szigethegység
- c. Keleti-Kárpátok

4. Az alábbiak közül melyik gomba mérgező?

- a. párducpereszke
- b. rózsáslemezű pereszke
- c. sárguló pereszke

5. Hol született Tréger Lajos?

- a. Kolozsvár
- b. Nagybánya
- c. Szatmárnémeti

Médiatámogatók

Montaigne aforizmája

Elavult hordómérték	A tantál vegyjele	A szerelmi költészet istennője	Francia drámaíró (Jean)	Magyar Kupa, röviden	Évelől	Tűzet, viszályt észleztő	Lelakatóló	Erika egyik beceneve	A múlt idő egyik jele	Római 1000-es	Apacs, irokéz, szíu stb.	Tévémarika	Egyhangú dumal	Római 1-es	Testőrség
1															S
Vuk nagybátyja					Csukott, körülvevő Lápisz ...; féldrágakő					Tagadószó Talpon van				Hangos mázlit Annyi mint, röviden	
Nem idei termésű	Az aktínium vegyjele Ugyan, dehogyl!			Lant São ... és Principe				Becézett Ádám Kukacoskodó					Angyalrang Jemeni város lakója		
Szivacsot vízzel telítő								Török férfinév Kaluga folyója				Csakhogy, azonban Válaszolsz végre?			
2															
Thaiföld autójele	Cinnel bevonó Német város lakója						Hargita megyei falu Bárgyúság, ostobaság							Az argon vegyjele Római 50-es	
Önkormányzat, röviden		Ausztráliai futómadár Idegen művészeti			Zenei stílus Európa-csúcs, röviden				Párizsi karácsony! Baljós előjel					Középfül Mongóliai vadló	
Marcsa, Maris		Anyajelző A közösbe pótoló								Az ön vegyjele Római 49-es				Átló közepel A rénum vegyjele	
Ige, németül				Becézett Ilona Föld, latinul				Becézett Noémi Kifejlődés				Akta eleme Fegyveres kötelék			
Vivátoz					Szalonnával tüzelő ... Szófia; mecset								Szántó-eszköz Fed, borít		
Nézd csak!		Ráskai ...; kódexmásoló apáca Térdelől!			... Maiden; rockbanda Bérrt javít					Cégforma, röviden Szerepet megformál				Belső hiba! Pulóvert készít	
Az itrium vegyjele	Térben eloszlás Bajjt csak tetéz								Szájszél Csak félig!					A bőr vegyjele A tárgy ragja	
Kefe közepel		Dumas testőre Amerikai hokiliga							Az aljához spárgáz A dologra (latin)						Bikaviadal szereplője
Disznó-csorda					Klasszikus kötőszó Petőfi verse			Feltett szándék Angolna, németül						Méter, röviden Maros megyei falu	
Szekerre erősített sátorszerű ernyő				Lent állónak nyújt Középen kettéoszt						Felső végtag Fehér ...; írónő				Pascal, röviden Fejszörzet	
Taszít, csúsztat			A végén fárad! Londoni kisasszony!			Polarizál Megengedett energiaszint							A-hat képzőpárja Villamos, angolul		
Század, röviden		... Loaf; énekes, színész ... Gees; együttes				ilyen gyerekek a lelecek Egyik öltözőfülke						Dunántúli város Ama párja			
X, Y, ...	Borul, dől Néma Anikó!						Május eleje! Tallinn határai!				Forr a must Félszáz!				
Rábaközi település					Barnás-vörös Mint a végén!				Szemüvegkeret Ott közepén!					Lásd ott!, röviden Belgium autójele	
	R														

■ A 2021/4. számban megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése:

Magyar közmondás:
Nehéz a természet ellen rugódozni.

A rejtvényt készítette: Békés Lajos

Kétszemélyes belépőt nyert a Kolozsvár melletti Adrenalin Parkba (www.adrenalinpark.ro):

- Bárány Csaba (Győr)
- Egyed András (Dunaharaszti)
- Piszár Károly (Brassó)

E feladvány nyeresége **3 db. kétszemélyes belépő** a Kolozsvár melletti Adrenalin Parkba (www.adrenalinpark.ro).

Beküldési határidő: **2021. november 1.**
(e-mail: rejtveny@eke.ro)

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadványai

Erdélyi Kárpát-Egyesület
120 esztendő
Az 1891-ben megalakult
EKE jubileumi könyve
Ára 35 lej

Erdélyi Gyopár
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
folyóirata
Régebbi lapszámok
Ára 6 lej

Erdélyi Gyopár
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
folyóirata
A 2019-es lapszámoktól
Ára 7 lej

Erdélyi Gyopár
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
folyóirata
2021/5. lapszám
Ára 7 lej

EKE-bakancs 1
Barangolások a Remetei-szikla-
szoros és a Bedellő környékén
Torockói-hegység
Ára 12 lej

EKE-bakancs 2
Barangolások Brassó környékén
Keresztény-havas
Ára 12 lej

EKE-bakancs 3
Barangolások a Központi- és
Észak-Hargitán –
Hargita-hegység
Ára 12 lej

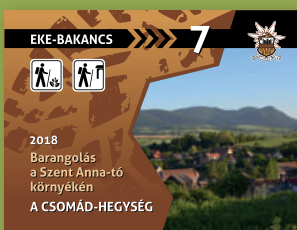
EKE-bakancs 4
Barangolások Várfalva
községben és környékén
VÁRFALVA
ÉS AZ EKE VÁRA
Ára 12 lej

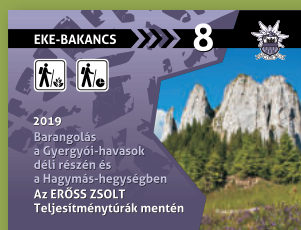
EKE-bakancs 5
Barangolások a Közép-Bánság
karsztvidékén – Aninai-hegység
Ára 12 lej

EKE-bakancs 6
Barangolások a Kárpát-
kanyarban – Csukás-hegység
Ára 12 lej

EKE-bakancs 7
Barangolás a Szent-Anna-tó
köznyékén – Csomád-hegység
Ára 12 lej

EKE-bakancs 8
Barangolások a Gyergyói-havasok
déli részén és a Hagymás hegységben
Az Eröss Zsolt Teljesítménytúrák mentén
Ára 12 lej

EKE-bakancs 9
Barangolás erdélyi
hadszíntereken – A 32-es
határvadászok emléktúrája
Ára 12 lej

EKE-bakancs 10
Barangolások a Mező-havas
köznyékén és a Bekecsen –
A Görgényi-havasok középső
része
Ára 12 lej

EKE-bakancs 11
Barangolások a Gyergyói-havasokban,
a Hagymás-hegységben, a Gyilkos-tó
és a Békás-szoros környékén
Az Eröss Zsolt Teljesítménytúrák mentén
Ára 13 lej

Rendelje meg
az elofizetes@eke.ro
címen vagy az EKE
tagszervezeteinél.

EKE-tagoknak
kedvezmény.

A kiadványok ára
nem tartalmazza
a postaköltséget.

Pihenőt a vándornak,
szálláshelyet, meleg vacsorát
a turistának – ezt kínálja a

NAGY- KŐHAVASI MENEDÉKHÁZ.

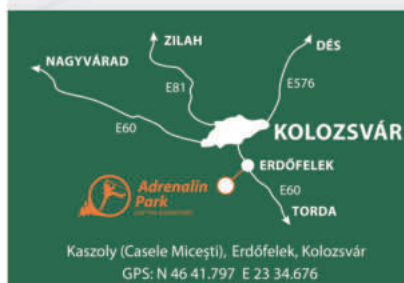
Szállást foglalni
csak előzetesen lehet
a 0744-322632 telefonszámon.

A négyfalui EKE,
a menedékház tulajdonosa
50%-os kedvezményben
részésít minden EKE-tagot.

12 kalandpálya
3 gyerek és 9 felnőtt & junior

Aktív kikapcsolódás
kellemes erdei környezetben.

www.adrenalinpark.ro

[/adrenalinparkcluj](https://www.facebook.com/adrenalinparkcluj)

Rendelések: 0721 926 234,
0264 436 343
contact@mormota.ro

**MORMOTA
LAND**

Túrafelszerelés-
webáruház

www.mormota.ro

10% kedvezmény
EKE-tagoknak

Csomagküldés
az egész ország
területére

A Torockó Vendégház

várja Önt
május 20-tól
szeptember 30-ig!

Tel.: +40 258 768 240
+36 1 274 2366

E-mail: raczkati42@gmail.com
www.erdelyiturizmus.hu

AZ EKE-TAGSÁG ELŐNYEI

Számos, jelentős kedvezményben részesül Ön, ha az EKE tagja.

Mindehhez csak érvényes, idei pecséttel ellátott tagsági könyvének felmutatása szükséges.

- 50%-os kedvezmény az EKE Vándortáborokban való részvételkor;
- 50%-os szálláskedvezmény az EKE Nagy-kőhavas menedékházában;
- 50%-os kedvezmény a korondi Csiga-ház rezervátumba való belépéskor (www.korpa.ro);
- 50%-os kedvezmény a Sűgő-barlangba való belépéskor;
- 35%-os szálláskedvezmény a várfalvi EKE-Várban;
- 33%-os kedvezmény a vizsgálat, 20%-os kedvezmény a szemüvegkeretek árából a kolozsvári Oftaconsult Szemészeti Klinikán (www.oftaconsult.ro);
- 25%-os szálláskedvezményt nyújt a csíkszeredai Riehen Egyesület (www.asociatiariehen.ro) a Pottyandi Erdei Iskola vendégházban;
- 25%-os szálláskedvezményt nyújt a csíkszeredai Montana Tours Kft. a Madarasi Hargitai Hargita villában;
- 21 százalékos szálláskedvezmény a Madarasi Hargitán a 21 gramm menedékházban (www.21gr.ro);
- 15%-os szálláskedvezményt nyújt a borsafüredi Medve panzió;
- 10%-os kedvezmény a Columbia túraruháztól forgalmazó Dockyard Islands boltjaiban;
- 10%-os kedvezmény a csíkszeredai Kerékvár biciklikereskedésben (vásárlás és javítás);
- 10%-os kedvezményt nyújt a marosvásárhelyi, sport- és túrafelszereléseket forgalmazó Scopus bolt, a kolozsvári Mormota webáruház (www.mormota.ro) és az udvarhelyi, a gyergyói, valamint a csíkszeredai Zerge szakbolt;
- 10%-os kedvezmény a hargitafürdői Uz Bence menedékházban (20 főnél nagyobb EKE-csoport számára 20%-os kedvezmény) és a székelyudvarhelyi Oriente vendéglőben (www.oriente.ro);
- 10%-os kedvezmény a füzesgyarmati Kastélypark Fürdő (www.kastelyfurdo.hu) szállásdíjai árából.

UZ BENCE MENEDÉKHÁZ Hargitafürdő

~ 70 ÉVE A TURISTÁK SZOLGÁLTATÁBAN ~

Tel.: (+40) 745 629 337; e-mail: uz_bence@yahoo.com

www.uzbence.ro

KÉK IRINGÓ KÚRIA

Sztána

Tel.: +40 264 274 132; +40 744 601 587

info@kertimag.ro

www.erdelyiutazas.hu

Medve Panzió Borsafüred

Aktív pihenés romantikus környezetben!

435200 Borsafüred

(Borşa Complex)

Brădet u. 11/D.

Mobil: (+40) 743 272 575

cabanaursuborsa@yahoo.com

www.cabanaursu.ro

www.erdelyiturizmus.hu/szallas/medvepanzio

NATURA
T R A V E L
UTAZÁSI IRODA

20 ÉV UTÁN ÚJ CÍMÜNK:

400015 Kolozsvár

Főtér 10./Kötő (Ioan Rațiu) u. 9.

Mobil: 0723-155667, 0724-334364

Tel.: 0264-430911, 0264-450223

office@naturatravel.ro

Repülőjegyek, külföldi és belföldi nyaralások, szállásfoglalások, utazási szolgáltatások. Sodexo, Edenred, Cheque Vacances üdülési jegyeket elfogadunk.

sportmaniac.ro

OUTLAND
outdoor & winter boots

10%
kedvezmény
EKE-tagoknak

MAROSVÁSÁRHELY, HOREA UTCA 33. SZÁM - WWW.SPORTMANIAC.RO

KINTRE TERVEZVE

Park View Fleece Full Zip

A Columbia Park View Fleece úgynevezett grid fleece anyaga speciális izzadság elvezető tulajdonsággal bír. Ez a comfort stretch anyag könnyedén együtt mozog a testtel. Ennek köszönhetően az őszi időszakban a Park View felsők külső réteggént használhatók kiránduláshoz, túrázáshoz, erdei sétákhoz, kerékpározáshoz, vagy sportosabb jellegű, általános hétköznapi viseletként, míg a tél folyamán technikai középréteggént, vagy si ruházatok midlayer darabjaként. Tudjon meg többet a Park View Fleece középrétegekről: www.columbia-sportswear.ro

ÜZLETEINK:

Brassó - Columbia: Republicii 52. | Bukarest - Columbia: Sun Plaza | AFI Cotroceni - Dockyard

AFI Brasov - Dockyard | Konstanca - Columbia: City Park | Kolozsvár - Columbia: Platina Shopping Center

WEBSHOP:

www.columbia-sportswear.ro

